

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΓΕΩΡΓΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ "ΔΗΜΗΤΡΑ"

Προγράμματα Συμπληρωματικής Εκπαίδευσης

Με τη χρήση καινοτόμων μεθόδων εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

ΟΝΟΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

**Διοίκηση και διαχείριση εκμεταλλεύσεων-Τεχνικές καλλιέργειας -
Νέες τεχνολογίες**

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ Χ:

**Συμβουλές προς νέους και νεοεισερχόμενους γεωργούς, που
περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων:**

- α) Διοίκηση και διαχείριση εκμεταλλεύσεων**
- β) Συνεργασίες και πρόσβαση στην αγορά**
- γ) Κανονιστικές απαιτήσεις και υποχρεώσεις**
- δ) Τεχνικές καλλιέργειας/κτηνοτροφίας και νέες τεχνολογίες**

Συντονιστής : Δρ Κωνσταντίνος Ηλιόπουλος (Διευθυντής ΙΝΑΓΡΟΚ)

Υπεύθυνη υλοποίησης : Μαγδαληνή Μπαρδουνιώτη (Π.Ε. Γεωπόνος)

Περιεχόμενα

Σκοπός της Διδακτικής Ενότητας.....	3
Προσδοκώμενα Αποτελέσματα	3
Έννοιες Κλειδιά.....	4
Εισαγωγικές παρατηρήσεις	5
ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑ 1. ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ	5
1.1. Συντελεστές παραγωγής.....	6
1.2. Παραγωγικές δαπάνες.....	7
1.3. Οικονομικά αποτελέσματα.....	13
1.4. Προϋπολογισμός.....	16
1.5. Υποδείγματα γραμμικού προγραμματισμού.....	16
ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑ 2. ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ.....	18
2.1. Εναλλακτικές μορφές συνεργασίας των αγροτών	18
2.2. Πρόσβαση των γεωργών στην αγορά.....	33
ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑ 3. ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΕΣ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ	48
3.1. Νέοι και νεοεισερχόμενοι στο γεωργικό επάγγελμα	48
3.2. Κανονιστικές απαιτήσεις και υποχρεώσεις νέων και νεοεισερχόμενων γεωργών	52
ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑ 4. ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ/ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑΣ ΚΑΙ ΝΕΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ.....	67
4.1. Γεωργία Ακριβείας	67
4.2. Τεχνικές καλλιέργειας φυλλοβόλων οπωροφόρων δένδρων.....	68
4.3. Τεχνικές καλλιέργειας αρωματικών–φαρμακευτικών φυτών.....	69
4.4. Τεχνικές καλλιέργειας λοιπών ειδών	70
4.5. Κτηνοτροφία Ακριβείας (Precision Livestock Farming)	71
Σύνοψη	72
Βιβλιογραφία	74

Σκοπός της Διδακτικής Ενότητας

Σκοπός της διδακτικής ενότητας είναι να παρουσιαστούν οι τρόποι με τους οποίους οι νέοι και νεοεισερχόμενοι γεωργοί μπορούν να διοικήσουν και διαχειριστούν αποτελεσματικότερα τη γεωργική τους εκμετάλλευση, και να συνεργαστούν, ώστε να αποκτήσουν ευκολότερη και αποτελεσματικότερη πρόσβαση στην αγορά για τη διάθεση των προϊόντων τους. Επίσης, παρουσιάζονται οι μέθοδοι και οι διαδικασίες για την οργάνωση και διοίκηση συλλογικών επιχειρήσεων και οι τρόποι αντιμετώπισης πιθανών προβλημάτων σχετικών με τη χρηματοδότηση και τον ενδο-εταιρικό συντονισμό των αγροτικών συνεταιρισμών, καθώς και τρόποι βελτίωσης των διαδικασιών λήψης συλλογικών αποφάσεων. Επιπλέον, παρουσιάζονται τα βασικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι νεοεισερχόμενοι στο γεωργικό επάγγελμα, οι κανονιστικές απαιτήσεις και υποχρεώσεις των νέων/νεοεισερχόμενων γεωργών, καθώς και τεχνικές καλλιέργειας/κτηνοτροφίας και νέες τεχνολογίες. Τέλος, αναφέρονται κάποιες σύγχρονες καλλιεργητικές τεχνικές/τεχνικές εκτροφής που αφορούν είδη που καλλιεργούνται/ εκτρέφονται σε μεγάλη έκταση στη χώρα μας ή/και αποτελούν εναλλακτικές λύσεις για τη δημιουργία καθετοποιημένων επιχειρήσεων στον αγροδιατροφικό τομέα.

Προσδοκώμενα Αποτελέσματα

Όταν ολοκληρωθεί η παρουσίαση της ενότητας οι εκπαιδευόμενοι θα είναι σε θέση να :

- Εκτιμούν τις παραγωγικές δαπάνες των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και το κόστος παραγωγής των προϊόντων τους,
- Εκτιμούν τα οικονομικά αποτελέσματα των γεωργικών εκμεταλλεύσεων αλλά και να πραγματοποιούν συγκρίσεις μεταξύ εναλλακτικών σχεδίων/κλάδων παραγωγής, ώστε να επιλέγονται εκείνοι οι συνδυασμοί κλάδων και συντελεστών παραγωγής που οδηγούν σε υψηλότερα οικονομικά αποτελέσματα,
- Οργανώνουν ή να αναδιοργανώνουν το υφιστάμενο σχέδιο παραγωγής μιας εκμετάλλευσης με σκοπό την επίτευξη υψηλότερων αποτελεσμάτων,
- Κατανέμουν ορθολογικά τους διαθέσιμους πόρους/συντελεστές παραγωγής μιας εκμετάλλευσης στις επιμέρους δραστηριότητές της,

- Παρακολουθούν τη λειτουργία μιας εκμετάλλευσης, να ερμηνεύουν τα οικονομικά της αποτελέσματα και να βελτιώνουν την οργάνωση της παραγωγής της.
- Κατανοήσουν τι είναι οι αγροτικοί συνεταιρισμοί, οι ομάδες παραγωγών και οι οργανώσεις παραγωγών.
- Διακρίνουν ποιες ευρείες κατηγορίες ενισχύσεων είναι διαθέσιμες για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς, τις ομάδες παραγωγών και τις οργανώσεις παραγωγών.
- Κατανοήσουν ποιοι εναλλακτικοί τρόποι είναι διαθέσιμοι σε έναν παραγωγό για να αποκτήσει πρόσβαση στην αγορά.
- Κατανοήσουν τι είναι οι συμβατικές και εναλλακτικές εφοδιαστικές αλυσίδες αγροτικών προϊόντων και τροφίμων και πως μπορούν να αποκτήσουν πρόσβαση στην αγορά μέσω αυτών.
- Κατανοήσουν τι είναι οι βραχείες εφοδιαστικές αλυσίδες, καθώς και τα πλεονεκτήματά τους.
- Κατανοήσουν τα βασικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι νεοεισερχόμενοι στο γεωργικό επάγγελμα και το θεσμικό πλαίσιο ενίσχυσής τους όπως προβλέπεται στο Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2014-2020.
- Έχουν στη διάθεσή τους πηγές για απόκτηση βασικών πληροφοριών για σύγχρονες καλλιεργητικές τεχνικές / τεχνικές εκτροφής.

Έννοιες Κλειδιά

- Συντελεστές παραγωγής
- Παραγωγικές δαπάνες
- Οικονομικά αποτελέσματα
- Κέρδος
- Προγραμματισμός παραγωγής
- Προϋπολογισμός
- Γραμμικός προγραμματισμός
- Αγροτικός Συνεταιρισμός
- Χρήστης-Ιδιοκτήτης
- Χρήστης-Επιβλέπων
- Χρήστης-Ωφελούμενος
- Ομάδα Παραγωγών
- Οργάνωση Παραγωγών

- Βραχεία Εφοδιαστική Αλυσίδα Αγροτικών Προϊόντων & Τροφίμων
- Πρόσβαση στην Αγορά
- Εναλλακτικές Εφοδιαστικές Αλυσίδες
- Γεωργία ακριβείας

Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Οι γεωργικές εκμεταλλεύσεις, είναι παραγωγικές μονάδες που συνδυάζουν τους διαθέσιμους συντελεστές παραγωγής με σκοπό την παραγωγή γεωργικών προϊόντων και τη διάθεση αυτών στην αγορά. Οι γεωργικές εκμεταλλεύσεις στην Ελλάδα είναι συνήθως οικογενειακής μορφής, αφού είναι σχετικά μικρού μεγέθους, ο ιδιοκτήτης είναι παράλληλα και διευθύνων και στηρίζονται στην εργασία και το κεφάλαιο του ιδιοκτήτη και της οικογένειάς του. Σε μια γεωργική εκμετάλλευση, λαμβάνονται αποφάσεις με στόχο τη μεγιστοποίηση του κέρδους. Τέτοιες αποφάσεις αφορούν κυρίως το προϊόν που θα παραχθεί, την ποσότητα αλλά και τον τρόπο που αυτό θα παραχθεί.

Για τη λήψη των παραπάνω αποφάσεων και την επιλογή των καταλληλότερων κλάδων παραγωγής, θα πρέπει να είναι γνωστά το κόστος και τα έσοδα των εναλλακτικών κλάδων και να εφαρμόζονται μεθοδολογίες που επιτρέπουν συγκρίσεις μεταξύ τους.

ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑ 1. ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ

(Δρ Αλ. Σιντόρη)

Η διδακτική ενότητα περιλαμβάνει δύο υποενότητες. Στην πρώτη υποενότητα παρουσιάζονται οι βασικοί παραγωγικοί συντελεστές και παρέχεται η μεθοδολογία εκτίμησης των παραγωγικών δαπανών και των οικονομικών αποτελεσμάτων των εκμεταλλεύσεων.

Η δεύτερη ενότητα αφορά εξειδικευμένες μεθοδολογίες που εξυπηρετούν τη διοίκηση και διαχείριση των εκμεταλλεύσεων. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στον γραμμικό προγραμματισμό, που χρησιμοποιείται ευρέως για την επίλυση προβλημάτων της αγροτικής οικονομίας. Επιτρέπει τον προσδιορισμό του άριστου σχεδίου παραγωγής μιας εκμετάλλευσης με βάση τους στόχους αυτής αλλά και τη διαθεσιμότητα των πόρων που κατέχει.

Δαπάνες και οικονομικά αποτελέσματα των γεωργικών εκμεταλλεύσεων

1.1. Συντελεστές παραγωγής

Προκειμένου οι γεωργικές εκμεταλλεύσεις να παράγουν τα προϊόντα τους χρησιμοποιούν αγαθά που ονομάζονται μέσα παραγωγής ή αλλιώς συντελεστές παραγωγής ή πόροι ή εισροές (βλ. Ιδιότητες παραγωγικών συντελεστών). Οι βασικοί παραγωγικοί συντελεστές είναι το έδαφος, η εργασία και το κεφάλαιο.

Ως παραγωγικός συντελεστής «έδαφος» ορίζεται η επιφάνεια της γης πάνω στην οποία ασκείται η γεωργική δραστηριότητα. Στο έδαφος της γεωργικής εκμετάλλευσης συνυπολογίζεται η έκταση των καλλιεργειών, η έκταση που χρησιμοποιείται για τη βόσκηση ζώων, η έκταση των κτισμάτων κλπ. Το έδαφος, ως παραγωγικός συντελεστής προέρχεται από τη φύση και έχει τρία βασικά χαρακτηριστικά:

- είναι αμετακίνητο. Αυτό σημαίνει ότι οι εναλλακτικές δραστηριότητες που μπορεί να αναπτύξει μία εκμετάλλευση περιορίζονται από την ποιότητα, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και το φυσικό περιβάλλον του εδάφους της,
- είναι άφθαρτο, γεγονός που σημαίνει ότι εφόσον αυτό καλλιεργείται κατάλληλα, η φυσική, χημική και βιολογική σύστασή του δεν φθείρεται,
- είναι ανεπαύξητο, γεγονός που σημαίνει ότι η έκταση μιας περιοχής/χώρας είναι δεδομένη. Η ιδιότητα αυτή οδηγεί στην προσπάθεια για καλύτερη και εντατικότερη αξιοποίησή του.

Ως «εργασία» εννοείται οποιαδήποτε σωματική ή πνευματική προσπάθεια που καταβάλλεται προκειμένου να παραχθούν γεωργικά προϊόντα. Είναι αυτονόητο ότι ο παραγωγικός συντελεστής «εργασία» προέρχεται από τον άνθρωπο. Στη γεωργική εκμετάλλευση την εργασία την προσφέρει κυρίως ο ιδιοκτήτης και τα μέλη της οικογένειάς του. Πέρα από την οικογενειακή όμως υπάρχει στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις και η αμειβόμενη ή ξένη εργασία, που την προσφέρουν αμειβόμενοι εργάτες. Υπάρχει επίσης και η κατ' αποκοπή εργασία που προσφέρεται από ελεύθερους επαγγελματίες όπως ο γεωπόνος και ο κτηνίατρος. Επίσης η εργασία μπορεί να είναι μόνιμη ή εποχιακή.

Τα βασικά χαρακτηριστικά του συντελεστή παραγωγής «εργασία» είναι ότι:

- υποκαθίσταται ως έναν βαθμό από το κεφάλαιο. Αυτό γίνεται εύκολα κατανοητό αν σκεφτούμε το παράδειγμα της εκμηχάνισης των καλλιεργειών.
- εμφανίζει μεγάλη κινητικότητα,
- χαρακτηρίζεται από εποχικότητα, λόγω του βιολογικού χαρακτήρα της γεωργικής παραγωγής.

Σε αντίθεση με τους άλλους δύο παραγωγικούς συντελεστές που προέρχονται είτε από τη φύση είτε από τον άνθρωπο, ο παραγωγικός συντελεστής «κεφάλαιο» είναι αποτέλεσμα προηγούμενης παραγωγικής διαδικασίας.

Βασικό χαρακτηριστικό των κεφαλαιουχικών αγαθών είναι ότι φθείρονται με τη χρήση.

Το κεφάλαιο μιας γεωργικής επιχείρησης μπορεί να διακριθεί σε:

➤ μόνιμο και ημιμόνιμο, του οποίου η διάρκεια παραγωγικής ζωής, δηλαδή η περίοδος που μπορεί να χρησιμοποιηθεί στην παραγωγική διαδικασία είναι μεγαλύτερη του ενός έτους. Στο μόνιμο – ημιμόνιμο κεφάλαιο μιας γεωργικής εκμετάλλευσης ανήκουν:

- ✓ οι έγγειες βελτιώσεις (π.χ. Γεώτρηση),
- ✓ οι κτιριακές εγκαταστάσεις (π.χ. Αποθήκη, στάβλος),
- ✓ οι πολυετείς φυτείες,
- ✓ ο εξοπλισμός (π.χ. Τρακτέρ),
- ✓ τα εργαλεία (π.χ. Σκαλιστήρια),
- ✓ τα αναπαραγωγικά ζώα.

➤ κυκλοφοριακό ή μεταβλητό κεφάλαιο, του οποίου η διάρκεια παραγωγικής ζωής είναι μικρότερη από ένα έτος. Το κυκλοφοριακό κεφάλαιο μιας γεωργικής εκμετάλλευσης περιλαμβάνει:

- ✓ λιπάσματα,
- ✓ φάρμακα,
- ✓ σπόρους,
- ✓ νερό άρδευσης,
- ✓ μετρητά,
- ✓ ζωοτροφές,
- ✓ εμβόλια,
- ✓ κ.λπ.

1.2. Παραγωγικές δαπάνες

Η χρήση των συντελεστών παραγωγής από τις γεωργικές εκμεταλλεύσεις συνεπάγεται για αυτές ένα χρηματικό κόστος. Το κόστος αυτό ονομάζεται κόστος παραγωγής ή δαπάνες παραγωγής ή παραγωγικές δαπάνες. Οι παραγωγικές δαπάνες επομένως, είναι η χρηματική αξία των αμοιβών χρήσης των ποσοτήτων συντελεστών παραγωγής που συνδυάζονται για την

παραγωγή μιας ποσότητας προϊόντος. Οι παραγωγικές δαπάνες υπολογίζονται για μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο, συνήθως ένα παραγωγικό έτος και συνδέονται με τη συγκεκριμένη εκμετάλλευση και την παραγωγική διαδικασία που αυτή ακολουθεί. Οι παραγωγικές δαπάνες των γεωργικών εκμεταλλεύσεων είναι οι παρακάτω:

- ενοίκιο εδάφους,
- αμοιβή εργασίας,
- αμοιβή υπηρεσιών,
- αξία αναλώσιμων,
- απόσβεση,
- ασφάλιστρα,
- συντήρηση,
- τόκοι,
- φόροι και τέλη,
- λοιπές δαπάνες.

Ανάλογα με την κατοχή των συντελεστών παραγωγής, οι δαπάνες της εκμετάλλευσης μπορεί να είναι καταβαλλόμενες ή τεκμαρτές. Όταν οι συντελεστές παραγωγής που χρησιμοποιεί η εκμετάλλευση ανήκουν σε τρίτους, τότε οι δαπάνες είναι καταβαλλόμενες, αφού καταβάλλονται στους ιδιοκτήτες τους. Παράδειγμα αποτελεί το ενοίκιο που καταβάλλεται για μια ενοικιαζόμενη έκταση, η αμοιβή των εργατών, ο τόκος των δανείων. Όταν όμως οι συντελεστές παραγωγής ανήκουν στον ιδιοκτήτη της γεωργικής εκμετάλλευσης και στην οικογένειά του, τότε οι δαπάνες παραγωγής θεωρούνται τεκμαρτές, δηλαδή δεν καταβάλλονται σε τρίτους, υπολογίζονται όμως κανονικά στο κόστος παραγωγής των προϊόντων. Παράδειγμα τεκμαρτών δαπανών αποτελεί η αμοιβή της εργασίας του παραγωγού και των μελών της οικογένειάς του.

Το «ενοίκιο του εδάφους» αποτελεί την αμοιβή χρήσης αυτού, ως συντελεστή παραγωγής γεωργικών προϊόντων. Όπως έχει ήδη αναφερθεί, όταν το έδαφος είναι ενοικιαζόμενο η παραγωγική δαπάνη είναι ίση με το πραγματικό ενοίκιο που καταβάλλεται για τη χρήση του. Στην περίπτωση που το έδαφος είναι ιδιόκτητο υπολογίζεται ένα τεκμαρτό ενοίκιο για αυτό. Το τεκμαρτό ενοίκιο στην πράξη υπολογίζεται ως ποσοστό της αξίας του εδάφους ή με βάση τα ενοίκια που επικρατούν στην περιοχή για εδάφη με αντίστοιχα χαρακτηριστικά.

Όπως και στην περίπτωση του εδάφους, η «αμοιβή για την εργασία» που προσφέρουν εργάτες (ξένη εργασία) καταβάλλεται σε αυτούς, ενώ η εργασία του ιδιοκτήτη και των μελών της οικογένειάς του είναι τεκμαρτή. Πρέπει να σημειωθεί ότι η εργασία, αποτελεί μεγάλο ποσοστό στο σύνολο των δαπανών ειδικά στις εντατικές καλλιέργειες και καθορίζεται από το είδος αυτής και τα χαρακτηριστικά του ατόμου που την προσφέρει (π.χ. μόρφωση).

Επισημαίνεται επίσης ότι, η τεκμαρτή αμοιβή της εργασίας καθορίζεται με βάση την πραγματική αμοιβή των ξένων εργατών, δηλαδή το ωρομίσθιο/ημερομίσθιο/μηνιαίο μισθό αυτών. Επίσης στην αμοιβή της εργασίας συνυπολογίζονται οι εισφορές και τα επιδόματα των εργατών.

Η «αμοιβή υπηρεσιών τρίτων» αφορά εξειδικευμένες υπηρεσίες π.χ. γεωπόνος. Διαφέρει από την αμειβόμενη εργασία γιατί δεν έχει ασφαλιστικές εισφορές ενώ επιβαρύνεται με ΦΠΑ.

Όπως έχει ήδη επισημανθεί υπάρχουν δύο είδη κεφαλαίου, το μόνιμο και ημιμόνιμο κεφάλαιο με διάρκεια παραγωγικής ζωής μεγαλύτερη του ενός έτους και το κυκλοφοριακό ή μεταβλητό κεφάλαιο με διάρκεια παραγωγικής ζωής μικρότερη του ενός έτους. Για να μπορούμε να εκτιμήσουμε τις παραγωγικές δαπάνες του κεφαλαίου πρέπει πρώτα από όλα να μπορούμε να εκτιμήσουμε την αξία του κεφαλαίου.

Στην περίπτωση των «αναλώσιμων/κυκλοφοριακό κεφάλαιο», η δαπάνη που συνεπάγεται η χρήση τους για την παραγωγή γεωργικών προϊόντων είναι ίση με το κόστος αγοράς αυτών. Αυτό συμβαίνει γιατί τα στοιχεία του κυκλοφοριακού κεφαλαίου χρησιμοποιούνται μόνο μία φορά στην παραγωγική διαδικασία, αναλώνονται και μετασχηματίζονται σε τελικό προϊόν. Έτσι, η συνολική αξία αγοράς τους συνυπολογίζεται στο κόστος παραγωγής του προϊόντος για το οποίο έχουν χρησιμοποιηθεί. Παράδειγμα αποτελεί το λίπασμα, που εφαρμόζεται στο έδαφος μόνο μία φορά (δεν μπορεί να ξαναχρησιμοποιηθεί) για την παραγωγή μιας συγκεκριμένης ποσότητας προϊόντος. Άλλα παραδείγματα στοιχείων κυκλοφοριακού κεφαλαίου είναι τα φυτοφάρμακα, οι ζωοτροφές, τα υλικά συσκευασίας, οι σπόροι, τα καύσιμα και τα λιπαντικά.

Στο μόνιμο κεφάλαιο ανήκουν τα περιουσιακά στοιχεία που έχουν διάρκεια παραγωγικής ζωής μεγαλύτερη του ενός έτους. Επομένως, οι ετήσιες δαπάνες που σχετίζονται με το περιουσιακό αυτό στοιχείο δεν είναι ίσες με την αξία αγοράς αυτού αλλά μικρότερες. Οι ετήσιες δαπάνες που σχετίζονται με τη χρήση κεφαλαιουχικών αγαθών που συμπεριλαμβάνονται στην κατηγορία του μόνιμου-ημιμόνιμου κεφαλαίου είναι η απόσβεση, ο τόκος τα ασφάλιστρα και η συντήρηση.

Καθώς χρησιμοποιείται στην παραγωγική διαδικασία, ένα κεφαλαιουχικό αγαθό φθείρεται, και χάνει κάθε χρόνο λίγη από την αξία του. Αυτή η ετήσια μείωση της αξίας του αγαθού καλείται «ετήσια απόσβεση». Με την απόσβεση, η αξία του αγαθού κατανέμεται στις χρονικές περιόδους για τις οποίες αυτό χρησιμοποιείται στην παραγωγική διαδικασία

Η μείωση της αξίας του αγαθού μπορεί να οφείλεται σε:

- χρονική φθορά,
- λειτουργική φθορά,
- οικονομική ή τεχνολογική απαξίωση.

Για να υπολογίσουμε την απόσβεση ενός περιουσιακού στοιχείου πρέπει να γνωρίζουμε:

- την αρχική αξία στην οποία αποκτήθηκε αυτό,
- τη διάρκεια παραγωγικής ζωής του (Δ.Π.Ζ.).
- την υπολειμματική αξία του.

Με τη μέθοδο της σταθερής ετήσιας απόσβεσης, που υπονοεί ότι σε κάθε έτος της παραγωγικής του ζωής το περιουσιακό στοιχείο χάνει ίση αξία, η ετήσια απόσβεση υπολογίζεται αν η αποσβεστέα αξία του περιουσιακού στοιχείου διαιρεθεί με τη διάρκεια παραγωγικής του ζωής (Δ.Π.Ζ.) σε έτη. Η αποσβεστέα αξία υπολογίζεται αν από την αρχική αξία του περιουσιακού στοιχείου αφαιρεθεί η υπολειμματική του αξία.

Πρέπει να επισημανθεί ότι δεν υπολογίζουμε απόσβεση στο έδαφος, μιας και θεωρούμε ότι αυτό δεν φθείρεται, στα στοιχεία του κυκλοφοριακού κεφαλαίου και στα περιουσιακά στοιχεία που βρίσκονται σε φάση ανάπτυξης π.χ. φυτεία κατά τα πρώτα χρόνια.

Παράδειγμα 1. Υπολογισμός της ετήσιας απόσβεσης (μέθοδος της σταθερής απόσβεσης)

Η γεωργική παραγωγή χαρακτηρίζεται από αβεβαιότητα και κίνδυνο καθώς εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις καιρικές συνθήκες και είναι ευάλωτη στα διάφορα φυσικά φαινόμενα. Έτσι, η γεωργική εκμετάλλευση κινδυνεύει να χάσει όχι μόνο τα προϊόντα της αλλά και τα περιουσιακά της στοιχεία και για το λόγο αυτό τα ασφαλίζει, ώστε σε περίπτωση καταστροφής να μπορεί να τα αντικαταστήσει με τις αποζημιώσεις που θα λάβει. Το «ασφάλιστρο» που πληρώνει υπολογίζεται στις παραγωγικές δαπάνες που επιβαρύνουν το προϊόν της. Όμως ακόμα και στην περίπτωση που ο γεωργός δεν έχει πραγματικά ασφαλίσει τα περιουσιακά του στοιχεία, υπολογίζεται στο κόστος παραγωγής ένα είδος «αυτασφαλίστρου». Το

αυτασφάλιστρο αυτό αντιστοιχεί στα χρήματα που ο γεωργός θα πρέπει κάθε χρόνο να αποταμιεύει έτσι ώστε να μπορεί να αντικαταστήσει το περιουσιακό του στοιχείο σε περίπτωση που αυτό καταστραφεί. Το αυτασφάλιστρο υπολογίζεται ως ποσοστό της αξίας του περιουσιακού στοιχείου και συγκεκριμένα του Μέσου Επενδυμένου Κεφαλαίου (ΜΕΚ) π.χ. 1% του ΜΕΚ.

Οι δαπάνες «συντήρησης» πραγματοποιούνται για να διατηρηθεί το περιουσιακό στοιχείο σε καλή κατάσταση και λειτουργία για όλη τη διάρκεια παραγωγικής του ζωής. Υπολογίζεται είτε από τα πραγματικά στοιχεία των εκμεταλλεύσεων (π.χ. κόστος συντήρησης των ελκυστήρων) είτε ως ποσοστό του ΜΕΚ (συνήθως 1%). Δαπάνες συντήρησης υπολογίζονται για τα μηχανήματα, τα κτίρια, τις έγγειες βελτιώσεις και τα εργαλεία, δεν υπολογίζονται όμως για το φυτικό και ζωικό κεφάλαιο των εκμεταλλεύσεων. Η δαπάνη συντήρησης δεν πρέπει να συγχέεται με την επισκευή κάποιου περιουσιακού στοιχείου, καθώς η τελευταία αποσκοπεί στην παράταση της παραγωγικής ζωής του περιουσιακού στοιχείου.

Ο «τόκος» ως δαπάνη παραγωγής είναι η αμοιβή του κεφαλαίου, αφού το τελευταίο μπορεί αντί να χρησιμοποιείται στην παραγωγή του προϊόντος εναλλακτικά να κατατεθεί στην τράπεζα και να τοκίζεται. Ο τόκος ως δαπάνη, μπορεί να είναι καταβαλλόμενος ή τεκμαρτός. Καταβαλλόμενος είναι στην περίπτωση που η εκμετάλλευση έχει αποκτήσει το περιουσιακό στοιχείο με δάνειο, και επομένως πληρώνει τόκο στην τράπεζα. Τεκμαρτός είναι ο τόκος που υπολογίζεται για κάποιο περιουσιακό στοιχείο που ανήκει στην ίδια την εκμετάλλευση. Ο τόκος των στοιχείων του μόνιμου και ημιμόνιμου κεφαλαίου υπολογίζεται επί του ΜΕΚ και για χρονική περίοδο ενός έτους. Για τον υπολογισμό του χρησιμοποιείται το επιτόκιο δανεισμού των τραπεζών για μεσομακροπρόθεσμα δάνεια.

Τόκος όμως υπολογίζεται και για τα στοιχεία του κυκλοφοριακού κεφαλαίου. Στην περίπτωση όμως αυτή ο τόκος υπολογίζεται για 6 μήνες και όχι για όλο το έτος, όπως στην περίπτωση του τόκου του μόνιμου και ημιμόνιμου κεφαλαίου. Ο τόκος των στοιχείων που ανήκουν στο κυκλοφοριακό κεφάλαιο υπολογίζεται με βάση τον επιτόκιο βραχυπρόθεσμου δανεισμού των τραπεζών. Τόκος κυκλοφοριακού κεφαλαίου υπολογίζεται και:

- για τις δαπάνες εργασίας,
- για τις δαπάνες συντήρησης και ασφαλίσεων.

Οι «φόροι και τα τέλη» επιβαρύνουν επίσης το κόστος παραγωγής ενός προϊόντος. Παράδειγμα αποτελούν ο Φ.Π.Α., αν ο παραγωγός δεν υπάγεται σε καθεστώς επιστροφής και τα τέλη άρδευσης.

Οι «λοιπές δαπάνες» αφορούν λογαριασμούς τηλεφώνου και ίντερνετ, ηλεκτρικού, διόδια, γραφική ύλη κ.λπ.

Οι παραγωγικές δαπάνες διακρίνονται σε σταθερές και μεταβλητές. Σταθερές δαπάνες ονομάζονται οι δαπάνες που δεν επηρεάζονται από τον όγκο παραγωγής, δηλαδή την παραγόμενη ποσότητα του προϊόντος π.χ. ενοίκιο εδάφους. Στις σταθερές δαπάνες συμπεριλαμβάνονται όλες οι δαπάνες του σταθερού κεφαλαίου. Αυτές τις δαπάνες η εκμετάλλευση δεν μπορεί να τις αυξομειώσει ή να τις αποφύγει βραχυχρόνια ακόμη και στην περίπτωση που δεν παράγει. Συνδέονται με τη χρήση περιουσιακών στοιχείων τα οποία έχει ήδη αποκτήσει η εκμετάλλευση (εξοπλισμός, κτίρια κ.λπ.) για να τα χρησιμοποιήσει στην παραγωγική διαδικασία και επομένως με κεφάλαια που έχουν δεσμευτεί στην παραγωγική διαδικασία αυτή.

Από την άλλη μεριά οι μεταβλητές δαπάνες εξαρτώνται από τον όγκο της παραγωγής, δηλαδή την παραγόμενη ποσότητα του προϊόντος. Παράδειγμα μεταβλητής δαπάνης είναι η εργασία για τη συγκομιδή του προϊόντος. Στις μεταβλητές δαπάνες συμπεριλαμβάνονται όλες οι δαπάνες κυκλοφοριακού κεφαλαίου.

Οι παραγωγικές δαπάνες διακρίνονται επίσης σε καταβαλλόμενες ή χρηματικές και τεκμαρτές ή μη χρηματικές, όπως έχει ήδη επισημανθεί.

Τέλος, οι παραγωγικές δαπάνες μπορούν να διακριθούν σε εμφανείς και μη εμφανείς. Στις εμφανείς δαπάνες ανήκει το σύνολο των καταβαλλόμενων δαπανών συν τις αποσβέσεις και τα αυτασφάλιστρα. Στην πραγματικότητα οι εμφανείς δαπάνες αφορούν τις δαπάνες εκείνες που μειώνουν το εισόδημα του παραγωγού. Όλες οι υπόλοιπες ανήκουν στις μη εμφανείς και συνυπολογίζονται στο εισόδημα του παραγωγού, όπως θα δούμε στη συνέχεια, αφού αποτελούν την αμοιβή όλων των ιδίων συντελεστών.

Το σύνολο των δαπανών παραγωγής ενός προϊόντος, εκφρασμένο ανά μονάδα ποσότητας προϊόντος λέγεται κόστος παραγωγής προϊόντος. Επομένως, για τον υπολογισμό του κόστους παραγωγής ενός προϊόντος, οι συνολικές δαπάνες παραγωγής του προϊόντος διαιρούνται με τη συνολική παραγωγή αυτού.

1.3. Οικονομικά αποτελέσματα

Οικονομικά αποτελέσματα είναι τα αποτελέσματα (εκφρασμένα σε χρήμα) που προκύπτουν από την παραγωγική διαδικασία των εκμεταλλεύσεων σε μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο. Τα οικονομικά αποτελέσματα των εκμεταλλεύσεων, αντιστοιχούν στις παραγωγικές δαπάνες της περιόδου αυτής. Τα οικονομικά αποτελέσματα εκφράζονται με διάφορους τρόπους ανάλογα με το τι θέλουμε κάθε φορά να τονίσουμε και τις συγκρίσεις που θέλουμε να πραγματοποιήσουμε.

Στην «πρόσοδο» των γεωργικών εκμεταλλεύσεων δεν συνυπολογίζονται μόνο οι εισπράξεις από τις πωλήσεις του προϊόντος αλλά το σύνολο της «αξίας παραγωγής» αυτού. Στην αξία παραγωγής του προϊόντος συνυπολογίζονται:

- οι εισπράξεις από πωλήσεις,
- η αξία της ποσότητας προϊόντος που έχει αυτοκαταναλωθεί,
- η αξία της ποσότητας προϊόντος που προσφέρθηκε ως αμοιβή σε τρίτους,
- η αξία της ποσότητας προϊόντος που παραμένει στην αποθήκη,
- η αύξηση κεφαλαίου της επιχείρησης π.χ. φυτείες.

Η «ακαθάριστη πρόσοδος» του προϊόντος περιλαμβάνει την αξία παραγωγής του προϊόντος καθώς και τις επιδοτήσεις και τις αποζημιώσεις που σχετίζονται άμεσα με αυτό.

Ίσως το σημαντικότερο οικονομικό αποτέλεσμα που ενδιαφέρει τις γεωργικές εκμεταλλεύσεις είναι το «κέρδος». Το κέρδος υπολογίζεται αν από την ακαθάριστη πρόσοδο αφαιρεθούν όλες οι παραγωγικές δαπάνες:

$\text{Κέρδος} = \text{Ακαθάριστη πρόσοδος} - \text{Συνολικές παραγωγικές δαπάνες}$

Σε περίπτωση που το αποτέλεσμα είναι αρνητικό η επιχείρηση εμφανίζει ζημία. Το κέρδος αποτελεί ουσιαστικά την αμοιβή του επιχειρηματία για τον επιτυχημένο συνδυασμό των συντελεστών παραγωγής και την καλή οργάνωση της επιχείρησής του καθώς και την αποζημίωσή του για την ανάληψη επιχειρηματικού κινδύνου. Είναι το ποσό που θα έχανε ο επιχειρηματίας αν εργαζόταν σε άλλη επιχείρηση, νοίκιαζε την έκτασή του και δάνειζε το κεφάλαιό του.

Το κέρδος μπορεί να εκφραστεί και ανά μονάδα παραγόμενου προϊόντος, αν από την τιμή πώλησης ανά κιλό αφαιρέσουμε το κόστος παραγωγής ανά κιλό.

Σημαντικό επίσης οικονομικό αποτέλεσμα είναι το «ακαθάριστο ή μικτό κέρδος», που εκφράζεται ως εξής:

Ακαθάριστη πρόσοδος – Μεταβλητές δαπάνες

Ή εναλλακτικά:

Ακαθάριστο κέρδος = Κέρδος + Σταθερές δαπάνες

Αποτελεί την αμοιβή των σταθερών συντελεστών παραγωγής και είναι σημαντικό γιατί, με βάση αυτό το μέγεθος επιλέγει ο γεωργός τι θα καλλιεργήσει την επόμενη χρονιά. Εφόσον το ακαθάριστο κέρδος των επιχειρήσεων είναι θετικό, η λειτουργία αυτών πρέπει να συνεχιστεί ακόμα και με αρνητικό κέρδος, αφού αυτό σημαίνει ότι η ακαθάριστη πρόσοδος καλύπτει τις μεταβλητές δαπάνες και ένα μέρος των σταθερών δαπανών.

Το «περιθώριο κέρδους» υπολογίζεται ως ο λόγος του κέρδους προς τα έσοδα επί τοις εκατό. Αντίστοιχα μπορεί να υπολογιστεί και το περιθώριο μικτού κέρδους

Το «Γεωργικό Οικογενειακό Εισόδημα» (ΓΟΕ) ή Γεωργικό Εισόδημα Παραγωγού αποτελεί μία επίσης σημαντική μορφή έκφρασης των οικονομικών αποτελεσμάτων των παραγωγών. Το ΓΟΕ περιλαμβάνει εκτός από το κέρδος και την αμοιβή όλων των συντελεστών παραγωγής που ανήκουν στην οικογένεια. Συγκεκριμένα περιλαμβάνει:

- το κέρδος,
- την αμοιβή ιδίας εργασίας,
- τους τόκους ιδίου κεφαλαίου,
- το ενοίκιο ιδίου εδάφους.

Ο υπολογισμός του ΓΟΕ γίνεται ως εξής:

$ΓΟΕ = \text{Κέρδος} + \text{Τόκοι ιδίου κεφαλαίου} + \text{Ενοίκιο ιδίου εδάφους} + \text{Αμοιβή ιδίας εργασίας}$

ή

$ΓΟΕ = \text{Ακαθάριστη πρόσοδος} - \text{Εμφανείς δαπάνες}$

Το ΓΟΕ έχει ιδιαίτερη σημασία στις οικογενειακής μορφής εκμεταλλεύσεις, όπου συνήθως η οικογένεια κατέχει τους παραγωγικούς συντελεστές. Είναι επίσης δείκτης του βιοτικού επιπέδου του νοικοκυριού, αφού δείχνει το ποσό της ακαθάριστης προσόδου που μπορεί ο γεωργός και η οικογένειά του να διαθέτουν όπως επιθυμούν χωρίς να μειώνουν τις παραγωγικές δυνατότητες της εκμετάλλευσής τους.

Εκτός από το ΓΟΕ μπορεί να υπολογιστεί και το «Εισόδημα Εργασίας Παραγωγού» ως εξής:

Εισόδημα εργασίας παραγωγού = Κέρδος + αμοιβή ίδιας εργασίας

Το μέγεθος αυτό είναι χρήσιμο καθώς επιτρέπει να συγκριθεί το εισόδημα εργασίας του παραγωγού με το εισόδημα σε άλλους τομείς της οικονομίας. Επομένως, μας επιτρέπει να γνωρίζουμε κατά πόσο η ανθρώπινη εργασία στη γεωργία αμείβεται ικανοποιητικά.

Η «Πρόσοδος κεφαλαίου» ή καθαρή πρόσοδος μας δείχνει τι αποδίδει το κεφάλαιο που έχει επενδυθεί στη δραστηριότητα. Ενδιαφέρει ιδιαίτερα τον γεωργό στις οικογενειακής μορφής εκμεταλλεύσεις, που είναι ο ίδιος κάτοχος του κεφαλαίου. Για τον υπολογισμό της προσόδου κεφαλαίου, στο κεφάλαιο συνυπολογίζουμε και την αξία του εδάφους. Η πρόσοδος κεφαλαίου εκφράζεται ως:

Πρόσοδος κεφαλαίου = Κέρδος + Τόκοι + (Ενοίκιο)

ή Ακαθάριστη πρόσοδος – (Παραγωγικές δαπάνες - Ενοίκιο – Τόκοι)

Η «αποδοτικότητα κεφαλαίου» εκφράζεται ως η πρόσοδος κεφαλαίου διά το ΜΕΚ επί τοις εκατό (Πρόσοδος κεφαλαίου * 100 / ΜΕΚ)

Συγκρίνοντας την αποδοτικότητα κεφαλαίου με το επιτόκιο των τραπεζών μπορούμε να διαπιστώσουμε αν αποδίδει μεγαλύτερο όφελος η χρήση του κεφαλαίου στην παραγωγική διαδικασία ή είναι προτιμότερη η κατάθεση αυτού στην τράπεζα.

Τέλος, ένας επίσης σημαντικός τρόπος έκφρασης των οικονομικών αποτελεσμάτων είναι η «έγγειος πρόσοδος». Μας δείχνει κατά πόσο η έκταση της εκμετάλλευσης αξιοποιείται σωστά. Επομένως, το μέγεθος αυτό ενδιαφέρει περισσότερο έναν μεγαλοκτηματία. Η έγγειος πρόσοδος υπολογίζεται ως εξής:

Έγγειος πρόσοδος = Κέρδος + Ενοίκιο εδάφους

Το παράδειγμα 2 αφορά την εκτίμηση των παραγωγικών δαπανών και των οικονομικών αποτελεσμάτων σε μία γεωργική εκμετάλλευση με έναν κλάδο φυτικής παραγωγής. Οι δαπάνες παραγωγής που παρουσιάζονται στον πίνακα αφορούν το προηγούμενο παραγωγικό έτος και επομένως το κόστος παραγωγής που προσδιορίζεται αποτελεί απολογιστικό κόστος παραγωγής του προϊόντος.

Παράδειγμα 2. Υπολογισμός παραγωγικών δαπανών και οικονομικών αποτελεσμάτων.

Μέθοδοι οργάνωσης και διοίκησης γεωργικών εκμεταλλεύσεων

1.4. Προϋπολογισμός

Ο προϋπολογισμός αποτελεί μια μέθοδο ελέγχου εναλλακτικών σχεδίων παραγωγής με τη χρήση απλής αριθμητικής. Στηρίζεται στην απεικόνιση της ακαθάριστης προσόδου, των παραγωγικών δαπανών και του αναμενόμενου κέρδους των εναλλακτικών σχεδίων παραγωγής μιας εκμετάλλευσης και στην επιλογή του καταλληλότερου εξ' αυτών. Η μέθοδος εκτίμησης των δαπανών και των οικονομικών αποτελεσμάτων των εκμεταλλεύσεων έχει ήδη παρουσιαστεί στην προηγούμενη υποενότητα (βλ. Παράδειγμα 2), με τη διαφορά ότι στην περίπτωση του προϋπολογισμού, τα στοιχεία που χρησιμοποιούνται για τον προσδιορισμό του κόστους και των εσόδων στηρίζονται σε προβλέψεις-εκτιμήσεις σχετικά με τις τιμές, τις αποδόσεις αλλά και τις ποσότητες παραγωγικών συντελεστών που απαιτούνται. Οι εκτιμήσεις αυτές μπορούν να πραγματοποιηθούν με βάση παλαιότερα στοιχεία της εκμετάλλευσης ή στην περίπτωση που πρόκειται για νέο κλάδο παραγωγής, στοιχεία γειτονικών εκμεταλλεύσεων.

Ο προϋπολογισμός, ως μέθοδος οργάνωσης της γεωργικής παραγωγής, παρουσιάζει μια βασική αδυναμία, αφού προσπαθεί να βελτιώσει τον συνδυασμό των κλάδων και συντελεστών παραγωγής με διαδοχικές προσεγγίσεις και επομένως το προτεινόμενο σχέδιο παραγωγής μπορεί να μην είναι το άριστο. Το άριστο σχέδιο παραγωγής μπορεί όμως να προσδιοριστεί με τη βοήθεια του γραμμικού προγραμματισμού που παρουσιάζεται στη συνέχεια.

1.5. Υποδείγματα γραμμικού προγραμματισμού

Ένα οικονομικό υπόδειγμα ή μοντέλο είναι μια απλουστευμένη αλλά όσο το δυνατό περισσότερο ακριβής απεικόνιση ενός συστήματος. Τα οικονομικά υποδείγματα αποτελούν βασικό εργαλείο της διοικητικής επιστήμης. Επιχειρούν να περιγράψουν, να ερμηνεύσουν και να προβλέψουν οικονομικά φαινόμενα και συστήματα και επομένως να βοηθήσουν στη λήψη επιχειρηματικών αποφάσεων (τι θα παραχθεί, σε τι ποσότητα θα παραχθεί, πως θα παραχθεί) για την επίτευξη ορισμένων επιθυμητών στόχων (μεγιστοποίηση κέρδους), λαμβάνοντας υπόψη περιορισμούς που μπορεί να αφορούν τη διαθεσιμότητα των πόρων, το θεσμικό περιβάλλον, τη διαθέσιμη τεχνολογία κ.λπ.

Παράδειγμα οικονομικών μοντέλων που χρησιμοποιούνται ευρύτατα στη διοίκηση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων είναι τα μοντέλα γραμμικού προγραμματισμού. Τα μοντέλα γραμμικού προγραμματισμού χρησιμοποιούνται σε προβλήματα κατανομής περιορισμένων πόρων—συντελεστών παραγωγής μεταξύ εναλλακτικών ανταγωνιστικών δραστηριοτήτων/κλάδων παραγωγής με σκοπό την επίτευξη κάποιου προκαθορισμένου στόχου και με δεδομένους ορισμένους περιορισμούς. Βασικό χαρακτηριστικό των

υποδειγμάτων του γραμμικού προγραμματισμού είναι ότι τόσο ο επιθυμητός στόχος (αντικειμενική συνάρτηση) όσο και οι περιορισμοί του προβλήματος εκφράζονται ως γραμμικές συναρτήσεις των μεταβλητών του προβλήματος (**μεταβλητές απόφασης**).

Κάθε συνδυασμός τιμών που μπορούν να λάβουν οι μεταβλητές απόφασης ονομάζεται λύση του προβλήματος. Όταν με τις τιμές που λαμβάνουν οι μεταβλητές απόφασης ικανοποιούνται και οι περιορισμοί, τότε η λύση ονομάζεται εφικτή λύση.

Σε ένα πρόβλημα που καλείται να λύσει ο γραμμικός προγραμματισμός, ο στόχος μπορεί να αφορά τη μεγιστοποίηση της αντικειμενικής συνάρτησης, όπως για παράδειγμα τη μεγιστοποίηση του ακαθάριστου κέρδους, μπορεί όμως να αφορά και την ελαχιστοποίηση της αντικειμενικής συνάρτησης όπως στα προβλήματα ελαχιστοποίησης του κόστους διατροφής.

Για τη διατύπωση ενός υποδείγματος γραμμικού προγραμματισμού, ο καθορισμός των μεταβλητών απόφασης αλλά και του πεδίου τιμών των μεταβλητών αυτών, μέσω των περιορισμών, αποτελεί το πρώτο και σημαντικότερο στάδιο. Οι μεταβλητές απόφασης θα πρέπει να αντανakλούν το ζητούμενο της απόφασης, δηλαδή να αντιπροσωπεύουν όλες τις εναλλακτικές δραστηριότητες. Επίσης, κατά τη διατύπωση των περιορισμών θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η χρησιμοποιούμενη τεχνολογία, η διαθεσιμότητα των πόρων και το περιβάλλον μέσα στο οποίο λειτουργεί το σύστημα (Διατύπωση προβλήματος γραμμικού προγραμματισμού).

Για την επίλυση των προβλημάτων γραμμικού προγραμματισμού μπορεί να χρησιμοποιηθεί κάποιο εργαλείο επίλυσης, όπως είναι ο SOLVER του EXCEL.

Παράδειγμα 3. Πρόβλημα προγραμματισμού της παραγωγής

ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑ 2. ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ

(Δρ Κ. Ηλιόπουλος)

Σύμφωνα με το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ) 2014-2020 και ειδικότερα το Μέτρο Leader-CLLD , υπομέτρο 19.2 –Παρεμβάσεις ιδιωτικού χαρακτήρα, δίδονται εναλλακτικές δυνατότητες για συνεργασίες και πρόσβαση των γεωργών¹ στην αγορά. Συγκεκριμένα το υπομέτρο 19.2 αφορά την υλοποίηση έργων που συμβάλουν στην ανάπτυξη του δευτερογενή και τριτογενή τομέα της τοπικής οικονομίας, στο πλαίσιο της επίτευξης των στόχων της κάθε τοπικής στρατηγικής (ΤΑΠΤοΚ, LEADER/CLLD). Ενδεικτικά, ενισχύονται παρεμβάσεις με στόχο την προώθηση της συνεργασίας και δικτύωσης, την αύξηση της προστιθέμενης αξίας των γεωργικών και δασοκομικών προϊόντων, τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της αλυσίδας αξίας του αγροδιατροφικού τομέα, την ενθάρρυνση τουριστικών δραστηριοτήτων, τη δημιουργία και εκσυγχρονισμό ΜΜΕ, την ενίσχυση της τοπικής οικονομίας και τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης (βλ. <http://www.agrotikianaptixi.gr/el/content/leader-clld> και https://enrd.ec.europa.eu/leader-clld_en).

2.1. Εναλλακτικές μορφές συνεργασίας των αγροτών

2.1.1 Αγροτικοί συνεταιρισμοί

Τι είναι οι αγροτικοί συνεταιρισμοί;

Σύμφωνα με τη Διεθνή Συνεταιριστική Ένωση (ΔΣΕ), «Συνεταιρισμός είναι μια αυτόνομη ένωση προσώπων που συγκροτείται εθελοντικά για την αντιμετώπιση των κοινών οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών αναγκών και επιδιώξεών τους διαμέσου μιας συνιδιοκτήτης και δημοκρατικά διοικούμενης επιχείρησης». Οι επτά συνεταιριστικές αρχές, οι οποίες αποτελούν κατευθυντήριες γραμμές για τη λειτουργία των συνεταιρισμών σε παγκόσμιο επίπεδο έχουν διατυπωθεί από την ΔΣΕ και είναι: 1) Εθελοντική και ελεύθερη συμμετοχή, (2) Δημοκρατική διοίκηση εκ μέρους των μελών, (3) Οικονομική συμμετοχή των μελών, (4) Αυτονομία και ανεξαρτησία, (5) Εκπαίδευση, κατάρτιση και πληροφόρηση, (6) Συνεργασία μεταξύ συνεταιρισμών, (7) Ενδιαφέρον για την κοινότητα (<https://ica.coop/en/blueprint-themes/identity/guidancenotes>). Τις τελευταίες δεκαετίες δημοφιλία απολαμβάνει και ο ορισμός των αγροτικών συνεταιρισμών που έχει υιοθετήσει το υπουργείο γεωργίας των Η.Π.Α.,

¹ **ΠΡΟΣΟΧΗ:** Η χρήση οποιουδήποτε όρου σε ένα μόνο φύλο (π.χ. γεωργός, αγρότης, αγρότισσα, νέα, νέος κ.λπ.) γίνεται αποκλειστικά για λόγους εξοικονόμησης χώρου και βελτίωσης της εμπειρίας του αναγνώστη.

σύμφωνα με τον οποίο, οι αγροτικοί συνεταιρισμοί είναι κοινόκτητες επιχειρήσεις των αγροτών, που χαρακτηρίζονται από το ότι ανήκουν στους βασικούς χρήστες των υπηρεσιών τους (μέλη), ελέγχονται από τα μέλη τους και διανέμουν τα πλεονάσματά τους στα μέλη τους με βάση τη χρήση των υπηρεσιών που αυτά πραγματοποιούν (http://www.rd.usda.gov/files/CIR45_2.pdf). Οι γεωργικοί συνεταιρισμοί παρέχουν στους μεμονωμένους αγρότες ένα θεσμικό μηχανισμό αύξησης της διαπραγματευτικής τους ισχύος έναντι τόσο των ανάντη (π.χ. προμηθευτές γεωργικών εφοδίων) όσο και των κατόντη (π.χ. λιανοπωλητές) εταίρων τους στην αλυσίδα εφοδιασμού. Με άλλα λόγια, παρέχουν στα μέλη τους αντισταθμιστική εξουσία αφού λειτουργούν ως «σημείο αναφοράς/μέτρο σύγκρισης» για τον ανταγωνισμό (competitive “yardstick”), αντιμετωπίζοντας αποτελεσματικά αδυναμίες της αγοράς. Με αυτό τον τρόπο εισάγουν ανταγωνισμό (π.χ. «ρίχνουν» τις τιμές) σε αγορές με δεσποζουσες τάσεις (π.χ. ολιγοψώνια, ολιγοπώλια), βελτιώνοντας τη συνολική λειτουργία της αγοράς, καθώς προσφέρουν οφέλη τόσο στα μέλη τους, στους άλλους παραγωγούς, όσο και στους καταναλωτές.

Οι αγροτικοί συνεταιρισμοί μπορεί να είναι ανήκουν σε μία από τις παρακάτω κατηγορίες:

- Διαπραγματευτικοί: διαπραγματεύονται όρους εμπορίου για λογαριασμό των αγροτών-μελών τους (τιμές, μέθοδο αποπληρωμής κ.λπ.).
- Εμπορικοί: εμπορεύονται τα πρωτογενή προϊόντα των μελών τους για λογαριασμό των τελευταίων.
- Μεταποιητικοί: μεταποιοούν και εμπορεύονται τα προϊόντα των μελών τους.
- Προμηθευτικοί: προμηθεύουν τα μέλη του με γεωργικά εφόδια και άλλες απαραίτητες εισροές για τη γεωργική εκμετάλλευσή τους.
- Παροχής υπηρεσιών: παρέχουν στα μέλη τους διαφόρων ειδών υπηρεσίες (π.χ., μελέτες, διαχείριση ρίσκου, ασφάλιση κ.λπ.).
- Πολλαπλού σκοπού: συνδυάζουν δυο ή περισσότερα από τα παραπάνω.

Παγκοσμίως, οι συνεταιρισμοί όλων των ειδών έχουν κάνει αισθητή την παρουσία τους, καταγράφοντας σημαντικά οικονομικά και κοινωνικά αποτελέσματα. Για παράδειγμα, στις Ηνωμένες Πολιτείες, οι πιστωτικοί συνεταιρισμοί έχουν ξεπεράσει τα 100 εκατομμύρια μέλη και σταθερά λαμβάνουν υψηλότερα σκορ στο δείκτη ικανοποίησης πελατών σε σύγκριση με τις κερδοσκοπικές τράπεζες. Παράλληλα, μόνο οι 300 μεγαλύτεροι συνεταιρισμοί στον κόσμο παρουσιάζουν ετήσιο τζίρο της τάξης των 2,17 τρισεκατομμυρίων δολαρίων (στοιχεία του 2015), με το 30% αυτών να αφορά σε αγροτικούς (<https://monitor.coop/en/media/library/research-and-reviews/world-co-operative-monitor->

[2017en](http://www.ilo.org/global/topics/cooperatives/lang--en/index.htm)). Οι συνεταιρισμοί σε όλο τον κόσμο αριθμούν πάνω από ένα δισεκατομμύριο μέλη, ενώ σύμφωνα με εκτιμήσεις της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας (ILO) προσφέρουν απασχόληση σε περίπου 250 εκατομμύρια ανθρώπους (<http://www.ilo.org/global/topics/cooperatives/lang--en/index.htm>).

Ιδιαιτερότητες των αγροτικών συνεταιρισμών

Οι συνεταιρισμοί χαρακτηρίζονται από τη διττή τους φύση: είναι ταυτόχρονα μια επιχείρηση αλλά και μια κοινωνική ομάδα (μελών). Αυτό σημαίνει ότι δε στοχεύουν μόνο ή αποκλειστικά στην επίτευξη οικονομικών στόχων για τα μέλη τους, αλλά δίνουν έμφαση και σε μη-οικονομικές διαστάσεις της κοινότητας των μελών τους (π.χ., επίτευξη κοινωνικών και πολιτιστικών επιδιώξεων).

Ένα άλλο ιδιαίτερο χαρακτηριστικό των αγροτικών συνεταιρισμών είναι ο κεντρικός ρόλος που διαδραματίζει σε αυτούς η ιδιότητα του μέλους και η συμμετοχική δημοκρατική διοίκηση της κοινόκτητης επιχείρησης. Πιο συγκεκριμένα, οι συνεταιρισμοί είναι οι μόνες επιχειρήσεις, οι οποίες ανήκουν στους (ενεργούς) χρήστες τους (μέλη), ελέγχονται από τα (ενεργά) μέλη τους και ωφελούν πρωταρχικά αυτά τα (ενεργά) μέλη. Σε όλες τις άλλες εταιρικές μορφές (π.χ., ανώνυμες εταιρείες), οι ιδιοκτήτες (κάτοχοι των μετοχών) είναι κατά κανόνα διαφορετικά πρόσωπα από αυτούς που συνεργάζονται με την εταιρεία (π.χ., προμηθευτές πρώτης ύλης, πελάτες κ.ο.κ.). Για την ακρίβεια, η ιδιότητα του μέλους εμπεριέχει τρεις συμπληρωματικές ιδιότητες/αρχές, οι οποίες διακρίνουν τους συνεταιρισμούς από οποιαδήποτε άλλη μορφή επιχείρησης:

1. Αρχή του χρήστη-ιδιοκτήτη (user-owner): τα μέλη-χρήστες ενός συνεταιρισμού είναι ιδιοκτήτες του και αυτοί που παρέχουν τη βασική χρηματοδότηση της επιχείρησης.
2. Αρχή του χρήστη-επιβλέποντα (user-control): τα μέλη-χρήστες ενός συνεταιρισμού είναι αυτοί που κατεξοχήν τον ελέγχουν (π.χ. εκλέγουν το διοικητικό συμβούλιο, λαμβάνουν σημαντικές αποφάσεις στη Γενική Συνέλευση, εγκρίνουν ή όχι αλλαγές στη δομή και τη λειτουργία του).
3. Αρχή του χρήστη-ωφελομένου (user-benefit): τα μέλη-χρήστες είναι αυτοί που επωφελούνται (ή ζημιώνονται) από τις δραστηριότητες της συλλογικής δράσης

Η εφαρμογή στην καθημερινή πράξη αυτών των τριών αλληλένδετων αρχών συνεπάγεται ότι οργανισμός λειτουργεί σε πραγματική συνεταιριστική βάση, εξασφαλίζοντας την ομαλή, απρόσκοπτη επιδίωξη των στόχων που έχουν θέσει τα μέλη. Επιπλέον, η πιστή εφαρμογή

αυτών των αρχών, βοηθά στην εκ των προτέρων αντιμετώπιση ενός από τα προβλήματα-αχίλλειο πτέρνα αρκετών αγροτικών συνεταιρισμών, δηλ. τις ισχυρά αντικρουόμενες προτιμήσεις των μελών τους για καίρια οργανωτικά και στρατηγικά θέματα της συλλογικής επιχείρησης.

Νομικό πλαίσιο για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς

Ο νόμος 4673/2020 αποτελεί το ισχύον εθνικό νομικό πλαίσιο για τη λειτουργία των αγροτικών συνεταιρισμών (βλ.

http://www.minagric.gr/images/stories/docs/agrotis/synergatismos/2020/nomos4673_fek52_110320.pdf). Σύμφωνα με τη συνοδευτική αιτιολογική έκθεση, ο νόμος αυτός αποσκοπεί στην αντιμετώπιση προβλημάτων των αγροτικών συνεταιρισμών, τα οποία απέτυχε να επιλύσει η προηγούμενη νομοθεσία. Ο νόμος απλοποιεί και διευκολύνει τη δημιουργία συνεταιρισμών και άλλων μορφών αγροτικών ενώσεων και μειώνει τη γραφειοκρατία, αφού επιτρέπει σε κάθε συνεταιρισμό να αποφασίσει τον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας του μέσω της σύνταξης εξειδικευμένου κατασταστικού που να ταιριάζει στις ανάγκες του.

Για τη σύσταση αγροτικού συνεταιρισμού (ΑΣ) σύμφωνα με το άρθρο 4, απαιτείται η σύνταξη καταστατικού και η υπογραφή του από 10 τουλάχιστον φυσικά πρόσωπα. Αν πρόκειται για γυναικείο αγροτικό συνεταιρισμό, ο αριθμός των ελάχιστων μελών, ο οποίος απαιτείται για τη σύσταση του συνεταιρισμού μειώνεται σε πέντε (5), σύμφωνα με το άρθρο 2. Λιγότερα από δέκα μέλη μπορούν να συστήσουν ΑΣ εφόσον ειδικές συνθήκες το επιβάλλουν, ιδίως όταν η έδρα του ΑΣ βρίσκεται σε ορεινές περιοχές ή νησιά με λογότερους από 3.500 κατοίκους ή η δραστηριότητα του ΑΣ αφορά ειδικά προϊόντα.

Σύμφωνα με το άρθρο 6, μέλος του ΑΣ μπορεί να γίνει φυσικό πρόσωπο το οποίο έχει πλήρη ικανότητα για δικαιοπραξία και απασχολείται σε οποιονδήποτε κλάδο ή δραστηριότητα της αγροτικής οικονομίας που εξυπηρετείται από τις δραστηριότητες του ΑΣ. Στο καταστατικό προβλέπεται η συμμετοχή και το ποσοστό συμμετοχής και άλλου ΑΣ ή νομικού προσώπου με αποκλειστικά αγροτική δραστηριότητα στον ΑΣ. Επίσης, στο καταστατικό μπορεί να προβλεφθεί η εγγραφή στον ΑΣ φυσικών/νομικών προσώπων μελών-επενδυτών με τους όρους και τις προϋποθέσεις εισόδου-εξόδου, τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους. Τα μέλη-επενδυτές κατέχουν προαιρετικές συνεταιρικές μερίδες, με δικαίωμα ψήφου στη γενική συνέλευση, όμως ο συνολικός αριθμός των ψήφων τους δεν μπορεί να υπερβαίνει το τριάντα πέντε τοις εκατό (35%) του συνολικού αριθμού των ψήφων που διαθέτουν τα μέλη του ΑΣ.

Σύμφωνα με το άρθρο 7, το Διοικητικό Συμβούλιο (ΔΣ) αποφασίζει αιτιολογημένα για την αποδοχή ή μη της αίτησης εγγραφής προσώπου ως μέλους του ΑΣ στην πρώτη του συνεδρίαση μετά την υποβολή της αίτησης. Η Γενική Συνέλευση (ΓΣ) αποφασίζει για τις αιτήσεις εγγραφής που δεν έγιναν δεκτές από το ΔΣ. Η αποχώρηση μέλους του ΑΣ από αυτόν πραγματοποιείται οποτεδήποτε, αφού προειδοποιήσει έγκαιρα, σε προθεσμία που προβλέπεται στο καταστατικό, εγγράφως το ΔΣ. Για συγκεκριμένους λόγους, το καταστατικό μπορεί να προβλέπει την υποχρεωτική παραμονή των μελών του ΑΣ για ορισμένο διάστημα σύμφωνα με τις υποχρεώσεις του. Με το άρθρο 8 ρυθμίζονται τα διακιώματα και οι υποχρεώσεις των μελών έναντι του ΑΣ. Το καταστατικό πρέπει να περιέχει υποχρεωτικά διατάξεις που ρυθμίζουν όλα αυτά τα δικαιώματα και υποχρεώσεις. Για παράδειγμα, είναι υποχρεωτικό το καταστατικό να ορίζει το 75% ως ελάχιστο ποσοστό της παραγωγής του που θα παραδώσει το κάθε μέλος στον ΑΣ, καθώς και την ελάχιστη ποσότητα εφοδίων που θα προμηθευτεί από τον ΑΣ.

Με το άρθρο 9, ορίζεται η συνεταιρική μερίδα ως το ελάχιστο χρηματικό ποσό συμμετοχής κάθε μέλους στο συνεταιριστικό κεφάλαιο των ΑΣ, ενώ θεσπίζεται το ελάχιστο ποσό του συνεταιριστικού κεφαλαίου στις 10.000 €. Μικρότερο συνεταιριστικό κεφάλαιο μπορεί να ισχύσει για γυναικείους ΑΣ και ΑΣ σε ορεινές περιοχές ή νησιά με λιγότερους από 3.500 κατοίκους με ειδικά αιτιολογημένη απόφαση της εποπτεύουσας αρχής, σε καμία περίπτωση, όμως, κατώτερο των 5.000 €. Κάθε μέλος-συνεταιριστής συμμετέχει στον ΑΣ με μία (1) υποχρεωτική συνεταιρική μερίδα και έχει μία (1) ψήφο στη ΓΣ του ΑΣ. Τα μέλη-επενδυτές μπορεί να συμμετέχουν με περισσότερες από μία (1) υποχρεωτικές μερίδες και με μία (1) ψήφο για κάθε υποχρεωτική μερίδα και μέχρι συνολικό ποσοστό τριάντα πέντε τοις εκατό (35%) για όλα τα μέλη-επενδυτές επί του συνόλου των υποχρεωτικών μερίδων και αντίστοιχων ψήφων. Το ύψος, οι προϋποθέσεις κτήσης, ο τρόπος και χρόνος καταβολής της αξίας των υποχρεωτικών μερίδων καθώς και το αναλογούν σε κάθε μερίδα δικαίωμα απόληψης κερδών, ορίζονται από το καταστατικό. Η υποχρεωτική μερίδα είναι αδιαίρετη, ενώ η αξία της υποχρεωτικής μερίδας των μελών-συνεταιριστών είναι η ίδια για όλα τα μέλη-συνεταιριστές. Ωστόσο, η αξία της υποχρεωτικής μερίδας των μελών-επενδυτών μπορεί να είναι διαφορετική από εκείνη των μελών-συνεταιριστών. Συνεταιριστικό κεφάλαιο αποτελεί το σύνολο της αξίας των μερίδων.

Η αύξηση ή μείωση του ύψους της μερίδας γίνεται με απόφαση της ΓΣ και αντίστοιχη τροποποίηση του καταστατικού. Το καταστατικό μπορεί επίσης να προβλέπει τους όρους και τις προϋποθέσεις για την απόκτηση προαιρετικών μερίδων από τα μέλη - συνεταιριστές, τους

εργαζόμενους στον ΑΣ, τα μέλη - επενδυτές και τρίτους. Στην περίπτωση αυτή, το καταστατικό δύναται να προβλέπει προνόμια υπέρ των προαιρετικών μερίδων. Οι προαιρετικές μερίδες δεν παρέχουν δικαίωμα ψήφου. Το καταστατικό μπορεί να ορίζει ότι, οι προαιρετικές μερίδες είναι έντοκες. Ο χρόνος και ο τρόπος απόδοσης των τόκων ορίζονται στο καταστατικό. Αν το καταστατικό δεν απαγορεύει τη μεταβίβαση της υποχρεωτικής μερίδας μέλους - συνεταιριστή, αυτή είναι δυνατή μόνο με απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου του ΑΣ που εγκρίνει τη μεταβίβαση σε πρόσωπο που πληροί τις προϋποθέσεις του άρθρου 6. Με την επιφύλαξη όσων ορίζονται στο καταστατικό, κάθε μέλος που αποκτά μερίδα άλλου μέλους από οποιαδήποτε αιτία, υποχρεούται να αναγγέλλει εγγράφως στον ΑΣ την απόκτηση της μερίδας αυτής, ώστε να καταχωρισθεί στο βιβλίο μελών. Η αναγγελία πρέπει να συνοδεύεται από έγγραφο, το οποίο να βεβαιώνει τη μεταβίβαση και να φέρει την υπογραφή του μεταβιβάζοντος μέλους, με θεώρηση του γνησίου αυτής. Αν η μεταβίβαση δεν καταχωρισθεί στο βιβλίο μελών, το μέλος που την απέκτησε δεν μπορεί να συμμετάσχει σε Γενική Συνέλευση του ΑΣ με τη μερίδα αυτή. Σε περίπτωση θανάτου μέλους του ΑΣ, ο κληρονόμος, ή, όταν υπάρχουν περισσότεροι κληρονόμοι, αυτός που υποδείχθηκε με έγγραφη συμφωνία τους, εφόσον πληροί τις προϋποθέσεις του άρθρου 6, υπεισέρχεται σε όλα τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του μέλους που πέθανε. Αν δεν υποδειχθεί, αποδίδεται η ονομαστική αξία της συνεταιρικής μερίδας, μειωμένης ανάλογα όταν υπάρχει ζημία στο τέλος της χρήσης, αν το καταστατικό δεν ορίσει διαφορετικά ως προς τον χρόνο απόδοσης, στους κληρονόμους.

Σύμφωνα με το άρθρο 26, ως διαχειριστικό υπόλοιπο ορίζεται η διαφορά μεταξύ ακαθάριστων εσόδων του ΑΣ και παντός είδους δαπανών, ζημιών, αποσβέσεων, τόκων των προαιρετικών μερίδων. Το διαχειριστικό υπόλοιπο αυτό περιλαμβάνει τα πλεονάσματα και τα κέρδη. Τα πλεονάσματα προέρχονται από τις συναλλαγές του ΑΣ με τα μέλη του και με μέλη-επενδυτές που συναλλάσσονται με τον ΑΣ και τα κέρδη προέρχονται από τις συναλλαγές με τρίτους. Για φορολογικούς σκοπούς τήρησης αποθεματικών, διανομής πλεονάσματος και διανομής κερδών, τηρούνται διακριτοί λογαριασμοί για τον σχηματισμό των πλεονασμάτων και των κερδών. Αν το καταστατικό προβλέπει συμμετοχή των προαιρετικών μερίδων στα πλεονάσματα ή και στα κέρδη, τα ποσά που αναλογούν αφαιρούνται πριν από οποιαδήποτε άλλη χρησιμοποίηση των πλεονασμάτων και των κερδών. Από τα πλεονάσματα, πριν από την αφαίρεση για τις προαιρετικές μερίδες, κρατείται ποσοστό δέκα τοις εκατό (10%) για τον σχηματισμό τακτικού αποθεματικού. Η κράτηση αυτή παύει να είναι υποχρεωτική, όταν το τακτικό αποθεματικό φθάσει στο ύψος του συνολικού ποσού των υποχρεωτικών μερίδων των μελών του ΑΣ και επαναφέρεται αν το τακτικό αποθεματικό υστερήσει έναντι του συνολικού

ποσού των μερίδων των μελών. Το καταστατικό ή απόφαση Γενικής Συνέλευσης μπορούν να ορίζουν κράτηση μεγαλύτερου ποσοστού. Ο ΑΣ, σύμφωνα με το καταστατικό του ή με απόφαση Γενικής Συνέλευσης, μπορεί να σχηματίζει από τα πλεονάσματα ή τα κέρδη ειδικό αποθεματικό. Το μέρος των πλεονασμάτων που μεταφέρεται στο τακτικό ή το ειδικό αποθεματικό, λογίζεται ως ισόποση εισφορά των μελών. Το υπόλοιπο των πλεονασμάτων, που απομένει μετά την κράτηση της παραγράφου 3 και αυτή της παραγράφου 4, εφόσον υφίσταται, διατίθεται κατά τα οριζόμενα στο καταστατικό ή σύμφωνα με απόφαση της Γενικής Συνέλευσης. Τα ποσά που αποδίδονται στα μέλη βάσει του καταστατικού ή με απόφαση της Γενικής Συνέλευσης μπορούν να παραμείνουν στον ΑΣ ως εξατομικευμένες έντοκες προθεσμιακές καταθέσεις των μελών. Το επιτόκιο που καταβάλλεται στην περίπτωση αυτή καθορίζεται με απόφαση της Γενικής Συνέλευσης και δεν μπορεί να υπερβαίνει το επιτόκιο δανεισμού του ΑΣ από τις τράπεζες. Τα πλεονάσματα που δημιουργεί ο ΑΣ δεν φορολογούνται. Τα κέρδη του ΑΣ φορολογούνται, σύμφωνα με τις διατάξεις της ισχύουσας φορολογικής νομοθεσίας. Τα πλεονάσματα ή τα κέρδη μπορούν να διανέμονται στα μέλη με απόφαση της Γενικής Συνέλευσης. Στην περίπτωση αυτήν, όταν διανέμονται πλεονάσματα, αυτά υπόκεινται σε φορολογία εισοδήματος των μελών, ανεξάρτητα από την καταβολή τους ή την εξατομικευμένη διατήρησή τους ως κατάθεση στον ΑΣ. Όταν διανέμονται κέρδη, αυτά φορολογούνται ως μερίσματα, σύμφωνα με τις διατάξεις της ισχύουσας φορολογικής νομοθεσίας.

Στο άρθρο 22 καθορίζεται ότι οι ΑΣ, οι ΑΕΣ, οι αναγκαστικοί συνεταιρισμοί και οι Ενώσεις τους, οι Ομάδες και Οργανώσεις Παραγωγών και οι Ενώσεις τους και οι Διεπαγγελματικές Οργανώσεις εγγράφονται στο Εθνικό Μητρώο Αγροτικών Συνεταιρισμών και άλλων συλλογικών φορέων (ΕΜΑΣ), το οποίο τηρείται από την εποπτεύουσα Αρχή και αποτελεί ψηφιακή βάση δεδομένων. Οι ΑΣ υποχρεούνται να υποβάλλουν αίτηση στην εποπτεύουσα Αρχή για την έγκριση του καταστατικού τους και την εγγραφή τους στο ΕΜΑΣ.

Σύμφωνα με το άρθρο 34, οι Αγροτικές Εταιρικές Συμπράξεις είναι ανώνυμες εταιρείες (ΑΕ) ή εταιρείες περιορισμένης ευθύνης (ΕΠΕ) ή ιδιωτικές κεφαλαιουχικές εταιρείες (ΙΚΕ) που δραστηριοποιούνται σε οποιονδήποτε κλάδο της αγροτικής οικονομίας, τις οποίες συνιστούν ΑΣ ή και άλλες ΑΕΣ, και στις οποίες μπορούν να συμμετέχουν και μέτοχοι ή εταίροι— επενδυτές, φυσικά ή νομικά πρόσωπα. Οι μετοχές ή τα μερίδια των εταιρειών αυτών είναι πάντοτε ονομαστικά. Σε κάθε περίπτωση μεταβίβασης μετοχών δικαίωμα προτίμησης έχουν οι ΑΣ και οι ΑΕΣ που συμμετέχουν στην ΑΕΣ. Κανένας μέτοχος ή εταίρος δεν μπορεί να αποκτήσει μετοχές ή μερίδια πέραν του είκοσι τοις εκατό (20%) του συνολικού αριθμού των μετοχών ή

μεριδίων της ΑΕΣ και το σύνολο των μετοχών ή μεριδίων που κατέχονται από μετόχους ή εταίρους–επενδυτές δεν μπορεί να υπερβαίνει το σαράντα τοις εκατό (40%) του συνόλου των μετοχών ή μεριδίων που αντιστοιχούν στο καταβεβλημένο μετοχικό ή εταιρικό κεφάλαιο. Σε περίπτωση που οι μέτοχοι ή εταίροι είναι λιγότεροι από πέντε (5), κανένας μέτοχος ή εταίρος δεν μπορεί να αποκτήσει μετοχές ή μερίδια πέραν του πενήντα τοις εκατό (50%) του συνολικού αριθμού των μετοχών ή μεριδίων της ΑΕΣ. Οι ΑΕΣ εγγράφονται στο ΕΜΑΣ. Κατά τα λοιπά, εφαρμόζονται, ανάλογα με τη νομική μορφή της ΑΕΣ, οι νόμοι που διέπουν αντίστοιχα τις ΑΕ ή τις ΕΠΕ ή τις ΙΚΕ.

Με το άρθρο 38 καθορίζονται οι όροι και προϋποθέσεις για τη σύσταση νομικού προσώπου ιδιωτικού δικαίου μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα με τίτλο «Εθνική Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών (ΕΘ.Ε.Α.Σ.), που αποτελεί την εθνική συντονιστική οργάνωση των ΑΣ και των λοιπών νομικών προσώπων που είναι εγγεγραμμένοι στο ΕΜΑΣ, πλην των Διεπαγγελματικών Οργανώσεων.

2.1.2 Οργανώσεις και ομάδες παραγωγών

Τι είναι οι οργανώσεις και οι ομάδες παραγωγών

Οι αναγνωρισμένες ΟΠ είναι ομάδες γεωργών, οι οποίες έχουν διαμορφωθεί από τις πρωτοβουλίες αυτών και ελέγχονται από τους ίδιους. Πρέπει να αποτελούν νομική οντότητα (του συνεταιριστικού ή εμπορικού δικαίου) ή σαφώς οριζόμενο μέρος νομικής οντότητας. Οι ΟΠ μπορούν να επωφεληθούν από όλα τα διαθέσιμα μέτρα, όπως αυτά που υπάγονται στον Καν. (ΕΕ) 1305/2013 για την αγροτική ανάπτυξη (π.χ. το Μέτρο 9 για τη σύστασή τους και ο συνδυασμός αυτού με τα άλλα αναπτυξιακά Μέτρα του ΠΑΑ, όπως τα 1, 3, 4, 16) ή αυτά που υπάγονται στον Καν. (ΕΕ) 1308/2013 για την ΚΟΑ (π.χ. προγράμματα εργασιών, μέτρα που παρεκκλίνουν από τους κανόνες του ανταγωνισμού). Οι ΟμΠ είναι σαν ένα είδος «φυτωρίου» ΟΠ. Είναι συνήθως μικρότερα σχήματα ή νεοσύστατες συλλογικές μορφές οργάνωσης παραγωγών (π.χ. συνεταιρισμοί που συστάθηκαν πρόσφατα), οι οποίες πιθανόν να μη διαθέτουν ούτε το βαθμό οργάνωσης (π.χ. διοικητικά, λογιστικά) ούτε τις υποδομές που απαιτούνται για να διαχειριστούν επαρκώς τη συλλογική παραγωγή τους, έχουν όμως την πρόθεση να λάβουν στήριξη για να αποκτήσουν και την οργάνωση αλλά και τις απαιτούμενες υποδομές. Όπως είδαμε και πιο πάνω, για την αναγνώριση των ΟμΠ στη χώρα μας, σε όλους τους τομείς προϊόντων, δεν απαιτείται ελάχιστη αξία εμπορευθείσας παραγωγής, σε αντίθεση με τις ΟΠ που η αξία αυτή καθορίστηκε στις 250.000€ (100.000€ για αλιευτικές και βιολογικές ΟΠ). Οι ΟμΠ μπορούν όμως να επωφεληθούν μόνο από τα Μέτρα του ΠΑΑ, ώστε (το

αργότερο) στο τέλος της πενταετούς μεταβατικής περιόδου που τους παρέχεται να είναι σε θέση να αναγνωριστούν ως ΟΠ, έχοντας υλοποιήσει το επιχειρηματικό σχέδιο που είναι και όρος για την αναγνώριση.

Οι αγροτικοί συνεταιρισμοί (ΑΣ) έχουν νομική προσωπικότητα, ανήκουν στα μέλη-χρήστες τους και ελέγχονται από αυτά. Σε σχέση με τις ΟΠ και τις Ομπ, αποτελούν μία από τις νομικές οντότητες που μπορούν να αναγνωριστούν ως ΟΠ ή Ομπ. Οι άλλες νομικές οντότητες είναι αυτές του εμπορικού δικαίου (π.χ. ΑΕ, ΕΠΕ, ΟΕ, ΕΕ, ΙΚΕ). Με άλλα λόγια, ένας ΑΣ μπορεί να είναι και Ομπ ή ΟΠ, αλλά μία Ομπ ή ΟΠ ενδέχεται να μην είναι ΑΣ. Οι Ομπ ή ΟΠ όμως μπορούν να αποτελέσουν το πρώτο βήμα για τη σύσταση ενός ΑΣ. Παράλληλα, ένας ΑΣ ή μια εταιρεία μπορούν να περιλαμβάνουν διάφορες ΟΠ ή Ομπ στους κόλπους τους για διαφορετικά προϊόντα (π.χ. μία ΟΠ για ελαιόλαδο και μία για οπωροκηπευτικά), καθώς οι Ομπ και ΟΠ δύνανται να αποτελούν «σαφώς οριζόμενο μέρος νομικής οντότητας».

Οι Οργανώσεις Παραγωγών (ΟΠ) ξεκίνησαν το 1972 στο πλαίσιο της Κοινής Οργάνωσης Αγοράς (ΚΟΑ) των οπωροκηπευτικών, όπως αυτή θεσμοθετήθηκε με τον Καν. (ΕΟΚ) 1035/723. Αρχικά, ο βασικός σκοπός της δημιουργίας ΟΠ ήταν η διαχείριση αποσύρσεων παραγωγής στον τομέα των οπωροκηπευτικών. Με την αναθεώρηση της ΚΟΑ το 1996 μέσω του Καν. (ΕΚ) 2200/1996, ωστόσο, έγινε στροφή στον εμπορικό προσανατολισμό και στην ενίσχυση της θέσης των παραγωγών στην αγορά, αλλά και στην ενσωμάτωση περιβαλλοντικών ζητημάτων. Για πρώτη φορά, οι ΟΠ μπορούσαν να λαμβάνουν στήριξη από την ΕΕ υπό μορφή συνεισφοράς στα επιχειρησιακά ταμεία που ήταν αναγκαία για την υλοποίηση επιχειρησιακών προγραμμάτων. Παράλληλα, με τη μεταρρύθμιση του 1996, προστέθηκε η έννοια της Ομάδας Παραγωγών (Ομπ) (βλ. <http://isem-journal.blogspot.gr/2016/04/vs.html>). Η αλλαγή αυτή αποσκοπούσε στο να δοθεί η δυνατότητα σε συνεταιρισμούς ή σε άλλα συλλογικά σχήματα που δεν πληρούσαν τα κριτήρια αναγνώρισης ως ΟΠ, να έχουν στη διάθεσή τους μία μεταβατική περίοδο για να προετοιμαστούν κατάλληλα. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου «προαναγνώρισης», που είχε οριστεί στα πέντε έτη, οι Ομπ ήταν επιλέξιμες για εθνική και κοινοτική χρηματοδοτική ενίσχυση, εφόσον τηρούσαν ορισμένες δεσμεύσεις. Στο τέλος της μεταβατικής περιόδου μπορούσαν να αναγνωριστούν ως ΟΠ.

Στη συνέχεια, με τη μεταρρύθμιση του 2007, δυνάμει του Καν. (ΕΚ) 1182/2007, τέθηκε στη διάθεση των ΟΠ ένα ευρύτερο φάσμα μέσων και εργαλείων, ώστε να προλαμβάνουν και να διαχειρίζονται τις κρίσεις της αγοράς πιο αποτελεσματικά. Επιπρόσθετα, δημιουργήθηκαν κίνητρα για να ενθαρρυνθούν συγχωνεύσεις μεταξύ ΟΠ, ενώσεων ΟΠ (ΕΟΠ) και διακρατικές

συνεργασίες. Παράλληλα, δόθηκε μεγαλύτερη έμφαση στην προστασία του περιβάλλοντος, καθώς οι ΟΠ κλήθηκαν να περιλαμβάνουν στα επιχειρησιακά τους προγράμματα ένα ελάχιστο επίπεδο δαπανών για το περιβάλλον ([http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2014_2019/documents/com/com_com\(2014\)0112/com_com\(2014\)0112_el.pdf](http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2014_2019/documents/com/com_com(2014)0112/com_com(2014)0112_el.pdf)). Επίσης, η μεταρρύθμιση του 2007 κατέργησε τις επιστροφές κατά την εξαγωγή γεωργικών προϊόντων και αποσυνέδεσε τις ενισχύσεις για τα οπωροκηπευτικά προς μεταποίηση (π.χ. βιομηχανική τομάτα, συμπύρηνο ροδάκινο, σταφίδες) από την παραγωγή (decoupling) και την παράδοση στη βιομηχανία μεταποίησης, μετατρέποντάς τις σε στρεμματικές ενισχύσεις. Τέλος, οι ενισχύσεις που αφορούσαν στη σύσταση ΟμΠ και την πραγματοποίηση επενδύσεων από αυτές, ώστε να καταστούν αναγνωρισμένες ΟΠ εντός πέντε ετών, περιορίστηκαν γεωγραφικά στα κράτη-μέλη που προσχώρησαν στην ΕΕ την 1^η Μαΐου 2004 ή μετέπειτα, στις εξόχως απόκεντρες περιφέρειες, καθώς και στα μικρά νησιά του Αιγαίου.

Νομικό πλαίσιο για τις οργανώσεις και τις ομάδες παραγωγών

Ο νέος Καν. (ΕΕ) 1308/2013 για την (ενιαία πια) ΚΟΑ δεν αναφέρεται στις ΟμΠ. Αναφορά υπάρχει όμως στο άρθρο 27 του Καν. (ΕΕ) 1305/2013 που αφορά στην αγροτική ανάπτυξη. Βάσει του εν λόγω κανονισμού και δυνάμει του άρθρου 27 παρέχεται οικονομική στήριξη σε επίσημα αναγνωρισμένες ΟΠ αλλά και σε ΟμΠ με βάση το επιχειρηματικό σχέδιο που καταθέτουν. Στο εγκεκριμένο Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ) 2014-2020 (βλ. http://www.agrotikianaptixi.gr/Uploads/Files/egkekrimeno_paa_2014_2020_1h_tropopoihsh_compressed_2.pdf) της χώρας μας, το άρθρο αυτό έχει μετουσιωθεί στο Μέτρο 9 περί «σύστασης Ομάδων και Οργανώσεων Παραγωγών», που πλέον επεκτείνεται σε όλους τους τομείς προϊόντων της ενιαίας ΚΟΑ.

Τα κράτη-μέλη, μετά από αίτηση και οπωσδήποτε εντός τεσσάρων μηνών από την υποβολή αυτής, μπορούν να αναγνωρίζουν τις ΟΠ οι οποίες, σύμφωνα με όσα ορίζει το άρθρο 154 του Καν. (ΕΕ) 1308/2013, αποτελούν νομική οντότητα ή σαφώς οριζόμενο μέρος νομικής οντότητας, διαθέτουν έναν ελάχιστο αριθμό μελών και/ή καλύπτουν μία ελάχιστη ποσότητα ή αξία εμπορεύσιμης παραγωγής, παρέχουν επαρκή εχέγγυα για την ορθή εκτέλεση των δραστηριοτήτων τους και διαθέτουν καταστατικά, ενώ ταυτόχρονα πληρούν τις απαιτήσεις (π.χ. ως προς τους σκοπούς που επιδιώκουν) που περιγράφονται στο άρθρο 152 του ίδιου

Κανονισμού. Ωστόσο, σύμφωνα με το άρθρο 159 και το άρθρο 161 του Κανονισμού αυτού, η αναγνώριση των ΟΠ για όλους τους τομείς προϊόντων παραμένει στη διακριτική ευχέρεια των κρατών-μελών, εκτός από τους κάτωθι τομείς για τους οποίους η αναγνώριση είναι υποχρεωτική, αν φυσικά υποβληθεί αίτηση και πληρούνται τα κριτήρια αναγνώρισης:

- των οπωροκηπευτικών, όσον αφορά ένα ή περισσότερα προϊόντα του εν λόγω τομέα και/ή προϊόντα τα οποία προορίζονται αποκλειστικά για μεταποίηση
- του γάλακτος και των γαλακτοκομικών προϊόντων
- του ελαιολάδου και των επιτραπέζιων ελιών
- των μεταξοσκωλήκων
- του λυκίσκου

Σύμφωνα με το ισχύον εθνικό νομικό πλαίσιο, ως ΟμΠ αναγνωρίζονται «αυτοτελείς νομικές οντότητες του συνεταιριστικού ή εμπορικού δικαίου ή σαφώς οριζόμενα μέρη αυτών ή νομικά πρόσωπα του αστικού δικαίου, με πλήρη δικαιοπρακτική ικανότητα». Οι ΟΠ και οι ΕΟΠ αποτελούν «αυτοτελείς νομικές οντότητες του συνεταιριστικού ή εμπορικού δικαίου ή σαφώς οριζόμενα μέρη αυτών», εκτός αν πρόκειται για ΟΠ προϊόντων αλιείας και υδατοκαλλιέργειας, οπότε μπορούν να αποτελούν και «νομικά πρόσωπα αστικού δικαίου». Όσες ΟμΠ και ΟΠ είναι «σαφώς οριζόμενα μέρη νομικών οντοτήτων λειτουργούν με ξεχωριστή λογιστική ή/και διοικητική διαχείριση», σύμφωνα με την παράγραφο 3 του άρθρου 37 του νόμου 4384/2016.

Η ΥΑ 397/18235/2017 (ΦΕΚ 601/Β/24-2-2017) αφορά στην αναγνώριση των ΟΠ, των ΟμΠ, και των ΕΟΠ ενώ η ΥΑ 430/110502/2017 (ΦΕΚ 3800/Β/27-10-2017) τροποποίησε την πρώτη. Στις δυο αυτές υπουργικές αποφάσεις περιγράφονται ενδελεχώς οι αρμόδιες αρχές αναγνώρισης και ελέγχου, το έργο τους, η διαδικασία αναγνώρισης με την αίτηση και τα απαιτούμενα δικαιολογητικά, πότε η αναγνώριση νομικού προσώπου ως ΟμΠ ή ΟΠ ή ΕΟΠ υπόκειται σε ανάκληση ή αναστολή, τα λεπτομερή κριτήρια αναγνώρισης, οι συγχωνεύσεις ΟμΠ, ΟΠ και ΕΟΠ, καθώς και το μητρώο όλων αυτών των οργανώσεων με τη μορφή ψηφιακής βάσης δεδομένων.

Για την αναγνώριση των ΟμΠ απαιτούνται ανά τομέα αγροτικής παραγωγής τουλάχιστον πέντε φυσικά ή νομικά πρόσωπα μέλη-παραγωγοί. Για την αναγνώριση των ΟΠ απαιτούνται τουλάχιστον 20 μέλη. Για την αναγνώριση αλιευτικών και βιολογικών ΟΠ καθώς και των ΟΠ που βρίσκονται σε νησιά εκτός Κρήτης και Εύβοιας ή σε ορεινές (μειονεκτικές) περιοχές απαιτούνται κατ' ελάχιστο 10 μέλη (Βλ. Οδηγία 81/645/ΕΟΚ όπως αυτή τροποποιήθηκε με την οδηγία 93/66/ΕΟΚ: <http://eurlex.europa.eu/legalcontent/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:31993L006>

[6&from=EL](#)). Για την αναγνώριση των ΕΟΠ απαιτούνται τουλάχιστον δύο αναγνωρισμένες ΟΠ.

Σε όλες τις περιπτώσεις, η ελάχιστη διάρκεια συμμετοχής με την ιδιότητα του μέλους δεν δύναται να είναι κατώτερη από ένα έτος. Σύμφωνα με το άρθρο 4 («Διαδικασία αναγνώρισης») τα μέλη έχουν την υποχρέωση να διακινούν μέσω της Ομπ ή ΟΠ τουλάχιστον το 80% της παραγωγής τους. Στο ίδιο άρθρο επίσης τονίζεται ότι το μέγιστο ποσοστό των δικαιωμάτων ψήφου και των μεριδίων που κατέχει φυσικό ή νομικό πρόσωπο μέλος της Ομπ ή ΟΠ δεν μπορεί να είναι μεγαλύτερο από το 20%, ανεξάρτητα αν τα μέλη αυτά συμμετέχουν με μεγαλύτερο μερίδιο.

Όσες Ομπ, ΟΠ και ΕΟΠ συστάθηκαν και αναγνωρίστηκαν πριν τη δημοσίευση του νόμου 4384/2016 συνεχίζουν να λειτουργούν με την υποχρέωση προσαρμογής των καταστατικών τους στις διατάξεις της ΥΑ 397/18235/2017 όπως τροποποιήθηκε με την ΥΑ 430/110502/2017, εντός δύο ετών από τη δημοσίευσή τους. Όσες πάλι συστάθηκαν και αναγνωρίστηκαν μετά τη δημοσίευση του νόμου 4384/2016 και επιθυμούν τη χρηματοδότησή τους σύμφωνα με τις διατάξεις της ενωσιακής νομοθεσίας, εφαρμόζουν τις διατάξεις της ΥΑ 397/18235/2017 όπως τροποποιήθηκε με την ΥΑ 430/110502/2017 για την επικαιροποίηση της αναγνώρισής τους. Τέλος, όσες ΟΠ και ΕΟΠ στον τομέα του ελαιολάδου και επιτραπέζιων ελιών αναγνωρίστηκαν με βάση τα κριτήρια του άρθρου 3 της ΥΑ 5746/157266 (ΦΕΚ 3351/Β/12-12-2014) και έχουν σε ισχύ τριετές πρόγραμμα δραστηριοτήτων στα πλαίσια του Καν.(ΕΕ) 611/2014 και του Καν.(ΕΕ) 615/2014 και μέχρι τη λήξη αυτού, ισχύουν τα κριτήρια αναγνώρισης που ίσχυαν όταν εγκρίθηκε το τριετές πρόγραμμα δραστηριοτήτων.

Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι για την αναγνώριση των Ομπ και των ΟΠ απαιτείται καταστατικό λειτουργίας υπογεγραμμένο από όλα τα μέλη που να ρυθμίζει τις υποχρεώσεις τους, τους διοικητικούς, λογιστικούς & οικονομικούς κανόνες, καθώς και τις πιθανές κυρώσεις. Επίσης, για την αναγνώριση απαιτείται επιχειρηματικό σχέδιο πενταετούς διάρκειας. Επιπρόσθετα, η απαιτούμενη ελάχιστη αξία εμπορευόμενης παραγωγής για την αναγνώριση, σε όλους τους τομείς προϊόντων, καθορίζεται σε 250.000€ για τις ΟΠ, σε 100.000€ για αλιευτικές και βιολογικές ΟΠ καθώς και για ΟΠ που βρίσκονται σε νησιά εκτός Κρήτης και Εύβοιας ή σε ορεινές (μειονεκτικές) περιοχές, ενώ για τις Ομπ δεν απαιτείται ελάχιστη αξία. Η ελάχιστη εμπορευόμενη αξία παραγωγής, όπου απαιτείται, αποδεικνύεται με τιμολόγια πώλησης των μελών. Για τον προσδιορισμό λαμβάνεται υπόψη ο μέσος όρος της εμπορευόμενης αξίας παραγωγής των δύο προηγούμενων ημερολογιακών ετών από την ημερομηνία αναγνώρισης της ΟΠ, εκτός αν πρόκειται για περιπτώσεις «ανωτέρας βίας» ή «εξαιρετικές περιστάσεις»,

οπότε μπορεί να λαμβάνεται υπόψη ο μέσος όρος των δύο εκ των τριών προηγούμενων ημερολογιακών ετών από την ημερομηνία αναγνώρισης της ΟΠ.

Μέτρα στήριξης οργανώσεων και ομάδων παραγωγών

Το Μέτρο 9 «Σύσταση ομάδων και οργανώσεων παραγωγών» του ΠΑΑ 2014-2020 (<http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/3/2015/EL/3-2015-9170-EL-F1-1.PDF>) αφορά τη στήριξη των αναγνωρισμένων ΟΠ και Ομπ. Ο συνολικός προϋπολογισμός ανέρχεται σε 25.000.000€ από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ). Στην ΥΑ που δόθηκε στη δημοσιότητα στα τέλη του Νοεμβρίου 2017 περιγράφονται οι λεπτομέρειες εφαρμογής του εν λόγω μέτρου στη χώρα μας (http://www.minagric.gr/images/stories/docs/ypourgeio/ya13184_291117.pdf). Στο άρθρο 4 για τους δικαιούχους, ξεκαθαρίζεται ότι δικαίωμα στήριξης έχουν μόνο νέες και αναγνωρισμένες Ομπ και ΟΠ που ταυτόχρονα ανήκουν στην κατηγορία των Πολύ Μικρών, Μικρών και Μεσαίων Επιχειρήσεων(ΜΜΕ)(Βλ.

http://epan2.antagonistikotita.gr/uploads/05_2_PARARTHMA%20X%20%20_%20sme_user_guide_el_SMALL.pdf), όπως αυτές ορίζονται στη σύσταση της Επιτροπής (2003/361/ΕΚ) (βλ. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32003H0361&from=EL>).

Επίσης, σύμφωνα με το ίδιο άρθρο, προϋπόθεση συμμετοχής των δικαιούχων είναι η διακριτή λογιστική διαχείριση ή/και διοικητική διαχείριση από όσες Ομπ ή ΟΠ αποτελούν σαφώς οριζόμενα μέρη νομικών οντοτήτων. Το ίδιο άρθρο ορίζει ότι ο ελάχιστος αριθμός μελών για τις Ομπ φυτικής παραγωγής πρέπει να είναι 10, για τις Ομπ ζωικής παραγωγής πέντε, ενώ για τις ΟΠ φυτικής και ζωικής παραγωγής όπως προβλέπεται από την ΥΑ 397/18235/2017, δηλαδή 20 μέλη, εκτός κι αν πρόκειται για αλιευτικές ή βιολογικές ΟΠ, καθώς και για ΟΠ που βρίσκονται σε νησιά εκτός Κρήτης και Εύβοιας ή σε ορεινές (μειονεκτικές) περιοχές, για τις οποίες απαιτούνται τουλάχιστον 10 μέλη. Στο άρθρο 5 απαριθμούνται οι περιπτώσεις των μη επιλέξιμων δικαιούχων, στους οποίους περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, οι υπό σύσταση Ομπ ή ΟΠ που δεν έχουν αναγνωριστεί σύμφωνα με την ΥΑ 397/18235/2017, οι Ομπ ή ΟΠ που αναγνωρίστηκαν πριν τις 26/04/2016, δηλαδή πριν την έκδοση του νόμου 4384/2016, ΟΠ που εφαρμόζουν επιχειρησιακό πρόγραμμα /πρόγραμμα εργασιών στο πλαίσιο του Καν. 1308/2013 κατά το ίδιο χρονικό διάστημα, αλλά και όσοι δε συγκεντρώνουν την ελάχιστη συνολική βαθμολογία όσον αφορά στα βαθμολογικά κριτήρια του Μέτρου 9. Σε περίπτωση ισοβαθμίας αιτήσεων στήριξης, σύμφωνα με το άρθρο 13, ορίζονται κατά σειρά βαρύτητας οι εξής παράγοντες για την απόλυτη κατάταξή τους: χωρική δραστηριοποίηση, κύριος τομέας

δραστηριότητας, εφαρμογή συστημάτων ποιότητας, εφαρμογή γεωργοπεριβαλλοντικών δράσεων, γεωργοί νεαρής ηλικίας.

Μοναδικό κριτήριο λήψης της ενίσχυσης είναι η υλοποίηση ενός επιχειρηματικού σχεδίου.

Τέλος, όπως ορίζει το άρθρο 8 για το είδος παρεχόμενων ενισχύσεων, οι τελευταίες χορηγούνται σε ετήσια βάση με τη μορφή ποσού στήριξης (κατ' αποκοπή ενίσχυσης) που αποτελεί ποσοστό επί της ετήσιας εμπορεύσιμης αξίας των προϊόντων της Ομπ ή της ΟΠ. Ξεκινά από 10% της αξίας παραγωγής που διαθέτει η Ομπ ή η ΟΠ στο εμπόριο το 1^ο έτος μετά την αναγνώριση, μειούμενο κατά δύο μονάδες κάθε έτος, για να φτάσει στο 2% της αξίας παραγωγής που διαθέτει η Ομπ ή η ΟΠ στο εμπόριο κατά το 5^ο έτος. Ο υπολογισμός της αξίας παραγωγής για το 1^ο έτος εφόσον η Ομπ ή ΟΠ δεν έχει συμπληρώσει ένα ημερολογιακό έτος λειτουργίας από την αναγνώρισή της, πραγματοποιείται βάσει της μέσης ετήσιας αξίας της διατεθείσας στο εμπόριο παραγωγής των μελών κατά τη διάρκεια τριών ετών πριν από την αναγνώριση της Ομπ ή της ΟΠ. Δεν υπάρχουν λοιπόν επιλέξιμες δαπάνες ή κόστη, δηλαδή η ενίσχυση υπολογίζεται αποκλειστικά βάσει της αξίας παραγωγής, χωρίς την υποχρέωση να παραδίδονται τιμολόγια δαπανών, αλλά με την υποχρέωση να εμφανίζονται δαπάνες στην αναλυτική λογιστική καταχώρηση των δαπανών αυτές που είναι συναφείς με την υλοποίηση του επιχειρηματικού σχεδίου και τα λειτουργικά έξοδα που σχετίζονται με αυτό. Η ετήσια στήριξη κάθε δικαιούχου δεν μπορεί να υπερβαίνει τις 100.000€.

Το Μέτρο 9 που αποτελεί το βασικό πυλώνα ενίσχυσης των αναγνωρισμένων ΟΠ και Ομπ δύναται να συνδυαστεί με άλλα μέτρα του ΠΑΑ 2014-2020, οι οποίες ενισχύουν, μεταξύ άλλων, την υιοθέτηση συστημάτων ποιότητας (Μέτρο 3), δράσεις μεταφοράς γνώσεων και ενημέρωσης (Μέτρο 1), επενδύσεις σε υλικά στοιχεία του ενεργητικού (Μέτρο 4), και τη συνεργασία στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Σύμπραξης Καινοτομίας (Μέτρο 16).

Επιπλέον, σύμφωνα με το άρθρο 29 του Καν. (ΕΕ) 1308/2013, η Ένωση χρηματοδοτεί τριετή προγράμματα εργασιών που καταρτίζουν αναγνωρισμένες ΟΠ ή ΕΟΠ ή διεπαγγελματικές οργανώσεις στον τομέα του **ελαιολάδου** για περιπτώσεις όπως: η παρακολούθηση και διαχείριση της αγοράς του ελαιολάδου και των επιτραπέζιων ελιών, η βελτίωση της ποιότητας της παραγωγής ελαιολάδου και επιτραπέζιων ελιών, η βελτίωση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων της ελαιοκαλλιέργειας, η εγκατάσταση συστήματος ιχνηλασιμότητας, ο εκσυγχρονισμός της ελαιοκαλλιέργειας και η διάδοση πληροφοριών για όλα αυτά τα μέτρα στο ευρύ κοινό. Η χρηματοδότηση της Ένωσης για τα προγράμματα εργασιών έχει οριστεί στα 11.098.000€ ετησίως για τη χώρα μας. Η μέγιστη ενωσιακή χρηματοδότηση έχει ανώτατο όριο

το 75% των επιλέξιμων δαπανών, μπορεί όμως να συμπληρωθεί από το ίδιο το κράτος-μέλος σε ποσοστό έως 50% του κόστους που δεν καλύπτεται από την ενωσιακή χρηματοδότηση.

Τέλος, το άρθρο 32 του Καν. (ΕΕ) 1308/2013, προβλέπει ότι οι ΟΠ και/ή οι ΕΟΠ στον τομέα των **οπωροκηπευτικών**, μπορούν να συνιστούν επιχειρησιακό ταμείο, το οποίο εκτός από τις χρηματικές εισφορές των μελών της ΟΠ (ΕΟΠ) και της ίδιας της ΟΠ (ΕΟΠ), λαμβάνει ενωσιακή χρηματοδοτική συνδρομή, αρκεί οι ΟΠ (ΕΟΠ) να υποβάλλουν, διαχειρίζονται και εφαρμόζουν επιχειρησιακό πρόγραμμα ή μερικό επιχειρησιακό πρόγραμμα. Σύμφωνα με το άρθρο 33 του ίδιου Κανονισμού, τα επιχειρησιακά προγράμματα έχουν ελάχιστη διάρκεια τριών ετών και μέγιστη διάρκεια πέντε ετών, ενώ πρέπει να περιλαμβάνουν τουλάχιστον δύο στόχους όπως: η εξασφάλιση του προγραμματισμού της παραγωγής και της προσαρμογής της στη ζήτηση, η βελτιστοποίηση του κόστους παραγωγής, η βελτίωση της ποιότητας των προϊόντων, νωπών ή μεταποιημένων, η προώθηση και η ενίσχυση της εμπορικής τους αξίας, περιβαλλοντικά μέτρα, καθώς και πρόληψη & διαχείριση κρίσεων. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στο περιβαλλοντικό σκέλος, αφού τα κράτη-μέλη υποχρεούνται να μεριμνούν ώστε τα επιχειρησιακά προγράμματα να περιλαμβάνουν δύο ή περισσότερες περιβαλλοντικές δράσεις ή εναλλακτικά το 10% τουλάχιστον των δαπανών στο πλαίσιο επιχειρησιακών προγραμμάτων να καλύπτει περιβαλλοντικές δράσεις.

Σύμφωνα με το άρθρο 34 του ίδιου Κανονισμού, η ενωσιακή χρηματοδοτική συνδρομή ισούται με το ποσό των χρηματικών εισφορών που έχουν εισφέρει και έχουν όντως καταβληθεί από τα μέλη της ΟΠ ή την ίδια την ΟΠ και περιορίζεται στο 50% του ποσού των δαπανών που όντως πραγματοποιούνται (υπό προϋποθέσεις μπορεί να αυξάνεται στο 60%). Η ενωσιακή χρηματοδοτική συνδρομή δεν μπορεί να υπερβαίνει το 4,1% της αξίας της παραγωγής που διαθέτουν στο εμπόριο για κάθε ΟΠ ή ΕΟΠ. Ωστόσο, στην περίπτωση ΟΠ παραγωγών, το ποσοστό αυτό μπορεί να αυξάνεται στο 4,6% της αξίας της παραγωγής που διατίθεται στο εμπόριο, υπό τον όρο ότι το ποσό που υπερβαίνει το 4,1% χρησιμοποιείται αποκλειστικά για μέτρα πρόληψης και διαχείρισης κρίσεων. Τέλος, σύμφωνα με το άρθρο 35 του ίδιου Κανονισμού, στις περιφέρειες των κρατών-μελών στις οποίες ο βαθμός οργάνωσης των παραγωγών οπωροκηπευτικών είναι ιδιαίτερα χαμηλός, η Επιτροπή μπορεί με εκτελεστικές πράξεις να επιτρέπει στα κράτη-μέλη να χορηγούν στις ΟΠ εθνική χρηματοδοτική συνδρομή ίση προς το 80% των χρηματικών εισφορών που εισφέρει τα μέλη της ΟΠ ή η ίδια η ΟΠ. Η συνδρομή αυτή λογίζεται ως επιπρόσθετη στο επιχειρησιακό ταμείο.

Παράδειγμα 1. Ο Αγροτικός Πτηνοτροφικός Συνεταιρισμός Ιωαννίνων
«ΠΙΝΔΟΣ»

Παράδειγμα 2. Η Εσωτερική Δομή ενός Συνεταιρισμού Νέας Γενιάς: Ο
Συνεταιρισμός Dakota Growers Pasta Company

Μέτρα στήριξης της συνεργασίας – καινοτομίας

Το Μέτρο 16 «Συνεργασία» είναι ένα νέο Μέτρο του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ) που εφαρμόζεται για πρώτη φορά κατά την προγραμματική περίοδο 2014-2020.

Στόχος του Μέτρου 16 είναι η ενίσχυση της κουλτούρας συνεργασίας μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων με σκοπό:

- την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων στην πρωτογενή παραγωγή (γεωργικές εκμεταλλεύσεις), στον τομέα των τροφίμων, των τοπικών κυρίως προϊόντων.
- την αναζήτηση νέων καλλιεργητικών πρακτικών και πρακτικών παραγωγής που συμβάλλουν στην προστασία του περιβάλλοντος αλλά και την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή.

Η ενίσχυση των δεσμών μεταξύ της εφαρμοσμένης και προσανατολισμένης έρευνας και των πραγματικών αναγκών του αγρο-διατροφικού συστήματος, μέσω της δημιουργίας συνεργασιών και συλλογικών δράσεων, των λεγόμενων επιχειρησιακών ομάδων (Ε.Ο.).

Ειδικότερα, μέσα από τις συνεργασίες δίνεται η ευκαιρία για την **αξιοποίηση νέων τεχνολογιών και καινοτόμων διεργασιών** για:

- την παραγωγή ασφαλέστερων και πιο υγιεινών τροφίμων
- τη μείωση της κατανάλωσης ύδατος και την υιοθέτηση γεωργίας ακριβείας
- τη μείωση του κόστους εισροών
- τη διασφάλιση της μοναδικότητας των πιστοποιημένων γεωργικών προϊόντων την αξιοποίηση των παραπροϊόντων της γεωργικής παραγωγής
- την ανάδειξη των ιδιαίτερων διατροφολογικών χαρακτηριστικών των γεωργικών προϊόντων
 - την καλύτερη ενσωμάτωση στην τροφική αλυσίδα προϊόντων της ελληνικής κτηνοτροφίας.
 - Στο πλαίσιο του Μέτρου 16 του ΠΑΑ 2014-2020 ενισχύονται:

Α. Η ίδρυση και λειτουργία Επιχειρησιακών Ομάδων (Ε.Ο.) της Ευρωπαϊκής Σύμπραξης Καινοτομίας για την παραγωγικότητα και τη βιωσιμότητα της γεωργίας (European Innovation Partnership) με στόχο:

- την υλοποίηση πιλοτικών έργων και στην ανάπτυξη νέων προϊόντων, πρακτικών, διεργασιών και τεχνολογιών στους τομείς της γεωργίας και των τροφίμων (όταν αυτά αποτελούν προϊόν του Παραρτήματος Ι της Συνθήκης),
- την υλοποίηση πιλοτικών έργων και την ανάπτυξη περιβαλλοντικών πρακτικών με σκοπό το μετριασμό της κλιματικής αλλαγής ή την προσαρμογή σε αυτή, και την αποδοτική χρήση των πόρων.

Ως Επιχειρησιακή Ομάδα ορίζεται μία ομάδα φυσικών προσώπων/φορέων, οι οποίοι συνεργάζονται προκειμένου να εφαρμόσουν μία καινοτόμο ιδέα, να ενσωματώσουν καινοτόμες πρακτικές, διαδικασίες ή και προϊόντα, πάντα προς όφελος της παραγωγικότητας και της βιωσιμότητας μιας γεωργικής εκμετάλλευσης.

Οι Επιχειρησιακές Ομάδες που συστήνονται υπό την ομπρέλα της Ευρωπαϊκής Σύμπραξης Καινοτομίας (Ε.Ο. ΕΣΚ):

απαρτίζονται τουλάχιστον από δύο (2) μέλη (όπως γεωργοί, σύμβουλοι, ΜΜΕ στους τομείς της γεωργίας, της κτηνοτροφίας αλλά και των τροφίμων, ΜΚΟ, πανεπιστημιακά ή άλλα ερευνητικά ιδρύματα), εκ των οποίων τουλάχιστον ένα (1) μέλος δραστηριοποιείται στους τομείς της γεωργίας, της κτηνοτροφίας ή/και των τροφίμων ή η συνεργασία δραστηριοποιείται σε θέματα που αφορούν στο περιβάλλον και την κλιματική αλλαγή, καταρτίζουν και υποβάλλουν επιχειρηματικό σχέδιο διάρκειας έως τρία (3) έτη, υποχρεούνται να διαδώσουν τα αποτελέσματά τους τόσο σε εθνικό επίπεδο (μέσω του Εθνικού Αγροτικού Δικτύου) όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο (μέσω του Δικτύου ΕΣΚ).

Ένας διαμεσολαβητής (Innovation Broker) μπορεί να αναλάβει το ρόλο της αρχικής διασύνδεσης και μπορεί να είναι οποιοδήποτε μέλος της ή εξωτερικός συνεργάτης.

Οι Ε.Ο. ΕΣΚ που θα συσταθούν στο πλαίσιο του εν λόγω μέτρου, θα έχουν τη δυνατότητα να συμμετάσχουν στο πρόγραμμα «Ορίζοντας 2020».

Β. Η προώθηση μεθόδων οριζόντιας και κάθετης συνεργασίας μεταξύ φορέων της αλυσίδας εφοδιασμού για τη δημιουργία και την ανάπτυξη των βραχέων αλυσίδων εφοδιασμού και των τοπικών αγορών και σχετικές δραστηριότητες προώθησης σε τοπικό επίπεδο (βλ. <https://ead.gr/innovation/operational-groups/>).

2.2. Πρόσβαση των γεωργών στην αγορά

2.2.1. Εναλλακτικοί τρόποι πρόσβασης των παραγωγών στην αγορά

Η τυπική εφοδιαστική αλυσίδα αγροτικών προϊόντων/τροφίμων περιλαμβάνει πολλούς και διαφορετικούς εταίρους/κρίκους. Οι εταίροι αυτοί, συναλλασσόμενοι μέσα σε ένα πλέγμα κάθετων και οριζόντιων συνεργατικών ή/και ανταγωνιστικών σχέσεων, αναλαμβάνουν από την παραγωγή εμπορία και διακίνηση ενδιάμεσων προϊόντων καταλήγουν στη διάθεση του τελικού προϊόντος στον καταναλωτή (βλ. Σχήμα 1).

Στο Σχήμα 1 δεν απεικονίζονται κρίκοι/εταίροι της αλυσίδας, οι οποίοι προηγούνται της αγροτικής παραγωγής (π.χ., παραγωγή καυσίμων, γεωργικών εισροών κ.λπ.). Παρατηρούμε, ωστόσο, ότι απεικονίζεται η δυνατότητα των παραγωγών να διαθέσουν τα προϊόντα τους απευθείας στον τελικό καταναλωτή, παρακάμπτοντας έτσι τους ενδιάμεσους κρίκους της εφοδιαστικής αλυσίδας. Σε αυτή την περίπτωση μιλάμε για μια βραχεία εφοδιαστική αλυσίδα (BEA). Στις συμβατικές εφοδιαστικές αλυσίδες ο παραγωγός έχει συγκεκριμένους τρόπους πρόσβασης στην αγορά, οι οποίοι περιλαμβάνουν: α) πώληση του πρωτογενούς προϊόντος του σε ενδιάμεσο έμπορο ή απευθείας σε μεταποιητική βιομηχανία, β) πώληση μέσω συμβολαιακής γεωργίας, ή γ) διάθεση μέσω συλλογικά ιδιόκτητου αγροτικού συνεταιρισμού (διαπραγματευτικού, εμπορικού ή/και μεταποιητικού). Επιπλέον αυτών των τρόπων διάθεσης της παραγωγής του, ο αγρότης μπορεί σε αρκετές περιπτώσεις να παρακάμψει τους ενδιάμεσους και να συστήσει μια BEA. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με:

1. Απευθείας πωλήσεις εντός της αγροτικής εκμετάλλευσης ή, γενικότερα του τόπου παραγωγής, συμπεριλαμβανομένων των πωλήσεων προς τουρίστες.
2. Πωλήσεις μέσω ταχυδρομικών παραγγελιών.
3. Πωλήσεις μέσω του Διαδικτύου.
4. Κατάστημα ιδιοκτησίας των παραγωγών.
5. Διανομή κατ' οίκον.
6. Πωλήσεις σε τοπικά εστιατόρια και ταβέρνες.
7. Πωλήσεις απευθείας σε επιχειρήσεις.
8. Πωλήσεις σε παζάρια, πανηγύρια, λαϊκές αγορές, κλπ.
9. Πωλήσεις από τον ίδιο τον παραγωγό, σε ξεχωριστό περίπτερο, εντός τοπικών σούπερ μάρκετ.

Σε κάθε περίπτωση, ο όρος BEA δεν αναφέρεται στη γεωγραφική απόσταση, αλλά στον αριθμό των μεσαζόντων μεταξύ παραγωγού και καταναλωτή.

Ομαδοποιώντας τα παραπάνω είδη ΒΕΑ, συμπεραίνουμε ότι είναι διαθέσιμα τα ακόλουθα γενικά είδη ΒΕΑ:

1. Πρόσωπο με πρόσωπο: ο καταναλωτής αγοράζει ένα προϊόν απευθείας από τον παραγωγό/μεταποιητή. Η αυθεντικότητα του προϊόντος και η εμπιστοσύνη μεταξύ παραγωγού και καταναλωτή χτίζεται με την πρόσωπο-με-πρόσωπο επικοινωνία τους. Το Διαδίκτυο αποτελεί μια παραλλαγή αυτού του είδους ΒΕΑ.
2. Γεωγραφικής εγγύτητας: τα προϊόντα παράγονται και πωλούνται εντός μιας συγκεκριμένης περιοχής ή τόπου, και οι καταναλωτές ενημερώνονται σχετικά με την 'τοπική' φύση του προϊόντος στο σημείο πώλησης.
3. Ευρύτερης γεωγραφικής εγγύτητας: οι πληροφορίες για την αξία του προϊόντος, η οποία πηγάζει από τον τόπο και τρόπο παραγωγής μεταφράζεται έτσι ώστε να την κατανοούν και καταναλωτές που βρίσκονται εκτός της περιοχής παραγωγής και μπορεί να μην έχουν καν επισκεφθεί την περιοχή.

Επιπλέον, στην εμπειρική βιβλιογραφία εντοπίζονται τα και άλλα είδη εναλλακτικών δικτύων τροφίμων (**βλ. Πίνακα 1**):

Κύριο χαρακτηριστικό των ΕΜΕΑ είναι η ικανότητά τους να επαναφέρουν στο προσκήνιο τη γεωγραφική διάσταση των αγροτικών προϊόντων/ τροφίμων και, έτσι, να επιτρέπουν στους καταναλωτές να αξιολογήσουν κατά πόσο επιθυμούν να καταναλώσουν ένα διατροφικό προϊόν βάσει των δικών τους γνώσεων, εμπειριών, ή προσλαμβανόμενης εικόνας. Για να επιτευχθεί κάτι τέτοιο, τα τρόφιμα φτάνουν στον καταναλωτή εφοδιασμένα με σημαντικές πληροφορίες. Το γεγονός αυτό, άλλωστε, αποτελεί κρίσιμη διαφορά μεταξύ συμβατικών και βραχείων εφοδιαστικών αλυσίδων (Renting et al., 2003).

Στον Πίνακα 2 επιχειρείται μια σύντομη σύγκριση των κύριων χαρακτηριστικών των συμβατικών και των εναλλακτικών εφοδιαστικών αλυσίδων, συμπεριλαμβανομένων των ΒΕΑ (**βλ. Πίνακα 2**).

2.2.2. Περιοριστικοί παράγοντες και παράγοντες επιτυχίας

Σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία, οι παράγοντες που επηρεάζουν ή/και καθορίζουν το βαθμό επιτυχίας μιας εφοδιαστικής αλυσίδας (ΒΕΑ ή άλλης μορφής), είναι οι ακόλουθοι:

- Ο ρεαλιστικός υπολογισμός των ποσοτήτων, οι οποίες μπορούν να πωληθούν μέσω μιας ΕΜΕΑ.
- Η ανάπτυξη κατάλληλης μορφής συλλογικής επιχειρηματικότητας.

- Η αξιοποίηση τοπικών εμπορικών δεξιοτήτων, γνώσεων και ικανοτήτων για την ανάπτυξη απευθείας πωλήσεων.
- Η διασφάλιση της ποιότητας των προϊόντων.
- Η υιοθέτηση μιας σταδιακής προσέγγισης κατά τη δημιουργία των ΕΜΕΑ.
- Ο σχεδιασμός καινούργιων προϊόντων.

Σε αυτούς τους παράγοντες θα πρέπει να προστεθούν και όσοι μπορούν να επηρεάσουν την επιτυχή λειτουργία μιας συμβατικής εφοδιαστικής αλυσίδας. Στους παράγοντες αυτούς περιλαμβάνονται και οι ακόλουθοι: συνεχείς επενδύσεις (παρά τα ολοένα και στενότερα περιθώρια κερδοφορίας), κατάλληλο προσωπικό (που προωθεί την καινοτομία και αναπτύσσει καλές εμπορικές σχέσεις με πελάτες-κλειδιά), αύξηση του όγκου της παραγωγής (για να χρηματοδοτήσει απαραίτητες επενδύσεις και να προσφέρει έναν βαθμό εμπιστοσύνης στο μέλλον), μείωση του κόστους μέτρησης και ελέγχου (σε αναζήτηση επιπλέον ωφελειών από την αυξημένη αποτελεσματικότητα), και καινοτομία (όχι απλά στα προσφερόμενα προϊόντα αλλά, επίσης, στο επίπεδο των παρεχόμενων υπηρεσιών και στον τρόπο εμπορικής συναλλαγής με πελάτες-κλειδιά).

Παρά την διαφαινόμενη συνεισφορά των ΒΕΑ, ή άλλων ΕΜΕΑ, στη βελτίωση του εισοδήματος των παραγωγών, στην ικανοποίηση των καταναλωτών, καθώς και στην επίτευξη πολλαπλών στόχων αγροτικής ανάπτυξης, η ανάπτυξη τέτοιων εφοδιαστικών αλυσίδων συχνά έρχεται αντιμέτωπη με αρκετούς περιοριστικούς παράγοντες. Στα εμπόδια αυτά περιλαμβάνονται και τα ακόλουθα:

- Ο μικρός αριθμός και μέγεθος των 'εναλλακτικών' παραγωγών σε μια περιοχή.
- Πολλοί παραγωγοί παραμένουν εγκλωβισμένοι στο βιομηχανικό μοντέλο παραγωγής.
- Η περιοριστική επίδραση της γραφειοκρατίας.
- Η έλλειψη σημαντικών κρίκων της αλυσίδας εφοδιασμού τροφίμων σε τοπικό επίπεδο.
- Η έλλειψη σημαντικών υποδομών (π.χ., δρόμων, διαμετακομιστικών κέντρων, λιμανιών, τηλεπικοινωνιών).
- Αντικρουόμενα συμφέροντα σε τοπικό επίπεδο.

2.2.3. Υλικοτεχνικές πλατφόρμες, διαμετακομιστικά κέντρα και οργάνωση των ΕΜΕΑ

Η οργάνωση της διανομής τοπικών αγροτικών προϊόντων στους καταναλωτές μπορεί να πραγματοποιηθεί με έναν από τους ακόλουθους τρόπους:

Περίπτωση Ι: Βασική οργάνωση διανομής, με μια μικρού ή μεσαίου μεγέθους αγροτική εκμετάλλευση και διανομή από συλλογική οργάνωση καταναλωτών (Σχήμα 2).

Σε αυτή την περίπτωση, ένας παραγωγός (1 ή 2, σπανιότερα περισσότεροι) είναι υπεύθυνος για όλες τις διαδικασίες που απαιτούνται ώστε ένα προϊόν ή ομάδα προϊόντων να παραχθεί και να φτάσει στον καταναλωτή. Η περιοχή διανομών κυμαίνεται από λίγα έως 110 χιλιόμετρα, ενώ η διανομή γίνεται σε εβδομαδιαία βάση. Οι διανομές πραγματοποιούνται με ένα όχημα (επιβατηγό ή μικρά φορτηγάκια).

Περίπτωση II: Βασική οργάνωση διανομής, αλλά μεγαλύτερες αγροτικές εκμεταλλεύσεις. Αυτή η περίπτωση είναι παρόμοια με την περίπτωση I. Κύρια διαφορά είναι το μεγαλύτερο μέγεθος της αγροτικής εκμετάλλευσης. Περισσότερα από 200 καλάθια διανέμονται σε εβδομαδιαία βάση, ενώ δύο έως τέσσερα οχήματα, συνήθως μεγαλύτερου όγκου, χρησιμοποιούνται για αυτό το σκοπό.

Περίπτωση III: Βασική οργάνωση διανομής, με διανομή εκτός συλλογικού φορέα καταναλωτών.

Σε αυτή την περίπτωση καλάθια προϊόντων πωλούνται από έναν ή δύο παραγωγούς, ενώ τα καλάθια μπορεί να περιέχουν και προϊόντα από άλλους παραγωγούς. Τα προϊόντα πωλούνται σε ειδικούς σταθμούς, λαϊκές αγορές, κλπ. Μία έως τέσσερις διανομές γίνονται κάθε εβδομάδα από ένα έως τέσσερα οχήματα μεγαλύτερου ωφέλιμου φορτίου.

Περίπτωση IV: Πολύπλοκος τρόπος διανομής από τρίτο, με διανομή εκτός συλλογικού φορέα καταναλωτών

Σε αυτή την περίπτωση απαντάμε ενδιάμεσους εμπορικούς φορείς (διαμετακομιστικά κέντρα), οι οποίοι συγκεντρώνουν τα προϊόντα από τους παραγωγούς, ετοιμάζουν καλάθια προϊόντων (ή παραλαμβάνουν καλάθια που έχουν ετοιμάσει ήδη οι παραγωγοί) και τα διανέμουν στους καταναλωτές. Σε κάποιες περιπτώσεις, τη διανομή αναλαμβάνουν οι παραγωγοί. Τα προϊόντα προέρχονται από πολυάριθμες εκμεταλλεύσεις (10-400), ή και από το εξωτερικό, αλλά το κύριο χαρακτηριστικό είναι η συγκέντρωσή τους στο διαμετακομιστικό κέντρο του ενδιάμεσου φορέα. Η περιοχή διανομής εκτείνεται από 10 έως 180 χιλιόμετρα, ενώ ο αριθμός διανομών μπορεί να φτάσει τις 1000 ανά εβδομάδα. Επιπλέον, οι διανομές κυμαίνονται από μία έως δύο ανά εβδομάδα, ανάλογα με τον αριθμό των σημείων διανομής, και πραγματοποιούνται με φορτηγάκια ωφέλιμου όγκου από 2 έως 20 κυβικά μέτρα.

Το διαμετακομιστικό κέντρο μπορεί να ανήκει 1) σε τοπική επιχείρηση, ή 2) σε διεθνή εταιρεία. Στην πρώτη περίπτωση, ο ενδιάμεσος εταιρικός φορέας (διαμετακομιστικό κέντρο) ομαδοποιεί προϊόντα από τοπικές αγροτικές εκμεταλλεύσεις, οι οποίες συγκεντρώνονται γεωγραφικά στην ίδια περιοχή με το διαμετακομιστικό κέντρο ή στην ίδια περιοχή όπου γίνονται οι διανομές (Σχήμα 3). Η μεταφορά των προϊόντων από τις εκμεταλλεύσεις στο διαμετακομιστικό κέντρο

γίνεται είτε από τους παραγωγούς είτε από την εταιρεία, που λειτουργεί το διαμετακομιστικό κέντρο. Η προετοιμασία των καλαθιών ή πακέτων προϊόντων και η διανομή τους μπορεί να ανατεθεί, μέσω σχετικής έγγραφης συμφωνίας, από τους παραγωγούς σε εξειδικευμένες εταιρείες. Ο βαθμός ελέγχου του περιεχομένου και άλλων χαρακτηριστικών των καλαθιών (π.χ., συνοδευτικές υπηρεσίες) από τους παραγωγούς ποικίλει, και είναι μέγιστος όταν ο ενδιαμέσος φορέας/διαμετακομιστικό κέντρο έχει τη νομική μορφή αγροτικού συνεταιρισμού ιδιοκτησίας των ίδιων των παραγωγών. Το σύστημα αυτό επιτρέπει τη διακίνηση μεγαλύτερου όγκου και ποικιλίας προϊόντων, καθώς και τη δυνατότητα άμεσης αντίδρασης στην περίπτωση που ένας παραγωγός αδυνατεί να παραδώσει την προσυμφωνημένη ποσότητα προϊόντων. Ωστόσο, απαιτεί από τον ενδιαμέσο φορέα/διαμετακομιστικό κέντρο σημαντική προσπάθεια για τον αποτελεσματικό συντονισμό των παραγωγών, έτσι ώστε να εξασφαλίζεται μια σταθερή ποσότητα και ποικιλία προϊόντων. Ίσως γι' αυτό, στις περισσότερες χώρες και περιπτώσεις υιοθέτησης αυτού του μοντέλου, η πιο συνηθισμένη ιδιοκτησιακή μορφή του ενδιαμέσου φορέα είναι αυτή του συνεταιρισμού.

Στη δεύτερη υπο-περίπτωση, ο ενδιαμέσος εμπορικός φορέας/διαμετακομιστικό κέντρο έχουν διεθνή παρουσία επειδή αποτελεί μέρος μιας μακρύτερης εφοδιαστικής αλυσίδας, η οποία του δίνει τη δυνατότητα να επιλέξει με ευκολία μεταξύ σημαντικών και ποικίλων προϊόντων (Σχήμα 4). Με αυτό τον τρόπο μπορεί να στοκάρει προϊόντα είτε στους τοπικούς παραγωγούς είτε στους χονδρέμπορους. Έτσι, είναι σε θέση να καλύπτουν τη ζήτηση για τοπική παραγωγή και ποικιλία, και να ανταποκρίνονται σε αλλαγές αυτής της ζήτησης. Αυτοί οι ενδιαμέσοι εμπορικοί φορείς πάντα επιλέγουν τόσο το περιεχόμενο των καλαθιών (τοπική, εθνική ή διεθνή παραγωγή), όσο και τον τρόπο προετοιμασίας και εμπορικής προώθησης των καλαθιών. Επιπλέον, μπορεί να πραγματοποιούν οι ίδιοι τη διανομή ή να την αναθέτουν σε τρίτους.

Η παραπάνω τυπολογία αναδεικνύει τη σημασία των σχέσεων μεταξύ παραγωγών/προμηθευτών και καταναλωτών για την επιλογή και υιοθέτηση ενός συγκεκριμένου μοντέλου υλικοτεχνικής πλατφόρμας. Η υλικοτεχνική πλατφόρμα αποτελεί ένα σημαντικό εργαλείο συντονισμού των συμμετεχόντων στην εφοδιαστική αλυσίδα. Περιλαμβάνει όλες τις ενέργειες και δράσεις που αποσκοπούν στο συντονισμό της παραγωγής ώστε αυτή να ανταποκρίνεται στους διαθέσιμους πόρους και την τελική ζήτηση. Γι' αυτό και αποτελεί μια δραστηριότητα στρατηγικής σημασίας, αφού καθορίζει τη βιωσιμότητα των ΕΜΕΑ. Οι ΕΜΕΑ μπορούν και, ίσως, πρέπει να επωφεληθούν από την εισαγωγή τεχνολογικών καινοτομιών, οι οποίες θα επιτρέψουν στους συμμετέχοντες παραγωγούς και καταναλωτές να μειώσουν τα

κόστη παραγωγής, λειτουργίας και συναλλαγών. Μια σημαντική τέτοια καινοτομία είναι οι ηλεκτρονικές πλατφόρμες.

Η ευρεία πλέον χρήση ηλεκτρονικών πλατφορμών (e-platforms) έχει επιφέρει δραματικές αλλαγές στον τρόπο οργάνωσης, συντονισμού και διακίνησης των αγροτικών προϊόντων/τροφίμων από τους παραγωγούς στους καταναλωτές. Μια ηλεκτρονική πλατφόρμα αποτελεί μια υποδομή λογισμικού (συντονισμένα μεταξύ τους προγράμματα υπολογιστών) πάνω στην οποία μπορούν να εγκατασταθούν εφαρμογές (άλλα προγράμματα, που παρέχουν συγκεκριμένες δυνατότητες στο χρήστη), οι οποίες επικοινωνούν μεταξύ τους και στηρίζουν τον τελικό χρήστη κατά την εκτέλεση πολύπλοκων ενεργειών μέσω μιας ομάδας συντονισμένων λειτουργιών (Holt et al., 2007).

Συγκεκριμένα στον κλάδο τροφίμων και ποτών, ο όρος ηλεκτρονική πλατφόρμα αναφέρεται σε:

- Ένα σύστημα λογισμικών, το οποίο συλλέγει, διαχειρίζεται και αποθηκεύει δεδομένα για τον έλεγχο και την επικύρωση των ποιοτικών προτύπων και των προτύπων υγιεινής, και έτσι συνεισφέρει στη δημιουργία ενός ενιαίου, πανευρωπαϊκού συστήματος πρωτοκόλλων επιβεβαίωσης της ποιότητας των τροφίμων.
- Ένα δίκτυο διασύνδεσης όλων των εμπλεκομένων μέσω ηλεκτρονικών υπολογιστών, το οποίο έχει τη δυνατότητα να συντονίζει την επικοινωνία με ομάδες προμηθευτών αγροτικών προϊόντων/τροφίμων, να επιτρέπει την πρόσβαση των συμμετεχόντων μιας εφοδιαστικής αλυσίδας σε χρήσιμες πληροφορίες, ενώ διασφαλίζει την αποκλειστικότητα πρόσβασης σε αυτές τις πληροφορίες από τα μέλη της πλατφόρμας.

Οι ηλεκτρονικές πλατφόρμες προϋποθέτουν την ύπαρξη οριζόντιων και κάθετων συνεργασιών εντός μιας συγκεκριμένης εφοδιαστικής αλυσίδας. Ταυτόχρονα, όμως, προωθούν και διευρύνουν αυτές τις συνεργασίες, τόσο γεωγραφικά όσο και χρονικά. Ιδιαίτερα για τις ΕΜΕΑ, υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις, οι ηλεκτρονικές πλατφόρμες αποτελούν ένα εξαιρετικά χρήσιμο εργαλείο, του οποίου τα οφέλη αρχίζουμε σταδιακά να αντιλαμβανόμαστε και στην Ελλάδα.

Αντίθετα στη βόρεια και δυτική Ευρώπη, ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του 2000, οι ηλεκτρονικές πλατφόρμες άρχισαν σταδιακά να αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα της οργάνωσης των εφοδιαστικών αλυσίδων τροφίμων. Παραδείγματα τέτοιων πλατφορμών είναι οι διαδικτυακές αγορές GlobalNetExchnage, WorldWideRetail Exchange, Dansk vegetable auction, κ.λπ.

Ο μικρός βαθμός αξιοποίησης των ηλεκτρονικών πλατφορμών στη νότια και ανατολική Ευρώπη οφείλεται κυρίως στο μικρό βαθμό καθετοποίησης των εφοδιαστικών αλυσίδων, και στην απουσία στρατηγικού σχεδίου, το οποίο θα περιλάμβανε τη χρήση ηλεκτρονικών πλατφορμών ως ένα από τα μέσα αποτελεσματικής διαχείρισης των εφοδιαστικών αλυσίδων. Σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία, οι ηλεκτρονικές πλατφόρμες που έχουν αναπτυχθεί με επιτυχία μέχρι σήμερα, μοιράζονται τα ακόλουθα χαρακτηριστικά:

- Εμπλέκεται ένας ισχυρός παίκτης από την εφοδιαστική αλυσίδα.
- Τα βραχυπρόθεσμα οικονομικά οφέλη είναι ορατά από όλους.
- Το μόνο είδος πληροφόρησης που είναι υποχρεωτικά διαθέσιμη σε όλους είναι αυτή που απαιτείται από τους Κανονισμούς της ΕΕ.

Η δημιουργία και αποτελεσματική λειτουργία ηλεκτρονικών πλατφορμών απαιτεί μια βαθμιαία προσέγγιση, η οποία προϋποθέτει:

- Ύπαρξη ηγεσίας
- Ενεργό συμμετοχή ενδιαφερομένων
- Στρατηγική—κοινοί στόχοι και διαφανείς διαδικασίες λήψης αποφάσεων
- Ασφαλή δεδομένα
- Εμπιστοσύνη
- Συγχρηματοδότηση.

Αναδεικνύονται, λοιπόν, τα θέματα ιδιοκτησίας και διακυβέρνησης των εφοδιαστικών αλυσίδων και των υλικοτεχνικών/ηλεκτρονικών πλατφορμών τους ως, ίσως, τα κρισιμότερα για την εξασφάλιση της βιωσιμότητάς τους. Οι ποικίλες καινοτόμες μορφές αγροτικής συλλογικής επιχειρηματικότητας (π.χ., συνεταιρισμοί νέας γενιάς), οι οποίες δημιουργήθηκαν από τους ίδιους τους παραγωγούς τα τελευταία 25 χρόνια, αποτελούν προσπάθειες επίλυσης προβλημάτων του παραδοσιακού συνεταιριστικού μοντέλου, ώστε η ιδιοκτησία και ο έλεγχος να παραμείνει στα χέρια των παραγωγών, προς όφελος και των καταναλωτών. Προέκταση αυτών των προσπαθειών είναι και η δημιουργία συστάδων επιχειρήσεων τροφίμων και ποτών, τις οποίες δε χαρακτηρίζει κάποια τεχνολογική καινοτομία, όπως συνήθως, αλλά μια οργανωτική καινοτομία.

2.2.4. Οριζόντιες και κάθετες συνεργασίες

Οι συνεργασίες μεταξύ των φορέων των εφοδιαστικών αλυσίδων αποτελούν σημαντικό πεδίο ακαδημαϊκής έρευνας, μιας και επιτρέπουν τη δημιουργία και είσπραξη υπεραξιών από τους συμμετέχοντες φορείς. Οι συνεργασίες μπορεί να είναι οριζόντιες, κάθετες, ή ταυτόχρονα

οριζόντιες και κάθετες. Στην πρώτη περίπτωση, στη συνεργασία εμπλέκονται άτομα ή φορείς που δραστηριοποιούνται στο ίδιο επίπεδο της κάθετης εφοδιαστικής αλυσίδας. Για παράδειγμα, όλοι οι προμηθευτές μιας συγκεκριμένης γεωγραφικής περιφέρειας μοιράζονται από κοινού τα μεταφορικά έξοδα για την αποστολή των προϊόντων τους. Ένα άλλο παράδειγμα είναι οι υπηρεσίες που προσφέρονται σε όλες τις εταιρείες-μέλη μιας συστάδας επιχειρήσεων. Οι κάθετες συνεργασίες αφορούν άτομα/φορείς από διαφορετικά επίπεδα της κάθετης εφοδιαστικής αλυσίδας. Ένα σχετικό παράδειγμα είναι η συνεργασία μεταξύ παραγωγών και επενδυτών για τη δημιουργία μεταποιητικής μονάδας, η οποία θα έχει ως πρώτη ύλη τα προϊόντα των συμμετεχόντων παραγωγών (Σχήμα 5).

Όπως φαίνεται και στο Σχήμα 5, οι συνεργασίες μπορεί, επίσης, να είναι και μεικτού τύπου, δηλαδή να συνυπάρχουν χρονικά ή/και γεωγραφικά τόσο οριζόντιες όσο και κάθετες συνεργασίες. Οι αγρότες, οι οποίοι ως μέλη ενός αγροτικού συνεταιρισμού εμπορίας συνεργάζονται μεταξύ τους ενώ ο συνεταιρισμός έχει υπογράψει συμβόλαιο που δεσμεύει τα μέλη του να προμηθεύσουν μια συγκεκριμένη ποσότητα προϊόντος σε μια μεταποιητική βιομηχανία αποτελούν ένα αρκετά συνηθισμένο παράδειγμα συνύπαρξης οριζόντιας και κάθετης συνεργασίας.

Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία, οι οριζόντιες και κάθετες συνεργασίες δημιουργούν διαφορετικά είδη υπεραξίας. Συγκεκριμένα, οι οριζόντιες συνεργασίες δημιουργούν υπεραξία επειδή α) αξιοποιούν τις υπάρχουσες κοινωνικές σχέσεις και τον τρόπο που αυτές έχουν δομηθεί μέσα στο χρόνο, β) επιτρέπουν στους συμμετέχοντες να αποκτήσουν χρήσιμες ή και κρίσιμης σημασίας γνώσεις που πριν δεν κατείχαν, και γ) επηρεάζουν θετικά τη δημιουργία εξωτερικών οικονομιών δικτύου.

Οι κάθετες συνεργασίες επιτρέπουν α) τη βελτιστοποίηση της παραγωγής και των διαδικασιών, β) τη μείωση του κόστους συναλλαγής, και γ) την είσπραξη υπεραξιών εντός ενός προβληματικού θεσμικού περιβάλλοντος (π.χ., όταν η ισχύουσα νομοθεσία δεν διασφαλίζει την είσπραξη πνευματικών δικαιωμάτων) (Beamon, 1998; Williamson, 1985; Barzel, 1982).

Η ταυτόχρονη συνεργασία μεταξύ φορέων σε οριζόντιο και σε κάθετο επίπεδο δημιουργούν μια σύνθετη μορφή αλληλοσυνδεόμενων και αλληλεξαρτώμενων σχέσεων, γνωστών ως δίκτυο-αλυσίδα (Netchain).

Ο βαθμός και, κυρίως, το είδος αλληλεξάρτησης δυο ατόμων ή φορέων είναι αυτός που καθορίζει τι είδους σχέση και τι μορφή συντονισμού θα επιλέξουν οι εμπλεκόμενοι ώστε να μεγιστοποιήσουν τα αμοιβαία οφέλη τους. Σύμφωνα με τον Thompson (1967), όλες οι σχέσεις

αλληλεξάρτησης ανήκουν σε μία από τις εξής κατηγορίες: (α) ημιαυτόνομη, (β) διαδοχική, ή (γ) αμοιβαία (**βλ. Σχήμα 6**)

Η αποτελεσματική διαχείριση των σχέσεων που χαρακτηρίζονται από ημιαυτόνομη αλληλεξάρτηση γίνεται μέσω τυποποιημένων κανόνων και κοινών μηχανισμών συντονισμού των συναλλαγών. Η οικονομική θεωρία των δικτύων επιχειρηματολογεί ότι η συμβατότητα μεταξύ προϊόντων και υλικών, η οποία συνήθως επιτυγχάνεται μέσω μιας τυπικής τεχνολογικής πλατφόρμας, αποτελεί σημαντικό εργαλείο για την δημιουργία εξωτερικών οικονομιών δικτύου. Γι' αυτό, οι επιχειρήσεις μπορεί να συντονίζουν το σχεδιασμό προϊόντων τους ώστε να μεγιστοποιούν τις εισπράξεις από την υιοθέτηση των κοινών χαρακτηριστικών.

Όταν επικρατεί η διαδοχική αλληλεξάρτηση, ο αποτελεσματικός συντονισμός της συνεργασίας επιτυγχάνεται μόνο με την υιοθέτηση κοινού σχεδίου δράσης. Αυτού του είδους ο συντονισμός απαιτεί διαχείριση της σχέσης από εξειδικευμένο διευθυντικό προσωπικό, το οποίο προγραμματίζει τη ροή προϊόντων και πληροφόρησης και διευκολύνει την προσαρμογή στις αλλαγές των εσωτερικών και εξωτερικών συνθηκών.

Τέλος, οι σχέσεις αμοιβαίας αλληλεξάρτησης απαιτούν τη μετάδοση νέων πληροφοριών μέσω διαδικασιών αμοιβαίας επικοινωνίας, οι οποίες αποκαλούνται «αμοιβαία προσαρμογή». Αντί για έναν κεντρικά υπεύθυνο, όπως στις σχέσεις διαδοχικής εξάρτησης, η αμοιβαία προσαρμογή συνεπάγεται την από κοινού επίλυση προβλημάτων και λήψη αποφάσεων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα ταυτόχρονης συνύπαρξης και των τριών ειδών αλληλεξάρτησης είναι οι σχέσεις μεταξύ όλων των εμπλεκομένων σε έναν καθετοποιημένο δευτεροβάθμιο αγροτικό συνεταιρισμό.

Οι οριζόντιες και κάθετες συνεργασίες υλοποιούνται μέσω διαφόρων οργανωτικών σχημάτων, όπως οι από κοινού επενδύσεις, η συμβολαιακή γεωργία, η δημιουργία συστάδων ομοειδών ή αλληλοσυμπληρούμενων επιχειρήσεων (clusters), ποικίλες μορφές συλλογικής επιχειρηματικότητας (π.χ., συνεταιρισμοί νέας γενιάς ή συνεταιρισμοί αναλογικής συμμετοχής με κάθετη επένδυση), κ.λπ. Παραδείγματα τέτοιων συνεργασιών παρουσιάζονται στην επόμενη ενότητα.

Οι **συστάδες επιχειρήσεων** (clusters) είναι γεωγραφικές συγκεντρώσεις αλληλοσυνδεόμενων επιχειρήσεων και οργανισμών, οι οποίες δραστηριοποιούνται σε ένα συγκεκριμένο κλάδο. Αποτελούν έναν εναλλακτικό τρόπο οργάνωσης των εφοδιαστικής αλυσίδας, ο οποίος προωθεί ταυτόχρονα τον ανταγωνισμό και τη συνεργασία μεταξύ επιχειρήσεων. Ο ανταγωνισμός παρατηρείται μεταξύ ομοειδών επιχειρήσεων, οι οποίες δραστηριοποιούνται στο ίδιο επίπεδο της κάθετης εφοδιαστικής αλυσίδας ενός προϊόντος. Ταυτόχρονα, όμως,

προωθούν την κάθετη συνεργασία μεταξύ επιχειρήσεων συναφών κλάδων και τοπικών οργανισμών (π.χ., ερευνητικά κέντρα). Ακριβώς λόγω της υβριδικής φύσης τους, οι συστάδες συχνά οργανώνουν υλικοτεχνικές ή/και ηλεκτρονικές πλατφόρμες για να παρέχουν καινοτόμες υπηρεσίες χαμηλού κόστους στις συμμετέχουσες επιχειρήσεις.

Τα τελευταία χρόνια έχουν καταγραφεί και επιτυχημένες συστάδες επιχειρήσεων, το κοινό στοιχείο των οποίων δεν είναι η δραστηριοποίηση στον ίδιο ή συναφείς κλάδους, αλλά η υιοθέτηση του ίδιου καινοτόμου οργανωτικού μοντέλου/νομικής μορφής. Για παράδειγμα, στην πόλη Renville της Μινεσότα των Η.Π.Α., έχει δημιουργηθεί μια συστάδα αγροτικών συνεταιρισμών νέας γενιάς, των οποίων η ετήσια προστιθέμενη αξία ανέρχεται σε αρκετά δισεκατομμύρια δολάρια. Σε αυτή την περίπτωση, τους περισσότερους από οκτώ αγροτικούς συνεταιρισμούς ενώνει η υιοθέτηση του καινοτόμου συνεταιριστικού μοντέλου των συνεταιρισμών νέας γενιάς (βλ. παραδείγματα στο τέλος της υποενότητας).

2.2.5. Άλλα θέματα

Οι εναλλακτικές εφοδιαστικές αλυσίδες αποτελούν το θεμέλιο λίθο για την επανασύσταση των τοπικών συστημάτων παραγωγής αγροτικών προϊόντων/τροφίμων. Καθιστώντας τα τοπικά τρόφιμα περισσότερο ορατά σε δημόσιους χώρους, εκπαιδεύουν τους καταναλωτές σχετικά με τις ιδιότητες και τους εποχικούς περιορισμούς που τα χαρακτηρίζουν. Για παράδειγμα, οι τοπικές αγορές παραγωγών (π.χ., βιολογικές αγορές) ενθαρρύνουν την παραγωγή μεγαλύτερης ποικιλίας αγροτικών προϊόντων, με αποτέλεσμα να προσελκύουν περισσότερους καταναλωτές αλλά και να καθιστούν βιώσιμες τις τοπικές αγροτικές εκμεταλλεύσεις. Επιπλέον, οι τοπικές αγορές λειτουργούν ως τοπικές συστάδες επιχειρήσεων, οι οποίες στη συνέχεια αυξάνουν την πυκνότητα των τοπικών δικτύων τροφίμων και τις λανθάνουσες διαπροσωπικές σχέσεις. Με αυτό τον τρόπο, μεγεθύνουν τις τοπικές αγορές τροφίμων. Παρόμοια θετική επίδραση έχει βρεθεί να έχουν σχεδόν όλα τα εναλλακτικά είδη εφοδιαστικών αλυσίδων.

Παρά τη σημαντική συμμετοχή τους στην τοπική/αγροτική ανάπτυξη, ιδιαίτερα ορεινών/μειονεκτικών περιοχών, οι ΒΕΑ και όλα τα άλλα είδη ΕΜΕΑ δεν αποτελούν πανάκεια. Αντί να αντιμετωπίζονται ως οργανωτικά μοντέλα διάθεσης τοπικών προϊόντων, τα οποία θα αντικαταστήσουν σταδιακά, ή και πιο γρήγορα, τις συμβατικές εφοδιαστικές αλυσίδες, μια περισσότερο ρεαλιστική προσέγγιση ίσως να είναι χρησιμότερη για όλους τους εμπλεκόμενους. Για άλλη μια φορά, προσεγγίσεις του τύπου 'άσπρο-μαύρο' δεν ωφελούν κανέναν.

Με άλλα λόγια, σε πολλές, αν όχι στις περισσότερες, περιπτώσεις, η δημιουργία, στήριξη και αποτελεσματική λειτουργία ΒΕΑ ή άλλων ειδών ΕΜΕΑ, δεν αποκλείει την παράλληλη λειτουργία συμβατικών εφοδιαστικών αλυσίδων (Sonpino and Marsden, 2005). Οι ανάγκες των εμπλεκόμενων μερών, εντός του πλαισίου που καθορίζει η νομοθεσία και οι Ευρωπαϊκοί κανονισμοί, οι διαθέσιμοι πόροι, ο ανταγωνισμός, και μια σειρά σχετικών παραγόντων είναι σκόπιμο να λαμβάνονται υπόψη πριν αποφασιστεί η στρατηγική που θα υιοθετηθεί.

2.2.6. Τοπικές αγορές αγροτικών προϊόντων και σχετική νομοθεσία

Οι τοπικές αγορές αγροτικών προϊόντων είναι θεσμός σε όλο τον κόσμο. Χαρακτηριστικά, στις ΗΠΑ λειτουργούν 5.270 αγορές αγροτικών προϊόντων, ενώ στην Ιαπωνία λειτουργούν 13.530 αγορές μέσω των οποίων διατίθεται το 35% των τροφίμων.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει θέσει ως στόχο τη διάδοση της απευθείας διάθεσης των αγροτικών προϊόντων από τους παραγωγούς στους καταναλωτές. Μάλιστα η Ιταλία, η Γερμανία, η Αυστρία, η Αγγλία, η Γαλλία, η Ιρλανδία και η Δανία έχουν λάβει συγκεκριμένα μέτρα για να στηρίξουν αυτές τις αγορές.

Οι αγορές των βιολογικών προϊόντων λειτουργούν σε ευρωπαϊκές χώρες από το 1990. Στην Ιταλία λειτουργούν πάνω από 200 αγορές παραγωγών βιολογικών προϊόντων και περισσότερες από 500 αγορές αγροτών, ενώ το 2010 ψηφίστηκε νόμος που ευνοεί ακόμα περισσότερο την ανάπτυξή τους.

Επίσης, στη γειτονική χώρα 1.940 αγροτικές εκμεταλλεύσεις πωλούν απευθείας προϊόντα από το αγρόκτημα στους καταναλωτές και λειτουργούν 480 ομάδες απευθείας διάθεσης προϊόντων. Στην Αγγλία λειτουργούν πάνω από 500 αγορές αγροτών και η άδεια λειτουργίας τους εκδίδεται από την Τοπική Αυτοδιοίκηση.

Στη Γερμανία λειτουργούν περίπου 360 αγορές αγροτών από τις οποίες οι 175 στη Βαυαρία. Σημαντικό στοιχείο για τα προϊόντα που πωλούνται σε αυτές τις αγορές αποτελεί η εντοπιότητα. Όπως διαφημίζεται στις γερμανικές αγροτικές αγορές «δεν θα βρείτε μάνγκο και μπανάνες». Υπολογίζεται ότι περίπου 40.000 αγρότες διαθέτουν τη σοδειά τους απευθείας από το αγρόκτημα.

Στην Αυστρία λειτουργούν 376 αγορές αγροτών από τις οποίες οι 20 είναι αγορές βιοκαλλιεργητών. Καθώς έχουν εφαρμοστεί πολιτικές για τη στήριξη της απευθείας διάθεσης των αγροτικών προϊόντων λειτουργούν 282 καταστήματα πώλησης που ανήκουν σε παραγωγούς ή σε οργανώσεις και 1.700 γεωργικές εκμεταλλεύσεις διαθέτουν άμεσα τα προϊόντα τους.

Στη Γαλλία λειτουργούν πολλών ειδών υπαίθριες αγορές από τους φορείς των αγροτών και το τμήμα Γεωργίας της περιφέρειας και σε αυτές διατίθενται νωπά, αλλά και μεταποιημένα προϊόντα. Το 26% των αγροτικών εκμεταλλεύσεων της Γαλλίας διαθέτουν οι ίδιες την παραγωγή τους.

Παρά τη σημαντική ανάπτυξη των τοπικών αγορών αγροτικών προϊόντων/ τροφίμων σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες, μέχρι στιγμής δεν έχει εφαρμοσθεί ενιαίο θεσμικό πλαίσιο από την Ευρωπαϊκή Ένωση σχετικά με τις προϋποθέσεις και τρόπους οργάνωσής τους. Κάτι τέτοιο άλλωστε μπορεί να μην είναι και επιθυμητό, αν λάβει κανείς υπόψη του τις τοπικές και περιφερειακές ιδιαιτερότητες, οι οποίες μπορεί να καθιστούσαν ένα ενιαίο θεσμικό πλαίσιο αναποτελεσματικό.

Στην Ελλάδα, ο όρος «τοπική αγορά αγροτικών προϊόντων» δε χρησιμοποιείται στη νομοθεσία. Η μόνη σχετική νομοθεσία σε ισχύ είναι αυτή των λαϊκών αγορών. Ο βασικός νόμος είναι ο Ν. 2323/1995 περί «υπαίθριου εμπορίου, λαϊκές αγορές κ.λπ.», ο οποίος τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε με τους μεταγενέστερους νόμους 3190/2003, 3377/2005, 3419/2005, και 3557/2007. Επίσης, έχουν εκδοθεί τα εκτελεστικά προεδρικά διατάγματα 12/2005, 58/2005, 51/2006, και 116/2008.

Η ίδρυση, η μετακίνηση, και η κατάργηση λαϊκών αγορών επιτρέπεται μετά από απόφαση του νομαρχιακού συμβουλίου (του Συμβουλίου της Περιφερειακής Ενότητας, μετά την κατάργηση των νομαρχιακών αυτοδιοικήσεων) μετά από πρόταση του οικείου δήμου, στην οποία καθορίζεται ο ακριβής χώρος λειτουργίας της αγοράς και ο ανώτατος αριθμός των αδειών που θα χορηγηθούν, και γνώμη μιας επιτροπής στην οποία συμμετέχουν:

- Προϊστάμενος τμήματος εμπορίου ,ως πρόεδρος
- Εκπρόσωπος της ΤΕΔΚ
- Εκπρόσωπος ΕΒΕ
- Εκπρόσωπος εμπορικού συλλόγου
- Εκπρόσωπος Τροχαίας
- Εκπρόσωπος Αρχαιολογίας
- Εκπρόσωπος της δ/σης Πολεοδομίας
- Εκπρόσωπος πωλητών λαϊκών αγορών

Το Περιφερειακό Συμβούλιο μπορεί να αποδεχθεί ή να απορρίψει στο σύνολό της την υποβαλλόμενη πρόταση. Ο δήμος μπορεί να επανέλθει με νέα τροποποιημένη πρόταση του. Την ευθύνη τήρησης των διατάξεων του νόμου ,έχουν τα κλιμάκια ελέγχου της Περιφέρειας

(που συνιστώνται με το αρθρ 7^Α), οι αρμόδιες υπηρεσίες της Περιφερειακής Ενότητας, και η δημοτική αστυνομία. Σε κάθε Περιφέρεια υπάρχει επιτροπή παρακολούθησης της τήρησης της νομοθεσίας, και εισήγησης για λήψη πρόσφορων μέτρων.

Το προαναφερθέν νομικό πλαίσιο, το οποίο διέπει τη λειτουργία των λαϊκών αγορών έχει δεχθεί την κριτική των παραγωγών ως ακατάλληλο ή μη επαρκές για να στηρίξει την αποτελεσματική οργάνωση και λειτουργία των τοπικών αγορών Σύμφωνα με τον κύριο Γιώργο Κεράνη, γραμματέα του συλλόγου Αγορών Βιοκαλλιεργητών Αττικής, «πρέπει να δημιουργηθεί άμεσα νομοθεσία που θα θεσμοθετεί έναν τύπο αγοράς ξεχωριστό από τις λαϊκές αγορές -στις οποίες μόνο το 10% των συμμετεχόντων είναι παραγωγοί- που έως τώρα γνωρίζουμε και θα επιτρέπει στους αγρότες να διαθέτουν οι ίδιοι τα προϊόντα τους στους καταναλωτές, όπως συμβαίνει σε άλλες ευρωπαϊκές πόλεις» (Γεωργιοπούλου, 2012).

2.2.7. Βιώσιμη παραγωγή βιομάζας

Εκτός της παραγωγής και εμπορίας τοπικών αγροτικών προϊόντων/τροφίμων, οι εναλλακτικές εφοδιαστικές αλυσίδες έχουν μελετηθεί και ως προς την πιθανή συνεισφορά τους στη βιώσιμη παραγωγή βιομάζας. Ό,τι ξεκίνησε πριν από τριάντα χρόνια σε πολλές χώρες της Ευρώπης ως «πολιτιστική επανάσταση», σταδιακά μεταμορφώθηκε σε ένα σύστημα καθοδηγούμενο από τους κανόνες της αγοράς, και στο οποίο η καθετοποίηση, η μεγάλης δυναμικότητας παραγωγικές μονάδες και το διεθνές εμπόριο έχουν επικρατήσει. Αποτέλεσμα αυτών των τάσεων ήταν πολλές φορές οι αγροτικές περιοχές και οι κάτοικοί τους να μη λαμβάνουν κανένα όφελος ή, ακόμα χειρότερα, να καλούνται να υποστούν τις αρνητικές συνέπειες. Σε μια προσπάθεια αντιμετώπισης αυτών των προκλήσεων, αρκετές τοπικές πρωτοβουλίες είχαν ως στόχο την αύξηση των εμπλεκόμενων φορέων και ατόμων στην εφοδιαστική αλυσίδα βιομάζας/βιοκαυσίμων. Η σχετική διεθνής βιβλιογραφία αναφέρει μεγάλο αριθμό περιπτώσεων όπου η συμμετοχή και, σε κάποιες περιπτώσεις, έλεγχος από τους παραγωγούς και άλλους τοπικούς φορείς της βιώσιμης παραγωγής βιοκαυσίμων διαφόρων μορφών συνδράμει καθοριστικά την επίτευξη ποικίλων στόχων τοπικής ανάπτυξης (π.χ., δημιουργία θέσεων εργασίας, προστασία του περιβάλλοντος, κ.λπ.). Μια επιλογή από αυτές τις περιπτώσεις-παραδείγματα παρουσιάζεται στη συνέχεια.

Παράδειγμα 3. Αξιόλογες περιπτώσεις εναλλακτικών εφοδιαστικών αλυσίδων τροφίμων και αγροτικών προϊόντων στην Ελλάδα

Παράδειγμα 4. Αξιόλογες περιπτώσεις εναλλακτικών εφοδιαστικών αλυσίδων τροφίμων και αγροτικών προϊόντων σε επιλεγμένες χώρες του εξωτερικού

Παράδειγμα 5. Αποτυχημένες περιπτώσεις εναλλακτικών εφοδιαστικών αλυσίδων

ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑ 3. ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΕΣ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ

(Ι. Σπυροπούλου)

3.1. Νέοι και νεοεισερχόμενοι στο γεωργικό επάγγελμα

Σύμφωνα με στατιστικά στοιχεία, είναι γεγονός ότι ο αγροτικός πληθυσμός της Ευρώπης γερνάει. Η ραγδαία γήρανση του αγροτικού πληθυσμού οφείλεται κατά ένα μέρος στο γενικότερο δημογραφικό πρόβλημα της «Γηραιάς Ηπείρου», εξ' αιτίας της αύξησης του προσδόκιμου ζωής των ανθρώπων και της αύξησης του δείκτη υπογεννητικότητας. Ωστόσο, η γήρανση του αγροτικού τομέα οφείλεται και στη δυσκολία, που καταγράφεται ως κυρίαρχη τάση, για την είσοδο νέων στο γεωργικό επάγγελμα και την έξοδο των ηλικιωμένων γεωργών από τη γεωργία. Το μέλλον της γεωργίας και των αγροτικών περιοχών τίθεται εκ νέου υπό αμφισβήτηση (European Parliament, 2008) και αναζητούνται προοπτικές ανάπτυξης ικανές να ικανοποιήσουν τις προσδοκίες των νέων γενεών.

Ο ενιαίος χειρισμός του θέματος των νέων γεωργών σε επίπεδο ΕΕ, από την οπτική των δράσεων που πρέπει να αναληφθούν για την ενίσχυσή τους, είναι ιδιαίτερα πολύπλοκος, καθώς οι νέοι γεωργοί δεν αποτελούν ένα ομοιογενές σύνολο (European Parliament, 2000). Πρόκειται για ομάδες ανθρώπων που είναι:

- τέκνα γεωργών, που επιθυμούν να συνεχίσουν την οικογενειακή επιχείρηση. Αυτή η ομάδα, φαίνεται ότι εξακολουθεί να αποτελεί την πιο παραδοσιακή οδό εισόδου στον τομέα, παρόλο που η ηλικία του σταδίου διαδοχής αυξάνεται, καθώς οι νέοι σε παραγωγική ηλικία επιλέγουν αρχικά απασχόληση εκτός γεωργίας και στη συνέχεια επιστρέφουν ως μέλη του αγροτικού νοικοκυριού (Gasson and Errington, 1993, ADAS, 2004, Uchiyama et al., 2008)
- νέοι πολίτες, που επιλέγουν την εγκατάστασή τους στην ύπαιθρο και την

ενασχόλησή τους με τη γεωργία, που είτε έχουν γεωργική εκπαίδευση, είτε όχι, των οποίων ο αριθμός βαίνει αυξανόμενος, και

- ήδη εργαζόμενοι στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις, που αναλαμβάνουν τη διαχείριση της εκμετάλλευσης (entrance via the “agricultural ladder”), οι οποίοι αντιμετωπίζουν ανυπέρβλητα εμπόδια από άποψη κόστους εγκατάστασης (Williams, 2006).

Επίσης, υπάρχουν ιδιαιτερότητες, τόσο μεταξύ των –κρατών-μελών (εντονότερα είναι τα προβλήματα στο νότο της Ευρώπης και τις μεσογειακές χώρες με την Πορτογαλία να έχει το μικρότερο ποσοστό νέων γεωργών (3,7% επί του συνόλου των γεωργών της) και την Ιταλία που φτάνει στο 5,2% αντίστοιχα (European Parliament, 2008)), όσο και εντός του κάθε –κράτους μέλους, τα οποία αφορούν στη χωρική διαφοροποίηση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και στην ύπαρξη ή μη εξωγεωργικού εισοδήματος (Ochoa et al., 2007).

Ωστόσο, υπάρχουν κοινά χαρακτηριστικά των νέων γεωργών, τόσο στην ΕΕ όσο και παγκοσμίως, που επιδρούν στην εξέλιξη και τις προοπτικές της γεωργίας. Αυτά αφορούν στους περιορισμούς που τίθενται για τη λήψη της απόφασης ενασχόλησης με τη γεωργία και την επίδραση της γεωργικής πολιτικής (<https://publications.europa.eu/el/publication-detail/-/publication/f08f5f20-ef62-11e6-8a35-01aa75ed71a1>, https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/cap-glance_el,

https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/food-farming-fisheries/by_country/documents/cap-in-your-country-el_en.pdf, <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/a4dbd4d5-b12a-4a3d-99ee-56f4bcd325b3/language-en>), την πρόσβαση σε

γεωργική γη (<http://www.minagric.gr/index.php/el/for-farmer-2/xorotajian/573-xorotajia-1/1967-nomikes-diatajhs-xorotajia>) και τη διαδοχή, τις αρχικές επενδύσεις (<http://www.minagric.gr/index.php/el/for-farmer-2/agrotikamixanimata>,

<http://www.minagric.gr/index.php/el/for-farmer-2/crop-production/polylikomenu>) και την

πρόσβαση στο χρηματοπιστωτικό σύστημα, καθώς και την πρόσβαση σε νέα γνώση, κατάρτιση και επιχειρηματικές συμβουλές (Williams, 2006, Niewolny and Lillard, 2010, Jöhr, 2012). Η λήψη της απόφασης ενασχόλησης με τη γεωργία είναι δύσκολη καθώς εξαρτάται τόσο από ποιοτικά όσο και από ποσοτικά χαρακτηριστικά (Williams, 2006). Σύμφωνα με την ΕΟΚΕ (2002), η εικόνα της γεωργίας ως σκληρής και κατοπληρωμένης εργασίας 365 μέρες το χρόνο, δεν αποτελεί κίνητρο για τους νέους να επιλέξουν το μέλλον τους στον αγροτικό κόσμο. Οι νέοι αντιλαμβάνονται ως μη προβλέψιμο το γεωργικό επάγγελμα με μεγάλη εξάρτηση από τις καιρικές συνθήκες, αλλά και αβέβαιο, από την άποψη της απόκτησης εισοδήματος σταθερού

και ικανού να τους εξασφαλίσει ποιότητα ζωής (ΕΟΚΕ, 2002). Η τάση αυτή στην ηλικιακή δομή προκαλείται από την επίδραση τόσο του μειωμένου ρυθμού εισόδου στο γεωργικό επάγγελμα, όσο και από το μειωμένο ρυθμό εξόδου των ηλικιωμένων γεωργών. Συγκεκριμένα χαρακτηριστικά που εξηγούν αυτήν την τάση είναι κοινά παγκοσμίως και αναζητούνται κυρίως στη μη ελκυστικότητα των αγροτικών περιοχών - κυρίως των απομακρυσμένων - στους νέους γεωργούς (European Commission, 2011) και στη μη ύπαρξη διαδόχου στη διαχείριση της εκμετάλλευσης, καθώς η παραμονή νέων, ταλαντούχων ανθρώπων στην ύπαιθρο μοιάζει να είναι το χαμένο στοίχημα πολλών δεκαετιών. Ακόμα και σε αναδυόμενες οικονομίες, όπως η Βραζιλία και η Ινδία, παρατηρείται έλλειμμα στη γεωργική απασχόληση με δεδομένες απτές αυξήσεις αμοιβών (Jöhr, 2012).

Το γεγονός της προχωρημένης ηλικίας του συνόλου των γεωργών σε επίπεδο ΕΕ, αποτελεί τροχοπέδη για τη διάχυση τεχνογνωσίας, την υιοθέτηση νέων πρακτικών, την εφαρμογή καινοτομιών και την προσαρμογή στις ραγδαία μεταβαλλόμενες συνθήκες στη διεθνή αγορά των γεωργικών προϊόντων (ΕΟΚΕ, 2012). Η θετική σχέση της εκπαίδευσης και των αποτελεσμάτων της γεωργικής πράξης έχει επιβεβαιωθεί σε μεγάλο βαθμό (Kaberis and Koutsouris, 2012). Καθώς όμως το περιβάλλον γύρω από τα θέματα της γεωργίας μεταβάλλεται, η νέα γνώση στον αγροτικό τομέα, εκτός από την απόκτηση ικανοτήτων που θα βελτιώσουν την παραγωγική διαδικασία, έχει στόχο τη βελτίωση της ικανότητας χρήσης της τεχνολογίας (Niewolny and Lillard, 2010), την ενίσχυση του επιχειρηματικού πνεύματος των νέων γεωργών, τη δυνατότητα δημιουργίας δικτύων (https://enrd.ec.europa.eu/en_, <https://publications.europa.eu/el/publication-detail/-/publication/4a58ad73-fd4e-11e5-b713-01aa75ed71a1>, <https://ec.europa.eu/eip/agriculture/>, <https://ead.gr/>, <https://el-gr.facebook.com/youngfarmers.gr/>) (McElwee, 2005, Pyysiainen et al, 2006) και τέλος, την ικανότητα πρόβλεψης και διαχείρισης αλλαγών (Bjørkhaug and Wiborg, 2010). Σε αυτό το πλαίσιο, τα προγράμματα εκπαίδευσης τείνουν να εντάξουν στη δομή τους θέματα που άπτονται του επαναπροσδιορισμού των λειτουργιών της γεωργίας, ενσωματώνοντας τις αρχές της αειφορίας, καθώς και την ανάπτυξη επιχειρηματικού πνεύματος, ώστε να προωθήσουν τη σχετική αυτοτέλεια των νέων γεωργών (Rudmann, 2008). Επίσης, οι νέες μέθοδοι εκπαίδευσης και κατάρτισης (<http://www.agrotikianaptixi.gr/index.php?obj=4b5e104aff8d766f>, <http://www.elgo.gr/index.php/el/elgo-demeter-activities/elgo-demeter-professional-agriculture-training/237-elgo-demeter-training-medicine>), υπερβαίνουν την παραδοσιακή προσέγγιση της μεταφοράς γνώσης. Εστιάζονται στην ενεργή συμμετοχή των δρώντων μέσα από πειραματικές και πρακτικές μεθόδους μάθησης, που περιλαμβάνουν μαθήματα σε τάξη, πρακτική

εκπαίδευση στη γεωργική εκμετάλλευση και σειρά εκπαιδευτικών μαθημάτων μέσω του διαδικτύου (Niewolny and Lillard, 2010). Η ενσωμάτωση του ηλεκτρονικού υπολογιστή αλλά κυρίως του διαδικτύου στη γεωργική εκπαίδευση και κατάρτιση ανοίγει νέους δρόμους και δυνατότητες προσέγγισης της γνώσης από τους νέους γεωργούς. Ενημέρωση και γνώση εύκολα προσβάσιμη από οπουδήποτε και ευκαιρίες δημιουργίας δικτύων των νέων γεωργών, είναι μεταξύ των ωφελειών της χρήσης του διαδικτύου. Ο νέος γεωργός αναπτύσσει επιχειρηματικές ικανότητες, γίνεται περισσότερο καινοτόμος και αποτελεσματικός στη διαχείριση της γεωργικής εκμετάλλευσης (European Commission, 2011), είτε ακολουθώντας συμβατικούς δρόμους, είτε διαφοροποιούμενος προς εναλλακτικές μορφές άσκησης της γεωργικής δραστηριότητας (<http://www.minagric.gr/index.php/el/for-farmer-2/2012-02-02-07-52-07>, <http://www.elgo.gr/index.php/el/quality-assurance-of-agricultural-products/inspection-and-certification-of-pdo-and-pgi-products>, https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/food-safety-and-quality/certification/quality-labels/quality-schemes-explained_el, <http://www.minagric.gr/index.php/el/for-farmer-2/biologikgeorgiaktinotrofia>, <http://www.agrotikianaptixi.gr/index.php?obj=4a2cfe34fe6e4252>, https://ec.europa.eu/agriculture/organic/organic-farming/what-is-organic-farming/organic-certification_el, <https://publications.europa.eu/el/publication-detail/-/publication/3b428e25-aa3b-4e9d-a7d4-9c640d6f5a30>). Τέλος, διάφορες ερευνητικές εργασίες έχουν διατυπώσει την ανησυχία της επιστημονικής κοινότητας ότι το σύγχρονο αγροδιατροφικό σύστημα επηρεάζει προς όφελός του τις πηγές γνώσης, τις ευκαιρίες εκπαίδευσης, τη διανομή και την εμπορία των αγροτικών προϊόντων, ώστε τα εμπλεκόμενα μέρη να ακολουθούν την ίδια τροχιά (Kloppenburger, 1991, Hassanein, 1999, Lyson, 2004). Αποτέλεσμα αυτού είναι οι επίδοχοι νέοι γεωργοί να εκφράζουν αδυναμία πρόσβασης σε νέα γνώση, αν δεν έχουν αναπτύξει τοπικές συμμαχίες και κοινωνικό κεφάλαιο (Kloppenburger, 1991, Kilpatrick and Falk, 2003).

Υπό αυτή τη θεώρηση, η σύγχρονη γεωργία βρίσκεται σε ένα σταυροδρόμι, όπου οι ανάγκες και οι απαιτήσεις της δεν εκπληρώνονται από το διαθέσιμο ανθρώπινο κεφάλαιο και θα πρέπει να γίνει ελκυστικότερη, ώστε να προσελκύσει νέους, ικανούς και με ενθουσιασμό ανθρώπους (Jöhr, 2012). Σε αυτό το πλαίσιο, στο Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης της Ελλάδας Π.Α.Α.2014-2020,

(<http://www.agrotikianaptixi.gr/index.php?obj=21b6529de735e297>, <https://ead.gr/information/paa-2014-2020/>), και ειδικότερα το σημείο 8.2.6 «Μ06 – Ανάπτυξη γεωργικών εκμεταλλεύσεων και επιχειρήσεων (άρθρο 19)» όπως κάθε φορά ισχύει, έχει προβλεφθεί η στήριξη νέων γεωργών για την εγκατάσταση τους στη γεωργία, με τη μορφή χορήγησης κεφαλαίου.

3.2. Κανονιστικές απαιτήσεις και υποχρεώσεις νέων και νεοεισερχόμενων γεωργών

Το Υπομέτρο 6.1 «Εγκατάσταση Νέων Γεωργών» στοχεύει στη στήριξη των νέων γεωργών για την εκκίνηση νέας επιχείρησης, ώστε να διευκολυνθεί η αρχική τους εγκατάσταση και να υποβοηθηθεί η διαρθρωτική προσαρμογή των εκμεταλλεύσεών τους με την υποβολή επιχειρηματικού σχεδίου. Η Νομική βάση του μέτρου τοποθετείται στο άρθρο 19 του Κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1305/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 17ης Δεκεμβρίου 2013 για τη στήριξη της Αγροτικής Ανάπτυξης από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) και την κατάργηση του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1698/2005 του Συμβουλίου, όπως κάθε φορά ισχύει. Οι λεπτομέρειες εφαρμογής του Υπομέτρου 6.1 «Εγκατάσταση Νέων Γεωργών» του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ) της Ελλάδας 2014 – 2020, προβλέπονται στην αριθμ. 8585/10-10-2016 Απόφαση του Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων (ΦΕΚ 3322/Β΄/17-10-2016), σύμφωνα με την οποία για το ΠΑΑ 2014 – 2020, ισχύουν οι ορισμοί και εννοιολογικοί προσδιορισμοί που ακολουθούν:

α) Γεωργικός Τομέας

Γεωργικός τομέας νοείται το σύνολο των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην πρωτογενή γεωργική παραγωγή, τη μεταποίηση και την εμπορία γεωργικών προϊόντων (Άρθρο 2§3 Καν. 702/2014).

β) Γεωργική εκμετάλλευση

Γεωργική εκμετάλλευση νοείται η οικονομική μονάδα που αποτελείται από γη, ζώα, εγκαταστάσεις και εξοπλισμό που χρησιμοποιούνται στην πρωτογενή γεωργική παραγωγή για παραγωγή γεωργικών προϊόντων.

Για τους σκοπούς του υπομέτρου 6.1, στις δραστηριότητες της γεωργικής εκμετάλλευσης, πλην της πρωτογενούς γεωργικής παραγωγής (συμπεριλαμβανομένων δραστηριοτήτων όπως η διαλογή και η απλή συσκευασία ιδίων προϊόντων), δύναται να περιλαμβάνονται η διακίνηση, μεταφορά, τυποποίηση, συσκευασία, αποθήκευση, μεταποίηση, χονδρική και λιανική πώληση αποκλειστικά προϊόντων που παράγει η εκμετάλλευση.

γ) Νέος Γεωργός

Για τους σκοπούς του υπομέτρου 6.1 «Νέος Γεωργός» νοείται:

-Το φυσικό πρόσωπο που δεν έχει υπερβεί το 41^ο έτος της ηλικίας του κατά τη στιγμή της υποβολής της αίτησης, το οποίο διαθέτει επαρκή επαγγελματικά προσόντα και ικανότητες και εγκαθίσταται για πρώτη φορά σε γεωργική εκμετάλλευση ως υπεύθυνος της εκμετάλλευσης αυτής.

-Το νομικό πρόσωπο εφόσον ένα από τα φυσικά πρόσωπα που μετέχει στο κεφάλαιο και τη διαχείριση του είναι νέος γεωργός. Ο νέος γεωργός αναλαμβάνει τον έλεγχο / αρχηγία του νομικού προσώπου για πρώτη φορά, ασκώντας μακροχρόνιο και αποτελεσματικό έλεγχο επί του νομικού προσώπου. Εάν το νομικό πρόσωπο «Νέος Γεωργός» ελέγχεται από άλλο νομικό πρόσωπο, οι εν λόγω απαιτήσεις ισχύουν και για αυτό.

δ) Ενεργός γεωργός

Ο ενεργός γεωργός ορίζεται σύμφωνα με το άρθρο 9 του Καν. (ΕΕ) 1307/2013, όπως εξειδικεύεται με το άρθρο 3 της Υπουργικής Απόφασης 104/7056/21-1-2015 «Εθνικές επιλογές, διοικητικά μέτρα και διαδικασίες εφαρμογής των άμεσων ενισχύσεων κατ' εκτέλεση του Καν. (ΕΕ) 1307/2013 και του Καν. (ΕΕ) 1306/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου» (ΦΕΚ 147Β/22.1.2015), όπως κάθε φορά ισχύει.

ε) Αρχηγός Γεωργικής Εκμετάλλευσης

Αρχηγός γεωργικής εκμετάλλευσης νοείται το φυσικό πρόσωπο το οποίο έχει πλήρη δικαιοπρακτική ικανότητα, είναι κάτοχος αγροτικής εκμετάλλευσης και είναι νομικά και οικονομικά υπεύθυνο για την κανονική λειτουργία της.

Στην περίπτωση εκμεταλλεύσεων νομικών προσώπων, αρχηγός νοείται το φυσικό πρόσωπο που κατέχει την πλειοψηφία (τουλάχιστον 51%) του εταιρικού κεφαλαίου, είναι ο νόμιμος εκπρόσωπός του, ασκεί τη διαχείριση και είναι νομικά και οικονομικά υπεύθυνος για τη λειτουργία του, έτσι όπως αποδεικνύεται με ανάλογα νομιμοποιητικά έγγραφα ανάλογα με τη νομική μορφή του νομικού προσώπου. Ενδεικτικά νομιμοποιητικά έγγραφα είναι η συμβολαιογραφική πράξη σύστασης, το καταστατικό του νομικού προσώπου και όποιο άλλο έγγραφο συνδέεται με τη λειτουργία και το σκοπό του.

Η νομική ευθύνη αναφέρεται στη νόμιμη κατοχή της εκμετάλλευσης για τα φυσικά πρόσωπα, ή στην ανάθεση της νομικής εκπροσώπησης και διαχείρισης για τα νομικά πρόσωπα.

Η οικονομική ευθύνη αναφέρεται στη διαχείριση της γεωργικής εκμετάλλευσης και για τα φυσικά πρόσωπα αποδεικνύεται με την έκδοση στο όνομα και αριθμό φορολογικού μητρώου του αρχηγού της όλων των παραστατικών που αφορούν την εκμετάλλευση, όπως μισθωτήρια, τιμολόγια αγοράς εφοδίων, πώλησης προϊόντων, είσπραξη ενισχύσεων, συναλλαγές με πιστωτικά ιδρύματα, φορολογικές υποχρεώσεις κλπ. Κατ' αναλογία στα νομικά πρόσωπα, ο αρχηγός της γεωργικής εκμετάλλευσης έχει την οικονομική ευθύνη για τη διαχείριση της γεωργικής εκμετάλλευσης, τα κέρδη και τους χρηματοοικονομικούς της κινδύνους, ενεργεί σε οικονομικές συναλλαγές για λογαριασμό της εταιρίας και έχει την ευθύνη για την έκδοση παραστατικών που εκδίδονται στον αριθμό φορολογικού μητρώου

του νομικού προσώπου.

στ) Μητρώο Αγροτών και Αγροτικών Εκμεταλλεύσεων (ΜΑΑΕ):

Συστάθηκε με βάση το Νόμο 3874/2010 (ΦΕΚ 151/Α/2010), όπως ισχύει κάθε φορά, και σε αυτό εγγράφονται οι επαγγελματίες αγρότες, συμπεριλαμβανομένων των «νεοεισερχόμενων» στον αγροτικό τομέα, οι κάτοχοι αγροτικών εκμεταλλεύσεων και όσοι ασκούν στην Ελληνική επικράτεια αγροτική δραστηριότητα, είτε είναι δικαιούχοι ενιαίας ενίσχυσης είτε όχι

(<http://www.minagric.gr/index.php/el/for-farmer-2/mhtroo-agroton>,

<http://www.minagric.gr/index.php/el/eservicesmenu-2/mhtrooagrotonmenu>,

<http://www.opekepe.gr/maae.asp>).

ζ) Πρώτη Εγκατάσταση Νέων Γεωργών

Πρώτη εγκατάσταση Νέων Γεωργών νοείται η για πρώτη φορά επαγγελματική ενασχόληση με τη γεωργία για τα φυσικά πρόσωπα, ή ισοδύναμα, η για πρώτη φορά ανάληψη της αρχηγίας / ελέγχου σε νομικό πρόσωπο με γεωργική δραστηριότητα. Ειδικά:

Στην περίπτωση των ατομικών γεωργικών εκμεταλλεύσεων, πρώτη εγκατάσταση νοείται όταν τα φυσικά πρόσωπα – νέοι γεωργοί που είναι αρχηγοί αυτών των εκμεταλλεύσεων εγγράφονται στο ΜΑΑΕ ως «νεοεισερχόμενοι» στον αγροτικό τομέα επαγγελματίες αγρότες, ασκώντας αποτελεσματικό και μακροχρόνιο έλεγχο επί αυτών (όσον αφορά τη διαχείριση, τα κέρδη και τους χρηματοοικονομικούς κινδύνους τους).

Στην περίπτωση γεωργικών εκμεταλλεύσεων οι οποίες ανήκουν σε Νομικά Πρόσωπα (από κοινού εγκατάσταση με άλλους γεωργούς), πρώτη εγκατάσταση νοείται όταν τα φυσικά πρόσωπα – νέοι γεωργοί αναλαμβάνουν τον έλεγχο και την διαχείριση Νομικών Προσώπων με γεωργική δραστηριότητα, κατά τρόπο ώστε να μετέχουν στο κεφάλαιο τους τουλάχιστον κατά 51% και να είναι νομικά και οικονομικά υπεύθυνα για τη λειτουργία τους, ασκώντας αποτελεσματικό και μακροχρόνιο έλεγχο επί αυτών (όσον αφορά τη διαχείριση, τα κέρδη και τους χρηματοοικονομικούς κινδύνους τους). Εάν το νομικό πρόσωπο είναι αποκλειστικά ή από κοινού ελεγχόμενο από άλλο νομικό πρόσωπο, οι εν λόγω απαιτήσεις ισχύουν και για αυτό (πλειοψηφία κατοχής και άσκηση αρχηγίας - διαχείρισης από νέους γεωργούς). Το νομικό πρόσωπο πρέπει να εγγράφεται στο ΜΑΑΕ ως κάτοχος εκμετάλλευσης.

Ως ημερομηνία πρώτης εγκατάστασης νοείται:

Για τα φυσικά πρόσωπα η για πρώτη φορά εγγραφή στο ΜΑΑΕ του/της υποψηφίου δικαιούχου νέου γεωργού ως «επαγγελματία αγρότη» νεοεισερχόμενου στον αγροτικό τομέα.

Για τα νομικά πρόσωπα η ημερομηνία καθορισμού του φυσικού προσώπου ως

διαχειριστή/νόμιμου εκπροσώπου του νομικού προσώπου σύμφωνα με σχετικά εταιρικά έγγραφα. Ο νέος γεωργός διαχειριστής/νόμιμος εκπρόσωπος του νομικού προσώπου πρέπει να πληροί επιπλέον τις εξής προϋποθέσεις:

α) έχει διακόψει οποιαδήποτε άλλη μορφή μόνιμης εξαρτημένης εξωγεωργικής απασχόλησης ή μη εξαρτημένης εξωγεωργικής απασχόλησης που δεν συνδέεται με την άσκηση διοίκησης και επιχειρηματικής δραστηριότητας σε νομικό πρόσωπο με γεωργική δραστηριότητα ή να δεσμεύεται ότι θα διακόψει οποιαδήποτε σχετικής μορφής απασχόλησης και θα προσκομίσει εντός αποκλειστικής προθεσμίας ενός (1) μήνα από την ημερομηνία έκδοσης της απόφασης των προσωρινών πινάκων αποτελεσμάτων αξιολόγησης, τα σχετικά παραστατικά διακοπής προηγούμενης απασχόλησης.

β) εισφέρει στο εταιρικό κεφάλαιο του νομικού προσώπου τουλάχιστον κατά 51% και είναι νομικά και οικονομικά υπεύθυνος για τη λειτουργία του,

γ) δηλώνει ότι θα εγγραφεί στον αρμόδιο ασφαλιστικό φορέα, σύμφωνα με τις ισχύουσες εθνικές διατάξεις, σχετικά με την άσκηση επιχειρηματικής δραστηριότητας σε νομικό πρόσωπο με γεωργική δραστηριότητα και ότι θα προσκομίσει τη σχετική βεβαίωση εγγραφής σύμφωνα με τις εθνικές διατάξεις, σε περίπτωση που δεν έχει ήδη εγγραφεί.

Η πρώτη εγκατάσταση ολοκληρώνεται με την ορθή υλοποίηση του επιχειρηματικού σχεδίου και την τήρηση των σχετικών στόχων και δεσμεύσεων των δικαιούχων (φυσικά πρόσωπα, νομικά πρόσωπα) και των αρχηγών- νόμιμων εκπροσώπων των νομικών προσώπων.

η) Επαγγελματίας αγρότης

Επαγγελματίας αγρότης ορίζεται με βάση εθνικά κριτήρια και έχει υποχρέωση για εγγραφή στο ΜΑΑΕ όπως και στον αρμόδιο ασφαλιστικό φορέα, εκτός των εξαιρέσεων που αναφέρονται στις εθνικές διατάξεις. Ειδικότερα:

Επαγγελματίας αγρότης σύμφωνα με την περίπτωση α' του άρθρου 1 του νόμου 3874/2010 όπως κάθε φορά ισχύει, είναι το ενήλικο φυσικό πρόσωπο που έχει δικαίωμα εγγραφής στο Μητρώο Αγροτών και Αγροτικών Εκμεταλλεύσεων, εφόσον πληροί σωρευτικά τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

αα) Είναι κάτοχος αγροτικής εκμετάλλευσης.

αβ) Ασχολείται επαγγελματικά με αγροτική δραστηριότητα στην εκμετάλλευσή του τουλάχιστον κατά 30% του συνολικού ετήσιου χρόνου εργασίας του.

αγ) Λαμβάνει από την απασχόλησή του σε αγροτική δραστηριότητα το 50% τουλάχιστον του συνολικού ετήσιου εισοδήματός του.

αδ) Είναι ασφαλισμένος ο ίδιος και η αγροτική του παραγωγή, όπου απαιτείται, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία.

αε) Τηρεί λογιστικά βιβλία, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία.

Για τους σκοπούς του υπομέτρου 6.1 θεωρούνται ως επαγγελματίες αγρότες όσοι έχουν κριθεί δικαιούχοι του Υπομέτρου και των οποίων τα αγροτικά εισοδήματα προέρχονται από τον τομέα της Γεωργίας και όχι στον τομέα της Αλιείας.

θ) «Νεοεισερχόμενος» στον αγροτικό τομέα επαγγελματίας αγρότης

Σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία (Ν. 3874/2010 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει), υπάρχει ειδική πρόβλεψη για καθεστώς «νεοεισερχομένων» επαγγελματιών αγροτών. Συγκεκριμένα, «για τους νεοεισερχόμενους στον αγροτικό τομέα, οι οποίοι έχουν δικαίωμα εγγραφής στο Μητρώο, προκειμένου να χαρακτηριστούν ως επαγγελματίες αγρότες, δεν ισχύει το κριτήριο του εισοδήματος και δεν απαιτείται να είναι ασφαλισμένοι στον ΟΓΑ για δύο (2) συνεχή έτη από την έναρξη της αγροτικής δραστηριότητάς τους. Αρκεί οι ανωτέρω να προσκομίσουν στην αρμόδια υπηρεσία υπεύθυνη δήλωση του ν. 1599/1986 (Α' 75), στην οποία να δηλώνουν ότι θα εγγραφούν στα μητρώα του ΟΓΑ και ότι, για το σκοπό αυτόν, εντός έξι (6) μηνών θα υποβάλλουν προς τον ΟΓΑ σχετική αίτηση εγγραφής τους στα μητρώα του και επιλογής ασφαλιστικής κατηγορίας, σύμφωνα με τις σχετικές προς τούτο διατάξεις του ΟΓΑ. Με τη συμπλήρωση των δύο (2) ετών, ο νεοεισερχόμενος υποχρεούται να προσκομίσει τη σχετική βεβαίωση εγγραφής στον κλάδο κύριας ασφάλισης του ΟΓΑ. Σε κάθε περίπτωση μη τήρησης της υποχρέωσης αυτής, με υπαιτιότητά του, αναζητούνται και εισπράττονται εντόκως από το Δημόσιο όλα τα ωφελήματα που ο νεοεισερχόμενος τυχόν αποκόμισε από την εφαρμογή της παρούσας διάταξης». Ειδικότερα, για να κριθεί κάποιος «νεοεισερχόμενος» στον αγροτικό τομέα ως επαγγελματίας αγρότης στο Μητρώο Αγροτών και Αγροτικών Εκμεταλλεύσεων (ΜΑΑΕ) πρέπει να πληρούνται οι όροι και οι προϋποθέσεις που περιλαμβάνονται στην αριθ. πρωτ. 909/61979/27-5-2016 Εγκύκλιο με θέμα «διευκρινήσεις για τον χαρακτηρισμό των νεοεισερχομένων ως επαγγελματίες αγρότες»

ι) Τυπική Απόδοση

Στο ΠΑΑ 2014-2020 ορίζεται η παραγωγική δυναμικότητα, δηλαδή το οικονομικό μέγεθος των γεωργικών εκμεταλλεύσεων για πρόσβαση στο Υπομέτρο των Νέων Γεωργών με βάση την τυπική απόδοση. Η τυπική απόδοση ορίζεται ως η ακαθάριστη αξία της παραγωγής και εκφράζεται σε ευρώ. Η συνολική τυπική απόδοση της γεωργικής εκμετάλλευσης ισούται με

το σύνολο των αξιών κάθε κλάδου παραγωγής, που προκύπτει πολλαπλασιάζοντας τους συντελεστές τυπικής απόδοσης ανά μονάδα για κάθε κλάδο παραγωγής (ευρώ/ μονάδα) με τον αντίστοιχο αριθμό των μονάδων (εκτάρια, κεφαλές ζώων, κυψέλες) που προκύπτουν από το ΟΣΔΕ.

Ειδικά για την εφαρμογή του υπομέτρου 6.1, προσδιορίζονται συντελεστές τυπικής απόδοσης ανά κλάδο σε επίπεδο χώρας.

ια) Κατεύθυνση – Προσανατολισμός Παραγωγής Γεωργικής εκμετάλλευσης

Η παραγωγική κατεύθυνση της γεωργικής εκμετάλλευσης προκύπτει από τον κλάδο παραγωγής από τον οποίο προέρχεται το μεγαλύτερο μέρος της παραγωγικής δυναμικότητας (εκφρασμένη ως τυπική απόδοση) της εκμετάλλευσης και χαρακτηρίζεται ως Φυτική, Κτηνοτροφική και Μικτή. Ειδικότερα, η παραγωγική κατεύθυνση της γεωργικής εκμετάλλευσης θεωρείται:

Φυτική: εφόσον ο κλάδος που συνεισφέρει στην παραγωγική δυναμικότητα (εκφρασμένη ως τυπική απόδοση) της εκμετάλλευσης σε ποσοστό άνω του 50% είναι η φυτική παραγωγή.

Κτηνοτροφική: εφόσον ο κλάδος που συνεισφέρει στην παραγωγική δυναμικότητα (εκφρασμένη ως τυπική απόδοση) της εκμετάλλευσης σε ποσοστό άνω του 50% είναι η ζωική παραγωγή.

Μικτή: εφόσον ο κλάδος που συνεισφέρει στην παραγωγική δυναμικότητα (εκφρασμένη ως τυπική απόδοση) της εκμετάλλευσης σε ποσοστό άνω του 50% είναι η μελισσοκομία ή η σηροτροφία και λοιπές μικτές εκμεταλλεύσεις ή σε κάθε άλλη περίπτωση.

ιβ) Μόνιμη κατοικία

Μόνιμη κατοικία είναι η μόνιμη εγκατάσταση ενός ατόμου και της οικογένειάς του σ' ένα τόπο με πρόθεση να τον χρησιμοποιήσει στη διάρκεια του χρόνου ως κέντρο της κοινωνικής και οικονομικής του δραστηριότητας. Η πρόθεση συμπεραίνεται μετά από αντικειμενική εκτίμηση, τεκμαίρεται από ενέργειες, που οδηγούν στην διαπίστωση βούλησης διαρκούς και μόνιμης σύνδεσης με ορισμένο τόπο.

ιγ) Επαρκή επαγγελματικά προσόντα

Τα επαρκή επαγγελματικά προσόντα υφίστανται στο πρόσωπο του δικαιούχου εφόσον συντρέχει μία από τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

Κατέχει Τίτλο Σπουδών/Πτυχίο γεωτεχνικής κατεύθυνσης, τουλάχιστον επιπέδου 3 του Εθνικού Πλαισίου Προσόντων. Οι τίτλοι σπουδών/πτυχίων επιπέδων 3-5 πρέπει να βρίσκονται σε συνάφεια με τον προσανατολισμό της γεωργικής εκμετάλλευσης κάτι το οποίο

δεν απαιτείται για τους τίτλους επιπέδου 6 ή ανώτερου επιπέδου.

Κατέχει ή αποκτά βεβαίωση-πιστοποιητικό παρακολούθησης ανάλογης κατεύθυνσης (σε συνάφεια με το προσανατολισμό της γεωργικής εκμετάλλευσης) πιστοποιημένου προγράμματος διάρκειας τουλάχιστον 150 ωρών, από τον ΕΛΓΟ «ΔΗΜΗΤΡΑ».

Τα επαρκή επαγγελματικά προσόντα πρέπει είτε να υφίσταται κατά την ημερομηνία υποβολής της αίτησης και του φακέλου υποψηφιότητας είτε να αποκτηθούν σε διάστημα που δεν υπερβαίνει τους 36 μήνες από την ημερομηνία λήψης της απόφασης ένταξης.

ιδ) Πληροφοριακό Σύστημα Διαχείρισης Κρατικών Ενισχύσεων (ΠΣΚΕ)

Το Πληροφοριακό Σύστημα Διαχείρισης Κρατικών Ενισχύσεων (εφεξής ΠΣΚΕ) που περιλαμβάνει τις διαδικασίες και τα δεδομένα που απαιτούνται για τη διαχείριση, έλεγχο και υλοποίηση του υπομέτρου 6.1. Οι διαδικασίες αφορούν ενδεικτικά στην υποβολή αιτήσεων στήριξης, στην αξιολόγησή τους, στη βαθμολόγησή τους, στις τροποποιήσεις και ανακλήσεις πράξεων, στην υποβολή αιτημάτων πληρωμής, στον διοικητικό τους έλεγχο και γενικότερα στην εφαρμογή και διαχείριση με ηλεκτρονικό τρόπο των πράξεων υλοποίησης του υπομέτρου 6.1.

ιε) Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα Αγροτικής Ανάπτυξης (ΟΠΣΑΑ)

Αποτελεί το πληροφοριακό σύστημα για την υλοποίηση των μέτρων, υπομέτρων και δράσεων του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ) 2014 – 2020 του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο Νόμο 4314/2014. Επιτρέπει δε, τη διασύνδεση με το ΠΣΚΕ και άλλα πληροφοριακά συστήματα για την ανταλλαγή δεδομένων που σχετίζονται με τον προγραμματισμό, την αξιολόγηση, τη διαχείριση και τον έλεγχο του ΠΑΑ.

ιστ) Αίτηση στήριξης

Ως αίτηση στήριξης νοείται το σύνολο των απαραίτητων εγγράφων του φακέλου υποψηφιότητας. Ενδεικτικά αναφέρονται η αίτηση υπαγωγής στο μέτρο, το επιχειρηματικό σχέδιο, τα δικαιολογητικά που αποδεικνύουν τις προϋποθέσεις επιλεξιμότητας, τα απαραίτητα δικαιολογητικά για τη βαθμολόγηση της αίτησης κ.λπ..

Δικαίωμα υποβολής αίτησης στήριξης έχουν φυσικά και νομικά πρόσωπα για τα οποία κατά την ημερομηνία υποβολής της αίτησης στήριξης, πληρούνται αθροιστικά οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

α1) Οι υποψήφιοι δικαιούχοι φυσικά πρόσωπα:

Έχουν συμπληρώσει το 18ο έτος της ηλικίας τους, έχουν πλήρη δικαιοπρακτική ικανότητα και φερεγγυότητα σύμφωνα με τις διατάξεις του Αστικού Κώδικα και δεν έχουν υπερβεί το

41ο έτος της ηλικίας τους.

Είναι μόνιμοι κάτοικοι των περιοχών εφαρμογής του Υπομέτρου 6.1.

α2) Οι υποψήφιοι δικαιούχοι Νομικά πρόσωπα:

Έχουν ως αρχηγό – νόμιμο εκπρόσωπο τους νέο γεωργό.

Έχουν ως αρχηγό – νόμιμο εκπρόσωπο νέο γεωργό, ο οποίος μετέχει στο κεφάλαιο του νομικού προσώπου σε ποσοστό τουλάχιστον 51% .

Έχουν έδρα στην ευρύτερη περιοχή του τόπου της μόνιμης κατοικίας του αρχηγού – νόμιμου εκπροσώπου τους και εντός της ίδιας Περιφέρειας.

Έχουν ως κύρια δραστηριότητα στον πρωτογενή τομέα στη γεωργική παραγωγή.

Δραστηριότητες στην αλιεία δεν λαμβάνονται υπόψη.

β) Οι νέοι γεωργοί αρχηγοί των γεωργικών εκμεταλλεύσεων έχουν εγκατασταθεί για πρώτη φορά, κατά το δωδεκάμηνο που προηγείται της ημερομηνίας υποβολής της αίτησης στήριξης.

γ) Είναι εγγεγραμμένοι στο Ολοκληρωμένο Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου (ΟΣΔΕ) και έχουν υποβάλλει Ενιαία Αίτηση Στήριξης κατά το έτος υποβολής της αίτησης στήριξης στο υπομέτρο 6.1.

δ) Είναι εγγεγραμμένοι στο ΜΑΑΕ ως επαγγελματίες αγρότες νεοεισερχόμενοι στον αγροτικό τομέα για τα φυσικά πρόσωπα ή ως κάτοχοι για τα νομικά πρόσωπα. Ειδικά για τα νομικά πρόσωπα, οι αρχηγοί / διαχειριστές αυτών πρέπει να έχουν οριστεί ως νόμιμοι εκπρόσωποι αυτών.

ε) Οι νέοι γεωργοί αρχηγοί των γεωργικών εκμεταλλεύσεων δεν πρέπει να έχουν ασκήσει γεωργική επαγγελματική δραστηριότητα τουλάχιστον κατά τα τελευταία 5 έτη πριν την ημερομηνία πρώτης εγκατάστασης.

στ) Να εκπληρώνουν την ιδιότητα του «ενεργού» αγρότη εντός 18 μηνών από την ημερομηνία πρώτης εγκατάστασης.

ζ) Οι νέοι γεωργοί αρχηγοί των γεωργικών εκμεταλλεύσεων διαθέτουν επαρκή επαγγελματικά προσόντα ή αναλαμβάνουν τη δέσμευση να τα αποκτήσουν μέσω του Υπομέτρου 1.1 του ΠΑΑ 2014 – 2020 εντός 36 μηνών από την ημερομηνία λήψης της απόφασης έγκρισής τους.

η) Υποβάλλουν Επιχειρηματικό Σχέδιο, με ελάχιστη διάρκεια υλοποίησης τα τρία (3) έτη και μέγιστη τα τέσσερα (4) έτη με δεσμευτικούς ποιοτικούς ή/και ποσοτικούς στόχους και χρονικές προθεσμίες, για την ανάπτυξη των γεωργικών δραστηριοτήτων τους και αναλαμβάνουν τις σχετικές υποχρεώσεις και δεσμεύσεις, συμπεριλαμβανομένης της απόκτησης ή συμπλήρωσης επαρκούς επαγγελματικής ικανότητας, εφόσον απαιτείται.

θ) Εμπίπτουν στον ορισμό των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων (σύσταση Επιτροπής 2003/361/ΕΚ).

Κριτήρια Επιλεξιμότητας της Γεωργικής Εκμετάλλευσης

Η γεωργική εκμετάλλευση πρέπει να βρίσκεται στην ευρύτερη περιοχή του τόπου της μόνιμης κατοικίας του/της αρχηγού της εκμετάλλευσης. Εκμεταλλεύσεις ή τμήματα εκμεταλλεύσεων που δεν βρίσκονται στην ευρύτερη περιοχή του τόπου μόνιμης κατοικίας των αρχηγών της εκμετάλλευσης δεν γίνονται αποδεκτά για τους σκοπούς του προγράμματος.

Η γεωργική εκμετάλλευση πρέπει να έχει μέγεθος παραγωγικής δυναμικότητας (εκφρασμένη ως τυπική απόδοση) τουλάχιστον ίσο με 8.000 € έως και 100.000 €.

Τα αγροτεμάχια της εκμετάλλευσης πρέπει να είναι:

Ιδιότητα ή μισθωμένα ή συνδυασμός τους.

Μεγαλύτερα ή ίσα της ελάχιστης έκτασης κατά τύπο αγροτεμαχίου που είναι επιλέξιμη στα καθεστώτα της ενιαίας ενίσχυσης.

Το ζωικό και μελισσοκομικό κεφάλαιο της εκμετάλλευσης πρέπει να είναι ιδιόκτητο.

Το σύνολο της γεωργικής εκμετάλλευσης πρέπει να έχει περιληφθεί στην Ενιαία Αίτηση Ενίσχυσης κατά το έτος υποβολής της αίτησης στήριξης προς ένταξη στο Υπομέτρο 6.1 από τον υποψήφιο δικαιούχο.

Ως προς τις οικογενειακές εκμεταλλεύσεις ισχύουν επιπλέον τα ακόλουθα:

Η ιδιοκτησία στα πλαίσια της οικογένειας θεωρείται ότι υφίσταται στο πρόσωπο και των δύο συζύγων, ανεξαρτήτως πραγματικού γεγονότος. Συνεπώς στη γεωργική έκταση του υποψηφίου δικαιούχου συνυπολογίζεται και η γεωργική εκμετάλλευση που ανήκει στο/στη σύζυγο εφόσον αυτή έχει περιληφθεί στην Ενιαία Αίτηση Ενίσχυσης του υποψηφίου κατά το έτος υποβολής της αίτησης στήριξης προς ένταξη στο Υπομέτρο 6.1.

Μόνο ένας εκ των συζύγων μπορεί να θεωρηθεί ως αρχηγός της οικογενειακής εκμετάλλευσης. Μεταβίβαση της αρχηγίας γεωργικής εκμετάλλευσης από σύζυγο που είναι εγγεγραμμένος στο ΜΑΑΕ με την ιδιότητα του επαγγελματία αγρότη ή έχει τις προϋποθέσεις χαρακτηρισμού στο ΜΑΑΕ ως επαγγελματίας αγρότης, δεν γίνεται αποδεκτή για την ένταξη στο Υπομέτρο 6.1.

Το σύνολο της εκμετάλλευσης του υποψηφίου πρέπει να έχει περιληφθεί στην Ενιαία Αίτηση Ενίσχυσης που αυτός έχει υποβάλλει στον ΟΠΕΚΕΠΕ.

Επιχειρηματικό Σχέδιο Υποψηφίων

Οι υποψήφιοι προκειμένου να αξιολογηθούν υποχρεούνται να υποβάλλουν πολυετές Επιχειρηματικό Σχέδιο, το οποίο πρέπει να περιγράφει με ρεαλιστικότητα τις ενέργειες για την ανάπτυξη της γεωργικής εκμετάλλευσης σε σχέση με την αρχική κατάσταση μέσω διατύπωσης σχετικών δεσμευτικών ποσοτικών ή ποιοτικών στόχων για την οικονομική και περιβαλλοντική βιωσιμότητα της εκμετάλλευσης.

Το επιχειρηματικό σχέδιο πρέπει να έχει γεωργικό προσανατολισμό και να αφορά τον γεωργικό τομέα, δηλαδή να αφορά την πρωτογενή γεωργική παραγωγή (συμπεριλαμβανομένων δραστηριοτήτων όπως η διαλογή και απλή συσκευασία ιδίων προϊόντων), χωρίς να αποκλείεται κάποια στοιχεία να αφορούν εν μέρει, αλλά όχι αποκλειστικά, και την παροχή γεωργικών υπηρεσιών.

Η ελάχιστη διάρκεια υλοποίησης του επιχειρηματικού σχεδίου είναι τα τρία και η μέγιστη τα τέσσερα έτη από την ημερομηνία έκδοσης της απόφασης ένταξης. Η έναρξη της υλοποίησης του επιχειρηματικού σχεδίου πρέπει να αρχίσει το αργότερο εντός εννέα μηνών από την προαναφερόμενη απόφαση ένταξης.

Το επιχειρηματικό σχέδιο αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της αίτησης στήριξης και συμπληρώνεται σύμφωνα με τυποποιημένο υπόδειγμα που αναρτάται σε ηλεκτρονική μορφή στο ΠΣΚΕ. Η υποβολή του επιχειρηματικού σχεδίου σε ηλεκτρονική μορφή όπως και η συμφωνία με το περιεχόμενο και προϋποθέσεις του παρόντος άρθρου είναι υποχρεωτική και όρος επιλεξιμότητας.

Το επιχειρηματικό σχέδιο περιλαμβάνει τα εξής:

Περιγραφή αρχικής κατάστασης της γεωργικής εκμετάλλευσης ως προς τα εξής:

(α) Σύντομο βιογραφικό σημείωμα του αρχηγού της γεωργικής εκμετάλλευσης με ιδιαίτερη αναφορά στην προηγούμενη επαγγελματική του δραστηριότητα, σε τυχούσα εμπειρία σε γεωργικές δραστηριότητες και στο ιστορικό της έναρξης της γεωργικής του δραστηριότητας ως αρχηγού γεωργικής εκμετάλλευσης.

(β) Περιγραφή της υφιστάμενης δραστηριοποίησης του νομικού προσώπου.

(γ) Αναλυτική περιγραφή της αρχικής κατάστασης με αναφορά σχετικών οικονομικών και λειτουργικών στοιχείων της εκμετάλλευσης και ειδικά στοιχείων για το μέγεθος και τη δυναμικότητα – τυπική απόδοση αυτής, το φυτικό και ζωικό κεφάλαιο, τις υφιστάμενες εγκαταστάσεις και εξοπλισμό, την υφιστάμενη κατεύθυνση εκμετάλλευσης (φυτική, κτηνοτροφική, μικτή).

Περιγραφή τελικής (μελλοντικής) κατάστασης της γεωργικής εκμετάλλευσης ως προς τα εξής:

(α) Αναλυτική περιγραφή και αιτιολόγηση της μελλοντικής κατάστασης ως προς τις εκτάσεις των καλλιεργειών και τα εκτρεφόμενα ζώα, τις εγκαταστάσεις και τον εξοπλισμό της εκμετάλλευσης και την κατεύθυνση της (φυτική, κτηνοτροφική, μικτή). Ενδεικτικά η αιτιολόγηση της μελλοντικής κατάστασης μπορεί να συνδέεται με, τον υφιστάμενο εξοπλισμό της εκμετάλλευσης, ιδιαίτερες γνώσεις του γεωργού, την τάση της αγοράς, την απόφαση παραγωγής ποιοτικών προϊόντων που συνδέονται με τον τόπο παραγωγής κ.λπ.

(β) Αναλυτική περιγραφή του/των στόχου/ων του επιχειρηματικού σχεδίου με αναφορά σε ορόσημα/ημερομηνίες επίτευξης.

(γ) Αναλυτική περιγραφή των δεσμεύσεων που ο δικαιούχος ή/και ο αρχηγός της εκμετάλλευσης αναλαμβάνουν κατά την υλοποίηση του επιχειρηματικού σχεδίου, σύμφωνα με το ειδικό θεσμικό πλαίσιο του Υπομέτρου 6.1 ή τις γενικότερες υποχρεώσεις που προκύπτουν από τις εθνικές και κοινοτικές απαιτήσεις, με αναφορά σε ορόσημα/ημερομηνίες επίτευξης.

(δ) Αναλυτική περιγραφή των ενεργειών προς επίτευξη των σχετικών στόχων και δεσμεύσεων, μαζί με σχετικό χρονοδιάγραμμα για τα ορόσημα υλοποίησης αυτών. Οι σχετικές δραστηριότητες μπορούν να αφορούν ενδεικτικά:

Την αύξηση της καλλιεργούμενης έκτασης ή του ζωικού κεφαλαίου (για παράδειγμα απόκτηση γης ή αγορά ζωικού κεφαλαίου).

Την αναδιάρθρωση της εκμετάλλευσης.

Την υλοποίηση επενδύσεων (για παράδειγμα αγορά εξοπλισμού, δημιουργία νέων ή επέκταση εγκαταστάσεων).

Την υλοποίηση λοιπών παρεμβάσεων οικονομικού, τεχνολογικού ή οργανωτικού εκσυγχρονισμού (για παράδειγμα συμμετοχή σε κατάρτιση, συμβουλευτικές υπηρεσίες, ενέργειες πιστοποίησης, συμμετοχή σε συλλογικές ενέργειες προώθησης ή συλλογικές επενδύσεις), όταν δεν τίθενται ως στόχοι.

Το επιχειρηματικό σχέδιο συντάσσεται από σύμβουλο γεωτεχνικό ή τεχνολόγο γεωπονίας ο οποίος αναλαμβάνει πέραν της υποχρέωσης εκπόνησης του επιχειρηματικού σχεδίου και την υποχρέωση τεχνικής στήριξης του υποψηφίου μέχρι την ολοκλήρωση του επιχειρηματικού σχεδίου (υποβολή αιτημάτων τροποποίησης επιχειρηματικού σχεδίου, αιτημάτων πληρωμής, κλπ). Η σχετική έννομη σχέση αποδεικνύεται μέσω σύναψης ιδιωτικού συμφωνητικού μεταξύ του συμβούλου και του υποψήφιου δικαιούχου.

Το επιχειρηματικό σχέδιο μπορεί να τροποποιείται κατ' ανώτερο δύο φορές, με σκοπό την καλύτερη και έγκαιρη ανταπόκριση σε μεταβαλλόμενες συνθήκες υλοποίησης. Οι

τροποποιήσεις θα γίνονται αποδεκτές μόνο ύστερα από σαφή αιτιολόγηση, σύμφωνα με το άρθρο 21 της παρούσας.

Δεσμεύσεις και Υποχρεώσεις Δικαιούχων

Επιπρόσθετα, ο δικαιούχος αναλαμβάνει τις παρακάτω δεσμεύσεις καθώς και τις επί μέρους χρονικές προθεσμίες επίτευξής τους που αφορούν στα ακόλουθα:

Να αρχίσει την υλοποίηση του επιχειρηματικού σχεδίου το αργότερο εντός εννέα (9) μηνών από την ημερομηνία της απόφασης ένταξης. Ως έναρξη υλοποίησης θεωρείται η έναρξη δραστηριοτήτων στη ΔΟΥ από τον αρχηγό της γεωργικής εκμετάλλευσης σχετικά με την άσκηση γεωργικής δραστηριότητας ή τη διαχείριση του νομικού προσώπου με κύρια δραστηριότητα στη γεωργία. Οι εν λόγω δραστηριότητες πρέπει να διατηρηθούν μέχρι την ολοκλήρωση και ορθή υλοποίηση του επιχειρηματικού σχεδίου. Η καθυστέρηση της έναρξης της υλοποίησης μέχρι εννιά (9) μήνες σε καμία περίπτωση δεν παρατείνει την καταληκτική προθεσμία για την ολοκλήρωση του επιχειρηματικού σχεδίου, ήτοι εντός τεσσάρων (4) ετών από την απόφαση ένταξης.

Να αποκτήσει Άδεια προέγκρισης εγκατάστασης για πτηνοκτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις, όπου απαιτείται, εντός ενός (1) έτους από την ημερομηνία της απόφασης ένταξης.

Να αποκτήσει, το αργότερο εντός 18 μηνών, την ιδιότητα του «ενεργού αγρότη» (άρθρο 3, παράγραφος δ) από την ημερομηνία πρώτης εγκατάστασής και να τη διατηρήσει έως την ολοκλήρωση και ορθή υλοποίηση του επιχειρηματικού σχεδίου.

α) Στην περίπτωση ατομικών γεωργικών εκμεταλλεύσεων, ο αρχηγός της εκμετάλλευσης εντός δύο ετών από την πρώτη εγκατάσταση να αποκτήσει την ιδιότητα του «επαγγελματία αγρότη», και να τη διατηρήσει έως την ολοκλήρωση και ορθή υλοποίηση του επιχειρηματικού σχεδίου.

β) Στην περίπτωση γεωργικών εκμεταλλεύσεων οι οποίες ανήκουν σε Νομικά Πρόσωπα, ο αρχηγός της εκμετάλλευσης εντός δύο ετών από την πρώτη εγκατάσταση να αποκτήσει ποσοστό απασχόλησης και ποσοστό εισοδήματος από την άσκηση επιχειρηματικής δραστηριότητας σε νομικό πρόσωπο με γεωργική δραστηριότητα αντίστοιχα με αυτά που ορίζονται για τον επαγγελματία αγρότη και να τα διατηρήσει έως την ολοκλήρωση και ορθή υλοποίηση του επιχειρηματικού σχεδίου.

Ο αρχηγός της γεωργικής εκμετάλλευσης να αποκτήσει επαρκή επαγγελματικά προσόντα, (άρθρο 3, παράγραφος ιδ) εντός χρονικής περιόδου η οποία δεν υπερβαίνει τους 36 μήνες από την ημερομηνία της απόφασης ένταξης, εφόσον δεν τα διαθέτει.

Ο αρχηγός της γεωργικής εκμετάλλευσης (άρθρο 3, παράγραφος ε) να διατηρήσει την

ιδιότητά του έως την ολοκλήρωση και την ορθή υλοποίηση του επιχειρηματικού σχεδίου.

Να υποβάλει Ενιαία Αίτηση Ενίσχυσης στον ΟΠΕΚΕΠΕ ανελλιπώς καθ' όλη τη διάρκεια του επιχειρηματικού σχεδίου.

Η γεωργική εκμετάλλευση του/της υποψηφίου πρέπει να βρίσκεται στην ευρύτερη περιοχή του τόπου της μόνιμης κατοικίας του/της. Αγροτεμάχια εκτός της ευρύτερης περιοχής δεν γίνονται αποδεκτά από το μέτρο.

Να διατηρεί τουλάχιστον την αρχική παραγωγική δυναμικότητα της εκμετάλλευσης (σε όρους τυπικής απόδοσης) με την οποία εγκρίθηκε για το Υπομέτρο 6.1 έως την ολοκλήρωση και την ορθή υλοποίηση του επιχειρηματικού σχεδίου. Συνεπώς δεν πρέπει, κατά τη διάρκεια του επιχειρηματικού του σχεδίου η τυπική απόδοση της εκμετάλλευσης να πέσει κάτω από εκείνη του έτους ένταξης.

Ο αρχηγός της εκμετάλλευσης να διατηρήσει τον τόπο μόνιμης κατοικίας του και την έδρα του νομικού προσώπου σε περιοχή εφαρμογής του Υπομέτρου 6.1 εντός της ίδιας Περιφέρειας έως την ολοκλήρωση και την ορθή υλοποίηση του επιχειρηματικού σχεδίου.

Έως την ολοκλήρωση και την ορθή υλοποίηση του επιχειρηματικού σχεδίου, να διατηρήσει την βαθμολογία που επιτυγχάνει βάσει των κριτηρίων επιλογής σε επίπεδο ανώτερο ή τουλάχιστον ίσο με το επίπεδο της βαθμολογίας του τελευταίου δικαιούχου, εφόσον υπάρχουν επιλαχόντες. Στην περίπτωση που δεν υπάρχουν επιλαχόντες να διατηρήσει την βαθμολογία που επιτυγχάνει σε επίπεδο ανώτερο εκείνου της ελάχιστης επιλέξιμης βαθμολογίας.

Ο δικαιούχος Νομικό Πρόσωπο να διατηρεί ως κύρια δραστηριότητα τη γεωργική ως την ολοκλήρωση και την ορθή υλοποίηση του επιχειρηματικού σχεδίου.

Να αποδέχεται και να διευκολύνει ελέγχους και ενέργειες για την παρακολούθηση και τον έλεγχο της ορθής υλοποίησης του επιχειρηματικού σχεδίου, την επίτευξη των συναφών στόχων και την τήρηση της εθνικής ή κοινοτικής νομοθεσίας και ειδικά να αποδέχεται και να διευκολύνει επιτόπιους ελέγχους ή επισκέψεις που πραγματοποιούν Εθνικά και Κοινοτικά Όργανα, προσκομίζοντας οποιοδήποτε στοιχείο που αφορά την εκτέλεση της πράξης, εφόσον ζητηθεί.

Να ενημερώνει έγκαιρα και ορθά τις αρμόδιες υπηρεσίες σχετικά με την πορεία υλοποίησης της πράξης, αποστέλλοντας όλα τα σχετικά έγγραφα που αφορούν στη φυσική και οικονομική υλοποίηση της πράξης όπως και να λαμβάνει τις σχετικές εγκρίσεις και να συμμορφώνεται προς τις υποδείξεις των αρμοδίων υπηρεσιών.

Να αποδέχεται πρόσκληση συμμετοχής σε ενέργειες που διεξάγονται για συλλογή

λογιστικών στοιχείων όσον αφορά εισοδήματα και οικονομική λειτουργία των γεωργικών εκμεταλλεύσεων (έρευνα για τη διάρθρωση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων) ή για συλλογή δεδομένων και άλλων πληροφοριών που αφορούν την αξιολόγηση του ΠΑΑ 2014-2020.

Να αποδέχεται τη συμπερίληψή του στο κατάλογο των πράξεων του ΠΑΑ που δημοσιοποιεί η ΕΥΔ ΠΑΑ ή η Περιφέρεια με στοιχεία όπως η ονομασία του δικαιούχου, ημερομηνία έναρξης και λήξης, συνολική δαπάνη και Περιφέρεια.

Οι ως άνω δεσμεύσεις περιλαμβάνονται στο επιχειρηματικό σχέδιο του υποψηφίου και στην απόφαση ένταξης, αποτελώντας συμβατικούς όρους της απόφασης. Κάθε δικαιούχος πρέπει να τις τηρεί μέχρι την ολοκλήρωση και την ορθή υλοποίηση του επιχειρηματικού σχεδίου καθώς και να τηρεί τις επί μέρους χρονικές προθεσμίες επίτευξής τους.

Κατά τη διάρκεια της υλοποίησης του επιχειρηματικού σχεδίου, οι ΔΑΟΚ επιβλέπουν την υλοποίηση και παρακολουθούν την πορεία επίτευξης των δεσμεύσεων.

Οικονομική Στήριξη

Η οικονομική στήριξη για την πρώτη εγκατάσταση των νέων γεωργών χορηγείται με τη μορφή κατ' αποκοπή ποσού στήριξης, μετά έκδοση απόφασης έγκρισης του αιτήματος στήριξης.

Η οικονομική στήριξη χορηγείται με τη μορφή κεφαλαίου και καταβάλλεται σε δύο δόσεις. Η α' δόση (70% του συνολικού ποσού στήριξης) καταβάλλεται αμέσως μετά την έκδοση της απόφασης ένταξης. Η τελευταία δόση καταβάλλεται εντός 5 ετών από την ένταξη με προϋποθέσεις την ορθή υλοποίηση του επιχειρηματικού σχεδίου και την επίτευξη των συναφών στόχων και δεσμεύσεων.

Το ποσό στήριξης κυμαίνεται από 17.000 έως 22.000 ευρώ ως εξής (Πίνακας 1):

Για γεωργικές εκμεταλλεύσεις που στην μελλοντική κατάσταση έχουν φυτική ή και μικτή παραγωγική κατεύθυνση το ποσό στήριξης είναι 17.000 ευρώ και αυξάνεται στα 19.500 ευρώ εφόσον η περιοχή μόνιμης κατοικίας των αρχηγών των εκμεταλλεύσεων βρίσκεται σε περιοχές ορεινές ή μειονεκτικές ή σε μικρά νησιά (νησιά μέχρι και 3.000 κατοίκους πληθυσμό) ή συνδυασμό αυτών των κατηγοριών περιοχών.

Για γεωργικές εκμεταλλεύσεις που στην μελλοντική κατάσταση έχουν κτηνοτροφική παραγωγική κατεύθυνση το ποσό στήριξης είναι 19.500 ευρώ ή 22.000 ευρώ εφόσον η περιοχή μόνιμης κατοικίας των αρχηγών των εκμεταλλεύσεων βρίσκεται σε περιοχές ορεινές ή μειονεκτικές ή σε μικρά νησιά (νησιά μέχρι και 3.000 κατοίκους πληθυσμό) ή συνδυασμό αυτών των κατηγοριών περιοχών.

**Πίνακας Ύψος ενίσχυσης (σε ευρώ) σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις Δικαιούχων του υπομέτρου 6.1.
(ΠΑΑ 2014-2020).**

A/A	ΚΡΙΤΗΡΙΟ	ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΙΜΩΝ- ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΚΡΙΤΗΡΙΟΥ	ΥΨΟΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ (€)
1	Προσανατολισμός παραγωγής εκμετάλλευσης στη μελλοντική κατάσταση	Φυτική	17.000
		Μικτή	17.000
		Κτηνοτροφική	19.500
2	Προσαύξηση στα ανωτέρω ποσά ανάλογα με την περιοχή μόνιμης κατοικίας του αρχηγού της εκμετάλλευσης	Ορεινή	2.500
		Μειονεκτική	2.500
		Μικρά νησιά με πληθυσμό μέχρι και 3.000 κατοίκους	2.500
		Λοιπές περιοχές	0
Ύψος στήριξης που μπορεί να χορηγηθεί - Σύνολο		Μέγιστο	22.000
		Ελάχιστο	17.000

ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑ 4. ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ/ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑΣ ΚΑΙ ΝΕΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ

(Δρ Δ. Κατσαντώνης, Δρ Κ. Γρηγοριάδου, Δρ Ι. Μάνθος, Δρ Ειρ. Σάρρου, Δρ Π. Δρογούδη, Δρ Θ. Σωτηρόπουλος, Δρ Γ. Παντελίδης, Δρ Ε. Τσαλίκη, Δρ Β. Κοτσάμπαση, Δρ Γ. Συμεών, Δρ Μ. Καρατζιά, Δρ Μ. Αναστασιάδου, Δρ Δ. Τσιώκος, Δρ Ε. Μπόνος, Δρ Β. Ντότας, Δρ Γ. Λαλιώτης, Δρ Λ. Χαριστός, Δρ Λ. Τούλιος, Δρ Δ. Βλαχοστέργιος, Δρ Δ. Μπαξεβάνος, Δρ Ε. Νίνου, Δρ Α. Καργιωτίδου, Δρ Δ. Λόκα, Δρ Π. Διαμαντοπούλου)

4.1. Γεωργία Ακριβείας

Γεωργία Ακριβείας είναι η μέθοδος της γεωργικής πρακτικής που χρησιμοποιεί μια πληροφορία προσδιορισμένη με ακρίβεια στο χώρο ή/και το χρόνο, προκειμένου να μεγιστοποιήσει την αποδοτικότητα των εισροών ή και να ελαχιστοποιήσει τις βλαβερές τους συνέπειες.

Η ηλεκτρονική επανάσταση των τελευταίων δεκαετιών έφερε στο φως τρεις νέες τεχνολογίες πληροφόρησης, που συνέβαλαν αποφασιστικά στη γέννηση της Γεωργίας Ακριβείας. Οι τεχνολογίες αυτές είναι τα Γεωγραφικά Συστήματα Πληροφοριών (GIS), τα Γεωγραφικά Συστήματα Εντοπισμού Θέσης (GPS) και η Τηλεπισκόπηση (Remote Sensing).

Μαζί με το GIS, το GPS και την δορυφορική τηλεπισκόπηση, εμφανίστηκε μία μεγάλη γκάμα από αισθητήρες και υπολογιστικά συστήματα (monitors και controllers) που προσαρμόζονται στον γεωργικό εξοπλισμό.

Με τη χρήση όλων των παραπάνω μπορούμε να κατευθύνουμε τα γεωργικά μηχανήματα ώστε να παρέχουν την ακριβή τους θέση κατά τη διάρκεια της κίνησής τους για την εκπλήρωση των λειτουργιών τους και είτε να καταγράφουν λεπτομερή στοιχεία για διάφορες παραμέτρους, είτε να διαφοροποιούν τη λειτουργία τους ανάλογα με συγκεκριμένο προγραμματισμό ή με τις συνθήκες που συναντούν σε κάθε προσδιορισμένο χωρικά σημείο ενός αγροκτήματος.

Αν στα παραπάνω προσθέσουμε τη δυνατότητα της καταγραφής και της γρήγορης επεξεργασίας μεγάλων όγκων στοιχείων, έχουμε τη βάση πάνω στην οποία στηρίχτηκε η ιδέα της Γεωργίας Ακριβείας τα τελευταία χρόνια.

Αναλυτικές πληροφορίες για το αντικείμενο της Γεωργίας Ακριβείας, μπορείτε να βρείτε στα συνημμένα αρχεία :

[ΟΔΗΓΟΙ\γ1Ι\)ELECT_γ1ΙΙ\)LINKS_γ1ΙΙΙ\)EXERC.docx](#)

[ΟΔΗΓΟΙ\γ9Ι\)ELECT_γ9ΙΙ\)LINKS.docx](#)

4.2. Τεχνικές καλλιέργειας φυλλοβόλων οπωροφόρων δένδρων

Η καλλιέργεια των οπωροφόρων δέντρων έχει μεγάλη οικονομική σημασία εξασφαλίζοντας ικανοποιητικό εισόδημα στους καλλιεργητές. Στους οπωρώνες εφαρμόζονται σήμερα ιδιαίτερες τεχνικές εγκατάστασης και ανάπτυξης, καθώς και ποικίλες καλλιεργητικές περιποιήσεις, έτσι ώστε να επιτυγχάνεται η καλύτερη δυνατή απόδοση στη συγκομιδή και στη μετέπειτα διακίνηση των παραγομένων καρπών.

Η εγκατάσταση ενός οπωρώνα είναι μεγίστης σημασίας εργασία διότι απαιτείται διάθεση μεγάλου κεφαλαίου αφενός και αφετέρου επειδή ο οπωρώνας είναι πολυετής καλλιέργεια. Πριν την εγκατάσταση ενός οπωρώνα επιβάλλεται να γίνει μια μελέτη και να ληφθούν υπόψη αρκετοί παράγοντες για να μην αποβεί η επιχείρηση οικονομικά ασύμφορη.

Ειδικότερα, θα πρέπει να προσεχθούν οι κλιματικές συνθήκες, καθώς για κάθε είδος οπωροφόρου υπάρχει ένα θερμοκρασιακό εύρος για την ανάπτυξή του, η επίδραση χαμηλών θερμοκρασιών για τη διακοπή του ληθάργου των οφθαλμών των οπωροφόρων δέντρων, το πολλαπλασιαστικό υλικό που θα χρησιμοποιηθεί, το υποκείμενο που θα χρησιμοποιηθεί ανάλογα με το σύστημα διαμόρφωσης, η επιλογή του είδους και της ποικιλίας και οι αποστάσεις φύτευσης. Η χρήση επικονιαστών είναι πολλές φορές απαραίτητη. Η καλλιεργητικές τεχνικές θα πρέπει να βασίζονται στη μείωση του κόστους, αλλά και στο σεβασμό προς τον καταναλωτή ακολουθώντας αυστηρά το επιλεγμένο σύστημα παραγωγής (πχ ολοκληρωμένο, βιολογικό) παίρνοντας τις κατάλληλες πιστοποιήσεις. Οι όποιες επεμβάσεις με φυτοπροστατευτικά σκευάσματα ή σκευάσματα θρέψης θα πρέπει να γίνονται με ορθολογιστικό τρόπο και πάντοτε μετά από απαραίτητες εδαφολογικές και φυλλοδιαγνωστικές αναλύσεις.

Για τον καθορισμό του κατάλληλου βαθμού ωριμότητας των καρπών κατά τη συγκομιδή, θα πρέπει να χρησιμοποιούνται τα αντίστοιχα για κάθε είδος κριτήρια ωριμότητας. Οι σωστοί μετασυλλεκτικοί χειρισμοί είναι απαραίτητοι για να εξασφαλίσουν την επιμήκυνση της περιόδου διάθεσης των προϊόντων αλλά και την διατήρηση της ποιότητάς τους.

Αναλυτικότερες πληροφορίες για τις καλλιεργητικές τεχνικές στο συνημμένο αρχείο [ΟΔΗΓΟΙ\γ5I\ELECT.docx](#) , για το πολλαπλασιαστικό υλικό και τη νομοθεσία γύρω από αυτό, στο αρχείο [ΟΔΗΓΟΙ\γ2I\ELECT_γ2II\LINKS.docx](#) και για την καλλιέργεια ακρόδρυων στο αρχείο [ΟΔΗΓΟΙ\γ3I\ELECT.docx](#) .

4.3. Τεχνικές καλλιέργειας αρωματικών–φαρμακευτικών φυτών

Η καλλιέργεια των Αρωματικών/Φαρμακευτικών Φυτών (ΑΦΦ) αναπτύσσεται δυναμικά τα τελευταία έτη, με ρυθμό αύξησης που αγγίζει το 15-20% ετησίως. Ωστόσο οι τεχνικές καλλιέργειας που εφαρμόζονται πολλές φορές από τους παραγωγούς δεν είναι οι ενδεδειγμένες καθώς η καλλιέργεια αναπτύχθηκε τα τελευταία έτη και τα είδη ΑΦΦ είναι πολλά με διαφορετικές απαιτήσεις το καθένα. Η παραγωγή πρώτων υλών και η μεταποίηση των προϊόντων ΑΦΦ χωρίζονται σε τρεις κλάδους:

- Συλλογή, καλλιέργεια, μεταποίηση και εμπορία φαρμακευτικών και αρωματικών φυτών σε περιορισμένη κλίμακα,
- Παραγωγή και επεξεργασία φαρμακευτικών φυτών σε μεγάλη κλίμακα και
- Παραγωγή βιομηχανικών καλλιεργειών μεγάλης κλίμακας (οργανωμένη ή/και μεταποιημένη από τη φαρμακευτική βιομηχανία).

Ο τομέας των ΑΦΦ αποτελείται από τέσσερα βασικά στοιχεία που αφορούν την παραγωγή πρώτων υλών (δρογών), τη χονδρική πώληση, το λιανικό εμπόριο και την εξαγωγή. Αυτά τα στοιχεία μπορεί να υπάρχουν ως μεμονωμένες δραστηριότητες κάθε επιχείρησης ή ακόμη και όλα μαζί απαρτίζοντας καθετοποιημένες μονάδες παραγωγής και επεξεργασίας ΑΦΦ. Το κυριότερο χαρακτηριστικό κατά την καλλιέργεια ΑΦΦ είναι η διασφάλιση της ποιότητας των παραγόμενων προϊόντων (δρόγες, αιθέρια έλαια κλπ), η οποία εξαρτάται από το φυτικό είδος (γενότυπος, ποικιλίες, πληθυσμοί κλπ.). Αν και η ποιότητα της παραγόμενης δρόγης μπορεί να επηρεαστεί από διάφορους παράγοντες όπως οι κλιματικές συνθήκες, η συγκομιδή ζιζανίων κ.α, το φυτογενετικό υλικό είναι ο πιο καθοριστικός παράγοντας που επιδρά στην σταθερότητα των χαρακτηριστικών και των χημικών συστατικών του εκάστωτε είδους. Δίνεται δε, ολοένα και περισσότερη έμφαση στη διασφάλιση της ποιότητας λόγω της ζήτησης για τυποποιημένα προϊόντα στο εμπόριο.

Αναλυτικές πληροφορίες για τα ΑΦΦ, μπορείτε να βρείτε στο συνημμένο αρχείο

[ΟΔΗΓΟΙ\γ4I\ELECT.docx](#)

4.4. Τεχνικές καλλιέργειας λοιπών ειδών

Ένα από τα ευρύτερα καλλιεργούμενα στη χώρα μας είδη με έκταση που καλύπτει ετησίως 2,5 εκ. στέμματα, είναι το βαμβάκι. Αποτελεί ταυτόχρονα αγροτικό προϊόν και βιομηχανική πρώτη ύλη. Λόγω αυτής της διττής του ιδιότητας, η ενίσχυση της ποιότητας, της αξίας και της διεθνούς αναγνωρισιμότητας του ελληνικού βάμβακος μπορεί να στηρίξει τόσο την πρωτογενή όσο και τη δευτερογενή παραγωγή της χώρας μας

Περισσότερες πληροφορίες στο συνημμένο αρχείο [ΟΔΗΓΟΙ\γ6Ι\)ELECT COTTON.docx](#) .

Διάφορα άλλα είδη μπορούν να αποτελέσουν εναλλακτικές καλλιέργειες και πηγή αγροτικού εισοδήματος. Η καλλιέργεια των μανιταριών αποτελεί μια σύγχρονη μεγάλης κλίμακας ελεγχόμενη εφαρμογή της μικροβιακής τεχνολογίας, για την επικερδή βιομετατροπή λιγνοκυτταρινούχων υπολειμμάτων και αποβλήτων της γεωργίας ή της δασοκομίας σε τροφή σημαντικής διαιτητικής αξίας. Αυτό συμβάλλει σημαντικά στην αύξηση του εισοδήματος των παραγωγών, ενώ το υπόλειμμα της καλλιέργειας μπορεί να χρησιμοποιηθεί σαν ζωτροφή ή βελτιωτικό εδάφους.

Περισσότερες πληροφορίες στο συνημμένο αρχείο [ΟΔΗΓΟΙ\γ9Ι\)ELECT γ9ΙΙ\)LINKS.docx](#).

Τελευταία, καθώς η ζήτηση για πρωτεϊνούχες ζωτροφές εγχώριας παραγωγής αυξάνεται, μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζει η καλλιέργεια των Ψυχανθών (φυτά οικογένειας *Fabaceae*). Στη οικογένεια αυτή περιλαμβάνονται είδη τα οποία είναι ετήσια ή πολυετή, ποώδη ή θαμνώδη (δενδρώδης μηδική). Με κριτήριο τη χρήση των ψυχανθών αναγνωρίζουμε δυο μεγάλες κατηγορίες: τα όσπρια, που χρησιμοποιούνται για ανθρώπινη κατανάλωση και τα κτηνοτροφικά ψυχανθή, που αξιοποιούνται ως πρωτεϊνούχες ζωτροφές στην κτηνοτροφία. Τα κτηνοτροφικά ψυχανθή, υποδιαιρούνται σε καρποδοτικά και χορτοδοτικά με κριτήριο το φυτικό μέρος που χρησιμοποιείται στην κτηνοτροφία. Επίσης, τα ψυχανθή ταξινομούνται ανάλογα με την εποχή σποράς σε χειμερινά και ανοιξιάτικα, και ανάλογα με τις απαιτήσεις για άρδευση σε ξηρικά και αρδευόμενα.

Περισσότερες πληροφορίες στο συνημμένο αρχείο [ΟΔΗΓΟΙ\γ10Ι\)ELECTΨΥΧΑΝΘΗ-ΚΑΛΙΕΡΓΕΙΑ ΑΞΙΑ ΧΡΗΣΗ.docx](#) .

4.5. Κτηνοτροφία Ακριβείας (Precision Livestock Farming)

Σήμερα, και με δεδομένες τις τεχνικές, οικονομικές και νομικές απαιτήσεις για την ανάπτυξη της κτηνοτροφίας, η σύγχρονη εκτροφή έχει ανάγκη να υιοθετήσει αυτόματα συστήματα για τον έλεγχο και τη διαχείριση των βασικών διεργασιών, έτσι ώστε να είναι περιβαλλοντικά, κοινωνικά και οικονομικά βιώσιμη. Έτσι, ο Ευρωπαϊός κτηνοτρόφος καλείται να εφαρμόσει τη σύγχρονη τεχνολογία προκειμένου να «επιβιώσει» σε μια παγκοσμιοποιημένη αγορά.

Η **κτηνοτροφία ακριβείας (Precision Livestock Farming)** είναι μια τεχνολογία που εφαρμόζει τις αρχές της μηχανικής στην κτηνοτροφία. Απαιτεί ένα σύστημα ανίχνευσης (αισθητήρες) για τις εκροές, ένα μαθηματικό μοντέλο σχέσεων εισροών/εκροών, ένα στόχο και μια δομημένη διαδικασία για ελεγχόμενες διαδικασίες, καθώς και ένα «μοντέλο επιθεώρησης» των διαδικασιών. Η σύγχρονη τεχνολογία μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την επιλογή της ποιότητας και της ποσότητας του σιτηρεσίου, την έγκαιρη προειδοποίηση κινδύνων για την υγεία και την ευζωία των εκτρεφόμενων ζώων και τη μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος των εκτροφών. Οι διαδικασίες που υποστηρίζονται από την κτηνοτροφία ακριβείας εστιάζονται κατ' αρχήν στη διαχείριση των κινδύνων για την υγεία και την ευζωία των ζώων, έχοντας ως παραπέρα στόχο την υποστήριξη του κτηνοτρόφου στην ολοκληρωμένη διαχείριση της εκτροφής του.

Κάποιες από τις εφαρμογές που προτείνονται για τα συστήματα ακριβείας στην εκτροφή των αγροτικών ζώων, είναι οι εξής:

Εκτροφή γαλακτοπαραγωγών αγελάδων, προβάτων και αιγών: Έγκαιρη διάγνωση μαστίτιδας, πρόληψη κινδύνου θερμικής καταπόνησης των ζώων, διάγνωση χλωτοτήτων και άλλων κινητικών προβλημάτων, διάγνωση προβλημάτων υγείας που βασίζεται στον ημερήσιο χρόνο που καταναλώνουν οι αγελάδες σε μηρυκασμό, προσδιορισμός κατανάλωσης τροφής σε ατομικό επίπεδο, εκτίμηση χρόνου τοκετού, καταγραφή συμπεριφοράς των ζώων (ανάπαυση, κοινωνικοποίηση, κ.ά.), κ.ά.

Εκτροφή χοίρων: Διάγνωση χλωτοτήτων (επεξεργασία πληροφοριών από τα ενώτια των ζώων), κατανάλωση τροφής, παρακολούθηση της ανάπτυξης και του βάρους παχυνόμενων χοίρων σε ατομικό επίπεδο, κ.ά.

Εκτροφή πτηνών: Έγκαιρη διάγνωση προβλημάτων υγείας των πτηνών, εκτίμηση κινδύνων για τα προβλήματα των άκρων, εκτίμηση σχέσης ανθρώπου-πτηνών, διαχείριση θορύβων, μείωση περιβαλλοντικού αποτυπώματος, κ.ά.

Σύνοψη

Στην παρούσα διδακτική ενότητα οι εκπαιδευόμενοι έμαθαν ότι:

- οι εκμεταλλεύσεις είναι επιχειρήσεις που παράγουν προϊόντα με τη χρήση συντελεστών παραγωγής και με σκοπό το κέρδος,
- η χρήση των συντελεστών παραγωγής συνεπάγεται κόστος για τις γεωργικές εκμεταλλεύσεις. Το κόστος αυτό ονομάζεται κόστος ή δαπάνες παραγωγής,
- η γνώση των παραγωγικών δαπανών και των εσόδων/οικονομικών αποτελεσμάτων αποτελούν τη βάση για την οικονομική αξιολόγηση των εναλλακτικών σχεδίων και κλάδων παραγωγής είτε με τη χρήση του προϋπολογισμού είτε με τη χρήση του γραμμικού προγραμματισμού,
- Ο αγροτικός συνεταιρισμός αποτελεί ένα παγκοσμίως διαδεδομένο και επιτυχημένο είδος συλλογικής επιχειρηματικότητας των αγροτών.
- Οι ομάδες παραγωγών (Ομπ) και οι οργανώσεις παραγωγών (ΟΠ) αποτελούν έναν θεσμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη συγκέντρωση της αγροτικής παραγωγής και την αύξηση της διαπραγματευτικής δύναμης των παραγωγών έναντι άλλων εταίρων τους στις εφοδιαστικές αλυσίδες αγροτικών προϊόντων και τροφίμων.
- Υπάρχουν διαθέσιμες διάφορες κατηγορίες ενισχύσεων για τη στήριξη της ίδρυσης και λειτουργίας Ομπ και ΟΠ.
- Οι παραγωγοί έχουν στη διάθεσή τους αρκετούς εναλλακτικούς τρόπους για να αποκτήσουν πρόσβαση στην αγορά.
- Υπάρχουν συμβατικές και εναλλακτικές εφοδιαστικές αλυσίδες αγροτικών προϊόντων και τροφίμων (όπως και οι βραχείες εφοδιαστικές αλυσίδες) και πως μπορούν οι παραγωγοί να αποκτήσουν πρόσβαση στην αγορά μέσω αυτών.
- Προβλέπονται κανονιστικές απαιτήσεις για τους νέους και νεοεισερχόμενους στο γεωργικό επάγγελμα στο Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης της Ελλάδας την Προγραμματική περίοδο 2014-2020.
- Η Γεωργία Ακριβείας είναι αποτέλεσμα της τεχνολογικής ανάπτυξης των τελευταίων ετών και οι αρχές και οι μέθοδοί της μπορούν και πρέπει να χρησιμοποιούνται από κάθε εκμετάλλευση, καθώς συνεπάγεται σημαντικά πλεονεκτήματα.

- Οι βασικές τεχνικές καλλιέργειας μεταβάλλονται μεταξύ των διαφόρων ειδών και υπάρχουν σημαντικές λεπτομέρειες και σημεία εστίασης ενδιαφέροντος που μπορούν να επηρεάσουν σημαντικά τα οικονομικά αποτελέσματα και την αποδοτικότητα των επενδύσεων σε είδη με οικονομική σημασία για τη χώρα.
- Οι σύγχρονες τεχνικές εκτροφής ζώων, που αποτελούν μεθόδους Κτηνοτροφίας Ακριβείας, άπτονται του συνόλου των διαχειριστικών παρεμβάσεων σε κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις και μπορούν να βελτιώσουν σημαντικά την εικόνα που έχει ο κτηνοτρόφος για τις εκτροφές του.

Βιβλιογραφία

Α. Ελληνική

- Κιτσοπανίδης, Π. (2006), Οικονομική Ζωικής Παραγωγής - Αρχές, Εφαρμογές, Εκδόσεις Ζήτη, Τεχνικοοικονομική Ανάλυση. Θεσσαλονίκη.
- Κιτσοπανίδη, Π. και Χ. Καμενίδης, (2003), Αγροτική Οικονομική (γ' έκδοση), Εκδόσεις Ζήτη, Θεσσαλονίκη.
- Παπαναγιώτου, Ε. (2005), Παραγωγή Γεωργικών Προϊόντων (β' έκδοση), Εκδόσεις: Γράφημα, Θεσσαλονίκη.
- Τσουκαλάς, Σ. (2001), Οργάνωση και Διαχείριση Γεωργικών Εκμεταλλεύσεων Ι (πανεπιστημιακές σημειώσεις), Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα.
- Υψηλάντης, Π. Γ. (2015), Επιχειρησιακή έρευνα : Μέθοδοι και τεχνικές λήψης αποφάσεων (ε' έκδοση), Εκδόσεις Προπομπός, Αθήνα:, 2015.
- Anderson, D. R., Sweeney, D. J., Williams, T. A. and K. Martin, (2014), Διοικητική επιστήμη: Ποσοτικές μέθοδοι για τη λήψη επιχειρηματικών αποφάσεων, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα.
- Γεωργιοπούλου, Τ. (2012). «Στον 'αέρα' οι υπαίθριες βιολογικές αγορές», Καθημερινή, 28-1-2012.
- ΕΒΕΑ (2011). Ελληνικές Εξαγωγές. Μελέτη Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου Αθηνών. Διαθέσιμη στο www.acci.gr.
- Επιτροπή των Περιφερειών (2011). Γνωμοδότηση της Επιτροπής των Περιφερειών/88^η Σύνοδος Ολομέλειας της 27^{ης} και 28^{ης} Ιανουαρίου 2011 (2011/C 104/01).
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2010). «Η ΚΓΠ με χρονικό ορίζοντα το 2020: Η αντιμετώπιση των μελλοντικών προκλήσεων όσον αφορά τη διατροφή, τους φυσικούς πόρους και το έδαφος». Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή των Περιφερειών, COM(2010) 672 τελικό, Βρυξέλλες, 18.11.2010.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2011β). Κοινή Γεωργική Πολιτική με Ορίζοντα το 2020. Έγγραφο Εργασίας των Υπηρεσιών της Επιτροπής, Περίληψη της Εκτίμησης των Επιπτώσεων, Βρυξέλλες 12.10.2011.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2011β). Πρόταση για Κανονισμό του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ), Βρυξέλλες 19.10.2011.

Β. Ξενόγλωσση

- Arthur, W.B. (1989). "Competing Technologies, Increasing Returns, and Lock-in by Historical Events." *The Economic Journal*, 99: 116-131.
- Barzel, Y. (1982). "Measurement Cost and the Organization of Markets." *Journal of Law and Economics*, 25: 27-48.
- Beamon, B.M. (1998). "Supply Chain Design and Analysis: Models and Methods." *International Journal of Production Economics*, 35:281-294.
- Bijman, J., and C. Iliopoulos. 2014. "Farmers' Cooperatives in the EU: Policies, Strategies, and Organization." *Annals of Public and Cooperative Economics*, 85(4): 497-508.
- Blanquart, C., Goncalves, A., Vandenbossche, L., Kebir, L., Petit, C., and J-B Traversac (2010). "The Logistic Leverages of Short Food Supply Chains Performance in Terms of Sustainability." Paper presented at the 12th World Conference on Transport Research, Lisbon, Portugal, July 11-15.

- Brown, C., and S. Miller (2008). "The Impacts of Local Markets: A Review of Research on Farmers Markets and Community Supported Agriculture (CSA)." *American Journal of Agricultural Economics*, 90(5): 1296-1302.
- Burress, M.J., Cook, M.L., and P. G. Klein (2008). "The Clustering of Organizational Innovation: Developing Governance Models for Vertical Integration." *International Food and Agribusiness Management Review*, 11(4): 127-154.
- Chaddad, F.R., and C. Iliopoulos. 2013. "Control Rights, Governance and the Costs of Ownership in Agricultural Cooperatives." *Agribusiness: An International Journal*, 29(1): 3-22.
- Coleman, J. (1990). *The Foundations of Social Theory*. Cambridge: Harvard University Press.
- Cook, M. L., and C. Iliopoulos (2000). "Ill-defined Property Rights in Collective Action: The Case of US Agricultural Cooperatives." In C. Menard (Ed.), *Institutions, Contracts, and Organizations: Perspectives from New Institutional Economics*, London, UK: Edward Elgar Publishing, pp. 335-348.
- Cook, M.L. and M. Burress (2009). "A Cooperative Life Cycle Framework," *Working Paper*, University of Missouri-Columbia, USA.
- Cook, M.L., and C. Iliopoulos. 2016. "Generic Solutions to Coordination and Organizational Costs: Informing Cooperative Longevity." *Journal on Chain and Network Science* (Special Issue: Agricultural Cooperatives in Netchains), 16(1): 19-27.
- Cooke, P. (1996). "Reinventing the Region: Firms, Clusters and Networks in Economic Development." In P. Daniels and W. Lever (Eds.) *The Global Economy in Transition*, London: Longman.
- Demsetz, H. (1988). "The Theory of the Firm Revisited." *Journal of Law, Economics and Organization*, 4: 141-162.
- Dickson, P.R., and J.L. Ginter (1987). "Market Segmentation, Product Differentiation, and Marketing Strategy." *Journal of Marketing*, 51: 1-10.
- Economides, N. (1996). "The Economics of Networks." *International Journal of Industrial Organization*, 13: 673-699.
- European Commission (2012). Conference "Local agriculture and short food supply chains," Outcome of Workshop B, Brussels 20/04/2012. Available at: http://ec.europa.eu/agriculture/events/2012/small-farmers-conference/conclusions-workshop-b_en.pdf.
- Farrell, J., and G. Saloner (1985). "Standardization, Compatibility, and Innovation." *Rand Journal of Economics*, 16: 70-83.
- Fearne, A., and D. Hughes (1999). "Success Factors in the Fresh Produce Supply Chain: Insights from the UK." *Supply Chain Management: An International Journal*, 4(3): 120-131.
- Forsman, S. and Paananen, J. (2002), "Customer Value Creation in the Short Food Supply Chain: Theoretical Aspects and Explorative Findings." Proceedings of the 5th International Conference on Chain and Network Management in Agribusiness and the Food Industry, Paradoxes in Food Chains and Networks, Noordwijk an Zee, Netherlands, 6-8 June, pp. 153-64.
- Friedmann, H. (2007). "Scaling Up: Bringing Public Institutions and Food Service Corporations into the Project for a Local, Sustainable Food System in Ontario." *Agriculture and Human Values*, 24: 289-398.
- Gillespie, G., Hilchey, D.L., Hinrichs, C.C., and G. Feenstra. (2007). "Farmers' Markets as Keystones in Rebuilding Local and Regional Food Systems." In C.C. Hinrichs and T.A. Lyson (eds.), *Remaking the North American Food System: Strategies for Sustainability*. Lincoln, NE: University of Nebraska Press, pp. 65-83.

- Granovetter, M. (1985). "Economic Action and Social Structure: The Problem of Embeddedness." *American Journal of Sociology*, 91: 481-510.
- Hambrick, D.C., and J.W. Fredrickson (2001). "Are You Sure You Have a Strategy?" *Academy of Management Executive*, 15(4): 48-59.
- Higgins, V., Dibden, J., and C. Cocklin (2008). "Building Alternative Agri-Food Networks: Certification, Embeddedness, and Agri-Environmental Governance." *Journal of Rural Studies*, 24: 15-27.
- Holt, G.C., Henschion, M., Reynolds, C., Baviera, B., Calabrese, J., Contini, L., Cowan, C., Dowgielwicz, T., Luscher, C., Maraglino, A., Prugger, R., and R. Tononi (2007). "Research Agenda for SMEs in Electronic Platforms for the European Food Industry." *Foresight*, 9(3): 42 – 53.
- Ilbery, B., and D. Maye (2005). "Food Supply Chains and Sustainability: Evidence from Specialist Food Producers in the Scottish/English Borders." *Land Use Policy*, 22: 331-344.
- Ilbery, B., and D. Maye (2006). "Retailing Local Food in the Scottish/English Borders: A Supply Chain Perspective." *Geoforum*, 37: 352-367.
- Ilbery, B., Maye, D., Kneafsey, M., Jenkins, T., and C. Walkley (2004). "Forecasting Food Supply Chain Developments in Lagging Rural Regions: Evidence from the UK." *Journal of Rural Studies*, 20: 331-344.
- Iliopoulos, C. 2013. "Public Support for Agricultural Cooperatives: An Organizational Economics Approach." *Annals of Public and Cooperative Economics*, 84(3): 241-252.
- Iliopoulos, C. 2014. "Ownership, Governance and Related Trade-Offs in Agricultural Cooperatives." *Dovens Schmidt Quarterly*, 2014(4): 159-167 (doi: 10.5553/DQ/221199812014002004004).
- Iliopoulos, C., and G.W.J. Hendrikse (2009). "Influence Costs in Agribusiness Cooperatives: Evidence from Case Studies." *International Studies of Management and Organization*, 39(4): 60-80.
- Iliopoulos, C., and I. Theodorakopoulou. 2014. "Mandatory Cooperatives and the Free Rider Problem: The Case of Santo Wines in Santorini, Greece." *Annals of Public and Cooperative Economics*, 85(4): 663-681.
- Iliopoulos, C., and I. Theodorakopoulou. 2014. "Measuring and Communicating the True Value of Membership: The Case of the Pindos Poultry Co-operative." Chapter 17 in T. Mazzarol, S. Reboud, and E. Mamouni Limnios (eds.), *Sustainable Co-operative Enterprise: Case Studies of Organisational Resilience in the Co-operative Business Model*. Edward Elgar Publishing, Cheltenham, UK, pp. 223-239.
- Iliopoulos, C., and V. Valentinov. 2012. "Opportunism in Agricultural Cooperatives in Greece." *Outlook on Agriculture*, 41(1): 15-19.
- Iliopoulos, C., and V. Valentinov. 2017. "Member Preference Heterogeneity and System-Lifeworld Dichotomy in Cooperatives: An Exploratory Case Study." *Journal of Organizational Change Management*, 30(7): 1063-1080.
- Iliopoulos, C., and V. Valentinov. 2018. "Member Heterogeneity in Agricultural Cooperatives: A Systems-Theoretic Perspective." *Sustainability*, 10, 1271; doi:10.3390/su10041271.
- Kizos, T., and H. Vakoufari (2011). "What is the Extent of Short Food Supply Chains in Greece? Evidence from the Cheese Supply Chains in the Northern Aegean Region." *International Journal of Agricultural Resources, Governance and Ecology*, 9(1/2): 48-67.
- Kupiec-Teahan, B., Lamprinopoulou-Kranisa, C., Inglis, C., Leata, P., and C. Revoredo-Gihaa (2010). Short Supply Chains for Local Food in Mountainous Areas." Paper presented at the 9th European IFSA Symposium, 4-7 July, Vienna.

- Lazzarini, S.G., Chaddad, F.R., and M.L. Cook (2001). "Integrating Supply and Network Analysis: The Study of Netchains." *Journal on Chain and Network Science*, 1(1): 7-22.
- LEADER European Observatory (2000). "Marketing Local Products: Short and Long Distribution Channels." *Rural Innovation Dossier*, N° 7, 95 pp.
- Marsden, T., Murdoch, J., and K. Morgan (1999). "Sustainable Agriculture, Food Supply Chains and Regional Development: Editorial Introduction." *International Planning Studies*, 4(3): 295-301.
- Marsden, T.K., Banks, J., and G. Bristow (2000). "Food Supply Chain Approaches: Exploring their Role in Rural Development." *Sociologia Ruralis*, 40(4): 424-438.
- Murdoch, J., and M. Miele (1999). "'Back to Nature': Changing 'Worlds of Production' in the Food Sector." *Sociologia Ruralis*, 39(4): 465-483.
- Nosi, C., and L. Zanni (2004). "Moving from 'Typical Products' to 'Food-Related Services': The Slow Food Case as a New Business Paradigm." *British Food Journal*, 106(10): 779 - 792.
- Plewa, J. (2012). *CAP instruments that offer opportunities*. Presentation at the European Commission Conference on Local Agriculture and Short Food Supply Chains, 20 April 2012, Brussels, Belgium.
- Porter, M.E. (1998). "Clusters and the New Economics of Competition." *Harvard Business Review*, November-December Issue: 77-90.
- Renting, H., Marsden, T.K., and J. Banks (2003). "Understanding Alternative Food Networks: Exploring the Role of Short Food Supply Chains in Rural Development." *Environment and Planning A*, 35: 393-411.
- Sexton, R. J. (2000). "Industrialization and Consolidation in the U.S. Food Sector: Implications for Competition and Welfare." *American Journal of Agricultural Economics*, 82(5): 1087-1104.
- Seyfang, G. (2006). "Ecological Citizenship and Sustainable Consumption: Examining Local Organic Food Networks." *Journal of Rural Studies*, 22: 383-395.
- Sonnino, R., and T. Marsden (2005). "Beyond the Divide: Rethinking Relationships Between Alternative and Conventional Food Networks in Europe." *Journal of Economic Geography*, 6: 181-199.
- Straete, E. P., Marsden, T. K. (2003). "Diversification in different contexts: a case study of the dairy sectors in Norway and Wales." Paper presented at working group 1.2. Food Consumption and Farming, 20th Congress of the European Society for Rural Sociology, Sligo, Ireland, 18-22 August 2003.
- Thompson, J.D. (1967). *Organizations in Action: Social Science Bases of Administrative Theory*. New York: McGraw-Hill.
- Venn, L., Kneafsey, M., Holloway, L., Cox, R., Dowler, E., and H. Tuomainen (2006). "Researching European 'Alternative' Food Networks: Some Methodological Considerations." *Area*, 38(3): 248-258.
- Williamson, O.E. (1985). *Economic Institutions of Capitalism*. New York: The Free Press.
- Wysocki, A.F. (2005). "A Frictionless Marketplace Operating in a World of Extremes." *Choices*, 20(4): 263-268.
- Zenger, T.R., and L. Poppo (1999). "A Knowledge-based Theory of Organizational Boundaries." Working Paper, John M. Olin School of Business, Washington University, St. Louis, MO.

(2002/C 36/06).

- Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, 2011. Γνωμοδότηση Πρωτοβουλίας με θέμα: «Το μέλλον των νέων γεωργών της Ευρώπης» (2011/C 376/04).
- ADAS Consulting Ltd., University of Plymouth, Queen's University Belfast and the Scottish Agricultural College. (2004). *“Entry to and exit from farming in the UK”* (Report to the DEFRA - Department of Environment, Food and Rural Affairs). ADAS, Wolverhampton, UK.
- Bjørkhaug, H. and Wiborg, A. (2010). Challenges for succession in family farming – Perspectives and research questions. *N 1007/2010, Bodø: Nordlandsforskning*.
- European Commission. (2011). Situation and Prospects for EU Agriculture and Rural areas. Directorate General for Agriculture and Rural Development Directorate L. Economic analysis, perspectives and evaluations. L.2. Economic analysis of EU agriculture
- European Parliament. (2008). The future for young farmers under the ongoing reform of the CAP (2007/2194(INI), <http://www.europarl.europa.eu/oeil/file.jsp?id=5531332>).
- European Parliament. (2000). The future of young farmers in the European Union. Working Paper, Agriculture, Forestry and Rural Development Series. Directorate General for Research.
- Gasson, R. and Errington, A. (1993) *The Farm Family Business*, Wallingford: CAB International.
- Hassanein, N. (1999). Changing the way America farms: Knowledge and community in the sustainable agriculture movement. *Lincoln, Nebraska: University of Nebraska Press, 1999*.
- Jöhr, H. (2012). Where are the Future Farmers to Grow Our Food? *International Food and Agribusiness Management Review, 15, Special Issue A, 9-11*.
- Kaberis, N. and Koutsouris, A. (2012). *Reflections on the ‘expert syndrome’: a Greek case study on extension education*. Producing and reproducing farming systems: New modes of organisation for sustainable food systems of tomorrow (10th European IFSA Symposium), Aarhus, Denmark, 1-4 July 2012.
- Kilpatrick, S and Falk, I. (2003). Learning in agriculture: Building social capital in island communities. *Local Environment, 8 (5), 499-510*. Kloppenburg, J. Jr. (1991). Social theory and the de/reconstruction of agricultural science: Local knowledge for an alternative agriculture. *Rural Sociology, 56 (4), 519-548*.
- Lyson, T. (2004). “Civic Agriculture: Reconnecting Farm, Food and Community”. *Medford, MA: Tufts University Press*. McElwee, G. (2005). Developing entrepreneurial skills of farmers. *EU-EsoF, Contract No SSPE-CT-2005-006500*.
- Niewolny L. K. and Lillard T. P. (2010). Expanding the Boundaries of Beginning Farmer Training and Program Development: A Review of Contemporary Initiatives To Cultivate a New Generation of American Farmers. *Journal of Agriculture, Food Systems and Community Development, 1 (1), 65-88*.
- Ochoa, A. M., Oliva, C. V., Sáez, A. C. (2007). Explaining farm succession: the impact of farm location and off-farm employment opportunities. *Spanish Journal of Agricultural Research, 5 (2), 214-225*.
- Pyysiainen, J., Anderson, A., McElwee, G. and Vesala, K. (2006). Developing the entrepreneurial skills of farmers: some myths explored. *International Journal of Entrepreneurial Behaviour and Research, 12 (1), 21-39*.
- Rudmann, C. (2008). Entrepreneurial skills and their role in enhancing the relative independence of farmers. *Results and recommendations from the Research Project Developing Entrepreneurial Skills of Farmers. Research Institute of Organic Agriculture, Frick, Switzerland. ISBN 978-3-03736-028-6*.

- Williams, F. (2006). “*Barriers facing new entrants to farming - an emphasis on policy*”. Royal Geographical Society - IBG Annual Conference-London, UK, 1-10-2006.
- Uchiyama, T., Lobley, M., Errington, A., Yanagimura, S. (2008) *Dimensions of intergenerational farm business transfers in Canada, England, the USA and Japan*, Japanese Journal of Rural Economics, 10, 33-48.

https://www.isahsoc.org/userfiles/downloads/proceedings/Proc_ISAH_2007_Volume_I/70_Wathes.pdf

PRECISION LIVESTOCK FARMING FOR ANIMAL HEALTH, WELFARE AND PRODUCTION
Wathes, C. The Royal Veterinary College, University of London, Hatfield, Hertfordshire, AL9 7TA, United Kingdom

Filmer, D. 2001 Nutritional management of meat poultry (ed. C. M. Wathes, A. R. Frost, F. Gordon & J. D. Wood), pp. 133–146. Cambridge: British Society of Animal Science.

https://www.dairycareaction.org/uploads/2/4/2/6/24266896/8.2_van_weyenberq.pdf

https://www.researchgate.net/publication/313235157_Developing_precision_livestock_farming_tools_for_precision_dairy_farming